

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ★ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**YEREL EKONOMİK GELİŞME FAKTÖRLERİNİN
ALGISAL DEĞERLENDİRMESİ:
TR41 VE TRC1 DÜZEY 2 BÖLGELERİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ebru KURT

Şehir ve Bölge Planlaması Anabilim Dalı

Bölge Planlama Programı

HAZİRAN 2016

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ★ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**YEREL EKONOMİK GELİŞME FAKTÖRLERİNİN
ALGISAL DEĞERLENDİRMESİ:
TR41 VE TRC1 DÜZEY 2 BÖLGELERİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Ebru KURT
(502141061)**

Şehir ve Bölge Planlaması Anabilim Dalı

Bölge Planlama Programı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Gülden ERKUT

HAZİRAN 2016

İTÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü'nün 502141061 numaralı Yüksek Lisans Öğrencisi Ebru KURT ilgili yönetmeliklerin belirlediği gerekli tüm şartları yerine getirdikten sonra hazırladığı “YEREL EKONOMİK GELİŞME FAKTÖRLERİNİN ALGISAL DEĞERLENDİRMESİ: TR41 VE TRC1 DÜZEY 2 BÖLGELERİ” başlıklı tezini aşağıda imzaları olan jüri önünde başarı ile sunmuştur.

Tez Danışmanı : **Prof. Dr. Gülden ERKUT**
İstanbul Teknik Üniversitesi

Jüri Üyeleri : **Doç. Dr. Şevkiye Şence TÜRK**
İstanbul Teknik Üniversitesi

Doç. Dr. Yiğit EVREN
Yıldız Teknik Üniversitesi

Teslim Tarihi : **02 Mayıs 2016**
Savunma Tarihi : **07 Haziran 2016**

*Hayattaki en değerli varlıklarım; annem, babam, kardeşlerim ve
Henry, Murphy ve Mary'e,*

ÖNSÖZ

En büyük teşekkürü, hiç şüphesiz ki hayatımın her anında yanımda olan, aldığım her kararda beni destekleyen, bana olan inançlarını asla kaybetmeyen, bugün olduğum kişi olmamı sağlayan, sahip olduğum için her gün şükrettiğim en kıymetlilerim annem Kamile KURT, babam Ekrem KURT ve kardeşlerim Esra KURT, Aslı KURT ve Ali Emre KURT'a ediyorum.

Bu süreçte her zaman yanımda olan ve destekleyen tez danışmanım Prof. Dr. Gülden ERKUT'a, çalışmam sırasında verdiği destekler için Enver Cenani İNCE'ye, yardımlarını esirgemeyen Ervin SEZGİN'e, araştırmamın sağlıklı sonuçlara ulaşmasına katkı sağlayan, soruları titizlikle ve samimiyetle cevaplayan tüm ilgililere teşekkürü borç bilirim. Ayrıca bu çalışma boyunca ve hayatımın birçok anında yanımda olan, desteğini hissettiren, bana inanan, umutsuzluğa düştüğüm anlarda beni toparlayan, hayatımdaki tüm güzel insanlar, varlığınız benim için çok kıymetli, iyi ki hayatımdasınız!

Haziran 2016

Ebru KURT
(Şehir ve Bölge Plancısı)

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖNSÖZ.....	vii
İÇİNDEKİLER	ix
KISALTMALAR	xi
ÇİZELGE LİSTESİ.....	xiii
ŞEKİL LİSTESİ.....	xv
ÖZET.....	xvii
SUMMARY	xix
1. GİRİŞ	1
1.1 Tezin Amacı	4
1.2 Kapsam.....	5
1.3 Yöntem	6
2. YEREL EKONOMİK GELİŞME (YEG).....	9
2.1 Yerel Ekonomik Gelişme Yaklaşımı.....	9
2.2 Kuramsal Yaklaşımlar	10
2.2.1 İçsel büyüme kuramı	14
2.2.2 Yeni ekonomik coğrafya	15
2.2.3 Yeni kurumsalcılık	16
2.3 Tarihsel Gelişim	17
2.4 Küreselleşmenin Yerel Ekonomiler Üzerindeki Etkisi	19
2.5 Yerel Ekonomik Gelişme Çerçevesi	23
2.6 Yerel Ekonomik Gelişme Faktörleri	26
2.7 Yerel Ekonomik Gelişmede Aktörler	30
3. ULUSLARARASI KURULUŞLARIN YEREL EKONOMİK GELİŞME YAKLAŞIMLARI VE POLİTİKALARI	35
3.1 Dünya Bankası	39
3.2 Avrupa Birliği	42
3.3 İktisadi İşbirliği ve Gelişme Teşkilatı (OECD).....	45
4. TÜRKİYE'DE YEREL YÖNETİMLER VE YEREL EKONOMİK GELİŞME	47
4.1 Bölgesel Yaklaşımların Yerel Politikalar Kapsamında Değerlendirilmesi.....	47
4.1.1 Kalkınma planları.....	47
4.1.2 Bölgesel gelişme araçları	54
4.2 Yerel Yönetimler	57
4.2.1 Yerel yönetimlerle ilgili yasal düzenlemeler	59
4.2.2 Türkiye’de yerel yönetimlerin sayısal dağılımı	61
4.2.3 Mahalli idarelerin mali kapasitesi ve YEG’deki rolü	63
5. YEG FAKTÖRLERİNİN ALGISAL DEĞERLENDİRMESİ.....	69
5.1 Çalışmanın Uygulama Alanları	71
5.1.1 TR41 Bursa Eskişehir Bilecik Bölgesi.....	74
5.1.2 TRC1 Gaziantep Adıyaman Kilis Bölgesi	78
5.2 Saha Araştırması	81

5.2.1 Araştırma sorusu	81
5.2.2 Yöntem	82
5.2.3 Araştırma bulguları	85
6. GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ	111
KAYNAKLAR.....	115
EKLER.....	121
ÖZGEÇMİŞ	131

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
CIP	: Community Intervention Programs
ERDF	: Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonu
ESF	: Avrupa Sosyal Fonu
FAO	: Gıda ve Tarım Örgütü
GTZ	: Alman Teknik İşbirliği Kurumu
ILO	: Uluslararası Çalışma Örgütü
KOBİ	: Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler
LEADER	: Avrupa Birliği Kırsal Kalkınma Girişimi
LEDA	: Local Economic Development Agencies
LEED	: Yerel Ekonomi ve İstihdam Geliştirme
OECD	: İktisadi İşbirliği ve Gelişme Teşkilatı
ÖİK	: Özel İhtisas Komisyonu
SEGE	: Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Endeksi
STK	: Sivil Toplum Kuruluşları
TOBB	: Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
TRC1	: Gaziantep Alt Bölgesi
TR41	: Bursa Alt Bölgesi
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
UN	: Birleşmiş Milletler
UNDP	: Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı
UNOPS	: Birleşmiş Milletler Proje Hizmetleri Ofisi
URAK	: Uluslararası Rekabet Araştırmaları Kurumu Derneği
YEG	: Yerel Ekonomik Gelişme
WB	: Dünya Bankası

ÇİZELGE LİSTESİ

Sayfa

Çizelge 2.1 : Kurumlar ve kuruluşlar (North 1990).	16
Çizelge 2.2 : Yerel ekonomik gelişmenin tarihsel gelişimi (Url-2).....	18
Çizelge 2.3 : Geleneksel kalkınma politikaları ve yerel ekonomik gelişme yaklaşımları arasındaki temel farklılıklar (Rodríguez-Pose, 2001).....	21
Çizelge 2.4 : Geleneksel ve yeni ekonomide temel alınan bölgesel gelişme araçları (Bölgesel gelişme, ÖİK, 2008).	22
Çizelge 2.5 : Yerel ekonomik gelişme çerçevesi (Ateljevic ve diğ, 2013).....	23
Çizelge 2.6 : Uzmanların izlediği en yaygın yerel ekonomik gelişme stratejileri (Nel, 2001).....	24
Çizelge 2.7 : Yerel ekonomik gelişme faktörleri (Wong, 1998).	26
Çizelge 2.8 : Yerel ekonomik gelişme faktörlerinin tanımı (Wong, 2002).	27
Çizelge 2.9 : Ulusal ve yerel düzeyde yerel ekonomik gelişme göstergeleri (Cities Alliance, 2007).	28
Çizelge 2.10 : Farklı gelişim bağlamlarında göstergeler ve yöntemler (Hodge and Midmore, 2008).....	29
Çizelge 3.1 : Yerel ekonomik gelişme inisiyatifleri (Theodoros ve Dimitris, 2003).36	
Çizelge 3.2 : Uluslararası örgütler tarafından uygulanan YEG deneyimleri (Canzanelli ve Dichter, 2001).	38
Çizelge 4.1 : Kalkınma planlarında bölgesel yaklaşımların bütünleşik değerlendirmesi, Bölgesel Gelişme ÖİK (2008)'ten uyarlanmıştır.....	49
Çizelge 4.2 : Mekanizma ve araçların ölçek, bölge türü ve Türkiye açısından uygunluğu ile sektör boyutu (Bölgesel Gelişme, ÖİK, 2008).	55
Çizelge 4.3 : Cumhuriyetin kuruluşundan günümüze belediye sayıları (Url-4).....	60
Çizelge 4.4 : Türlerine göre yerel yönetim ve belediye sayıları.	61
Çizelge 4.5 : Türlerine ve nüfus aralıklarına göre belediyelerin dağılımı (TÜİK, 2015).....	62
Çizelge 4.6 : Mahalli idarelerin türlerine göre harcamaları (2104 Yılı Mahalli İdareler Genel Faaliyet Raporu, 2015).	63
Çizelge 4.7 : Mahalli idarelerin gider kalemlerine göre harcamaları (2104 Yılı Mahalli İdareler Genel Faaliyet Raporu, 2015).....	63
Çizelge 4.8 : Belediye türlerine göre sermaye harcamaları ve toplam harcamalar (2104 Yılı Mahalli İdareler Genel Faaliyet Raporu, 2015).	65
Çizelge 4.9 : Yerel yönetimlerin türlerine göre gelirleri (2104 Yılı Mahalli İdareler Genel Faaliyet Raporu, 2015).	66
Çizelge 4.10 : Gelir kalemlerine göre yerel yönetimlerin gelirleri (2104 Yılı Mahalli İdareler Genel Faaliyet Raporu, 2015).	67
Çizelge 4.11 : 2016 yılı kamu yatırımlarının bütçe türlerine göre dağılımı (Url-13).68	
Çizelge 5.1 : Araştırma tasarımı.....	70
Çizelge 5.2 : SEGE ve URAK İllerarası rekabetçilik endeksi sıralamalarında TR41 ve TRC1 düzey 2 bölgelerinin ve illerinin sırası.....	72
Çizelge 5.3 : TR41 Bölgesi seçili demografik göstergeler.	75

Çizelge 5.4 : TR41 Bölgesi işgücü ve istihdam göstergeleri (TÜİK, 2012).....	76
Çizelge 5.5 : TRC1 Bölgesi Bölgesi seçili demografik göstergeler.	79
Çizelge 5.6 : TRC1 Bölgesi işgücü ve istihdam göstergeleri (TÜİK, 2014).	79
Çizelge 5.7 : Anket gönderilen kuruluşların dağılımı ve yanıt oranları.	84
Çizelge 5.8 : Yerel ekonomik gelişme faktörlerinin ortalama sıralaması.....	86
Çizelge 5.9 : Yerel ekonomik gelişme faktörlerinin bölgesel farklılaşması.....	87
Çizelge 5.10 : YEG faktörlerinin ortalama sıralamasının kurumsal farklılaşması: TR41 düzey 2 bölgesi.	90
Çizelge 5.11 : YEG faktörlerinin ortalama sıralamasının kurumsal farklılaşması: TRC1 düzey 2 bölgesi.	93
Çizelge A.1 : Yıllara göre Türkiye’de yerel yönetimler alanında yapılan yasal düzenlemeler (Yerel Yönetimler, ÖİK, 2014).....	122

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

Şekil 1. 1 : Tezin kapsamı.	5
Şekil 1. 2 : Araştırmanın yöntemi.	7
Şekil 2. 1 : Bölgesel veya yerel ekonomik kalkınma teorilerinin evrimi (Ateljevic ve diğ, 2013).	11
Şekil 2. 2 : Yerel ve bölgesel ekonomik gelişmenin kuramsal temeli (Crescenzi, 2011).	12
Şekil 2. 3 : Yerel ekonomik gelişme stratejilerinin temel bileşenleri ve riskleri (Rodríguez-Pose, 2001).	25
Şekil 3. 1 : LEADER yaklaşımının 7 temel özelliği (Url-9).	44
Şekil 4. 1 : Türkiye’de yerel yönetimler ve bağlı oldukları kanunlar.	58
Şekil 5.1 : Araştırma yöntemi.	71
Şekil 5.2 : Bölgelerin sosyal sermaye seviyelerine göre gruplandırılması (Tüysüz, 2011).	73
Şekil 5.3 : TR41 Düzey 2 bölgesinin Türkiye’deki konumu (https://tr.wikipedia.org/wiki/Bursa_alt_b%C3%B6lgesi#/media/File:Bursa_Subregion.png)	74
Şekil 5.4 : TR41 Bölgesinin konumu (BEBKA, 2015).	74
Şekil 5.5 : TR41 Bölgesi’nin lojistik durumu (Url-11).	75
Şekil 5.6 : TR41 Bölgesindeki ilçelerin toplam nüfuslarının dağılımı (BEBKA, 2015).	76
Şekil 5.7 : Yıllara göre işgücüne katılım oranları, (%) (BEBKA, 2015).	77
Şekil 5.8 : Sektörel katma değerler (BEBKA, 2015).	77
Şekil 5.9 : TRC1 Düzey 2 bölgesinin Türkiye’deki konumu (https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/0/07/Gaziantep_Subregion.png)	78
Şekil 5.10 : TRC1 Bölgesi (Gaziantep-Kilis-Adıyaman).	78
Şekil 5.11 : Nüfus dağılımları (İKA, 2015).	79
Şekil 5.12 : TRC1 Bölgesi istihdam oranı (İKA, 2015).	80
Şekil 5.13 : TRC1 Bölgesi bölgesel sektörel istihdam payları (İKA, 2015).	80
Şekil 5.14 : Yerel ekonomik gelişme faktörlerinin bölgesel farklılaşması.	87
Şekil 5.15 : Geleneksel ekonomik gelişme faktörlerinin bölgesel farklılaşması.	88
Şekil 5.16 : Geleneksel olmayan, soyut faktörlerin bölgesel farklılaşması.	89
Şekil 5.17 : YEG faktörlerinin ortalama sıralamasının kurumsal farklılaşması: TR41 düzey 2 bölgesi.	91
Şekil 5.18 : YEG faktörlerinin ortalama sıralamasının kurumsal farklılaşması: TR41 düzey 2 bölgesi.	92
Şekil 5.19 : YEG faktörlerinin ortalama sıralamasının kurumsal farklılaşması: TRC1 düzey 2 bölgesi.	94
Şekil 5.20 : YEG faktörlerinin ortalama sıralamasının kurumsal farklılaşması: TRC1 düzey 2 bölgesi.	95
Şekil 5.21 : TR41 bölgesinde YEG faktörlerinin farklılaşması.	97
Şekil 5.22 : Bursa ilinde YEG faktörlerinin ortalama sıralaması.	98

Şekil 5.23 : Eskişehir ilinde YEG faktörlerinin ortalama sıralaması.....	100
Şekil 5.24 : Bilecik ilinde YEG faktörlerinin ortalama sıralaması.	101
Şekil 5.25 : TRC1 bölgesinde YEG faktörlerinin farklılaşması.	104
Şekil 5.26 : Gaziantep ilinde YEG faktörlerinin ortalama sıralaması.	105
Şekil 5.27 : Adıyaman ilinde YEG faktörlerinin ortalama sıralaması.	108
Şekil 5.28 : Kilis ilinde YEG faktörlerinin ortalama sıralaması.....	109
Şekil B.1 : Anket çalışması.....	129

YEREL EKONOMİK GELİŞME FAKTÖRLERİNİN ALGISAL DEĞERLENDİRMESİ: TR41 VE TRC1 DÜZEY 2 BÖLGELERİ

ÖZET

Kökenleri 1960'lara kadar izlenebilen yerel ekonomik gelişme uygulamaları, başlangıçta belirli bölgelerde öne çıkarken, küreselleşmenin etkisiyle tüm dünyada hızla yaygınlaşmıştır. Küreselleşmenin sunduğu büyük ölçekli getirilerden tüm dünya ülkeleri aynı oranda fayda sağlayamamıştır. Uygulanan küresel politikalar sonucu farklı sosyal ve ekonomik yapıya sahip bölgeler arasında eşitsizlikler artmıştır. Artan eşitsizlikler ve büyümenin dengesiz dağılımı sonucu bölgeler merkezîyetçi, emredici politika yaklaşımları yerine daha küçük ölçekli, yerinden, yerel yaklaşımlara ihtiyaç duymaktadır. Diğer bir deyişle küreselleşmenin ortaya çıkardığı sorunlarla baş etme ihtiyacı yerel ekonomik gelişme yaklaşımı uygulamalarının yayılmasını hızlandırmıştır.

Neredeyse tüm dünyaya yayılan yerel ekonomik gelişme yaklaşımı, yerel ve ulusal ölçeğe bağlı olarak birçok bileşenden meydana gelmektedir. Çok bileşenli bu yaklaşım ve politikalar, yerel düzeyin sahip olduğu sosyal ve ekonomik yapıya göre farklılık göstermektedir. Sosyal ve ekonomik yapının yanı sıra yerel düzeyin sahip olduğu farklı kurumsal yapılara bağlı aktörler de yerel ekonomik gelişme sürecinin önemli bir kısmını oluşturmaktadır. Bu çalışmanın amacı, farklı sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeylerine sahip TR41 ve TRC1 düzey 2 bölgelerinde yerel ekonomik gelişme faktörlerinin farklı kurumsal yapılara bağlı aktörler tarafından nasıl algılandığını ve önceliklendirildiğini değerlendirmektir. Söz konusu yerel ekonomik gelişme faktörleri geniş bir literatür taraması sonucu belirlenmiş olup, bilimsel çalışmalarda uzlaşılmış olan göstergelerdir.

Bu çerçevede yerel ekonomik gelişme yaklaşımının kavramsal arka planı oluşturulmuştur. Tezin ilk bölümünde yerel ekonomik gelişme yaklaşımının tanımı yapılmış ve tarihsel gelişimi incelenmiştir. Daha sonra YEG yaklaşımının ortaya çıkışında etkisi büyük olan küreselleşme sürecinin yerel ekonomiler üzerindeki etkisine değinilmiştir. Kavramsal arka plan içeriğine küreselleşme sürecinin sonunda gelişen YEG stratejileriyle devam edilmiştir. Stratejilerden sonra, çalışmanın temel girdisi olan yerel ekonomik gelişme faktörleri, bu faktörlerin tanımı ve farklı çalışmalarda nasıl ele alındığı incelenmiştir. Çok katmanlı YEG yaklaşımının kavramsal çerçevesinin tamamlanması amacıyla ilgili kuramsal yaklaşımlar ve aktörlere de değinilmiştir.

Tezin ikinci bölümünde dünyanın farklı şehirlerindeki ve bölgelerindeki yerel ekonomik gelişme inisiyatiflerine değinilmiş, bu inisiyatifler uluslararası örgüt deneyimleri bağlamında incelenmiştir. Özellikle 1980'lerden sonra uyguladıkları yerel ekonomik gelişme inisiyatifleriyle öne çıkan 3 önemli uluslararası örgüt; Dünya Bankası, Avrupa Birliği ve İktisadi İşbirliği ve Gelişme Teşkilatı (OECD)'nin

YEG'ye yaklaşımları ve bu kapsamda geliştirdikleri ilgili programlar incelenmiş, bazı uygulamalara değinilmiştir.

Üçüncü bölümde Türkiye'deki yerel yönetimler ve yerel ekonomik gelişme ana hatlarıyla ortaya konmuştur. Kalkınmanın en temel araçlarından biri olan kalkınma planları ve bölgesel gelişme araçlarından oluşan bölgesel yaklaşımlar yerel politikalar kapsamında değerlendirilmiştir. Bölgesel politikalarda yerel yaklaşımların rolünü ortaya koyan bu incelemelerden sonra, yerel yönetimlerle ilgili yasal düzenlemelere değinilmiş ve yerel yönetimlerin Türkiye'deki dağılımına bakılmıştır. Sayısal dağılımdan sonra yerel yönetimlerin mali kapasitesi, harcama, gelir kalemleri ve kamu yatırımları üzerinden incelenmiştir. Burada amaç, yerel yönetimlerin sahip oldukları bütçelerde merkezin payını ve yerel kaynaklardan üretilen payı ortaya koymaktır.

Yerel ekonomik gelişme faktörlerinin önceliklendirilmesinin algısal olarak ölçüldüğü dördüncü bölüm saha araştırmasından oluşmaktadır. Çalışmanın uygulama alanları olan farklı sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeylerine sahip TR41 ve TRC1 düzey 2 bölgeleri tezde dikkate alınan YEG faktörlerine paralel olarak ikincil verilerle betimlenmiştir. Bu bölümün ilk aşamasında bölgelere ilişkin derlenen ikincil verilerle nesnel bir değerlendirme yapılmıştır. İkinci aşamada ise YEG faktörlerini yerel düzeydeki önemlerine göre sıralayan farklı kurumsal yapılara bağlı aktörlerin cevapladıkları anketler değerlendirilmiştir. İstatistik yöntemlerle ölçülen sıralama sonuçları ve YEG faktörleriyle ilgili kişisel yorumlar kullanılarak çalışmanın algısal değerlendirme kısmı ortaya konmuştur.

Yapılan nesnel ve öznel değerlendirmeler sonucunda, farklı sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyine sahip bölgelerde bilimsel çalışmalarda uzlaşmış olan yerel ekonomik gelişme faktörlerinin önem sıralamasının farklılaştığı görülmektedir. Sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralamasında daha geride olan TRC1 bölgesinde 'geleneksel faktörler' in yerel aktörler tarafından daha önemli olarak algılandığı görülürken, TR41 bölgesinde kurumsal kapasite, iş kültürü gibi soyut faktörlerin TRC1 bölgesine kıyasla yerel ekonomik gelişmede daha etkili olarak algılandığı görülmektedir. Bölgesel kıyaslamaların yanı sıra, düzey 2 bölgeleri içinde yer alan illerin sahip oldukları yerel kaynaklarla, dinamiklerle ilişkili olarak öne çıkması dikkat çekmektedir.

Sonuç olarak, yerel ekonomik gelişme ve bağlı olduğu temel faktörler bölgelerin ve yerel düzeylerin sosyo-ekonomik gelişmişliklerine ve yerel yönetim yapılanmalarına bağlı olarak değişmektedir. Merkezi yönetimin gelişme eksenleri ve vizyonlarını dikkate almanın yanında, çok aktörlü, çok düzeyli ve yerinden yönetim anlayışını benimseyen yerel yönetimlerin, yerel potansiyelleri dikkate alan daha doğru politikalar üreterek, yerel ekonomik gelişmede daha başarılı olmaları öngörülmektedir.

PERCEPTUAL ASSESSMENT OF THE LOCAL ECONOMIC DEVELOPMENT FACTORS: TR41 AND TRC1 NUTS 2 REGIONS

SUMMARY

Local economic development practices that can be traced back to the 1960's, while initially come into prominence in certain areas, has spread rapidly around the world due to globalization. Not every country could have benefit from the large-scale yields that globalization can bring. As a result of the global policies, inequalities between regions with different social and economic structures have been increased. As a result of increasing inequality and uneven distribution of the growth, regions need 'bottom-up' approach rather than 'top-down' approach. In other words, need of coping with the problems that globalization brings, has accelerated the spread of local economic development approach.

Local economic development approach which has spread almost all over the world consists many components that depends on local and national scale. This multi-component approach and policies differ according to the social and economic structure by local level. As well as social and economic structure, the actors of different organizational structures also form an important part of the local economic development process. The aim of this study is to evaluate how local economic development factors are prioritized and perceived by the actors of different organizational structures in TR41 and TRC1 nuts 2 regions which have different socio-economic development levels. These local economic development factors are determined as a result of an extensive literature review, are indicators that have been agreed upon in scientific studies.

The conceptual background of local economic development approach in this context has been established. At the first section of the thesis, definition of local economic development approach has been explained and historical development were examined. Then the effects of the globalization, that had a big impact on emergence of LED approach, has been referred. The conceptual background content has continued with the LED strategies that developed with the globalization process. After strategies, local development factors that has been the main input for the study, definitions of this strategy and how those factors have been handled in different studies have been examined. In order to complete the conceptual framework of the multi-layered LED approach both related theoretical approaches and actors have been referred.

At the second section of the thesis, local economic development initiatives in the world from different cities and regions has been addressed and examined in the context of international organizations experience. Three major international organizations especially prominent with their local economic development initiatives especially after 1980's; World Bank, European Union and the Organization for Economic Cooperation and Development (OECD)'s approach to local economic

development (LED) and the programs developed in this context has been examined and is addressed at certain applications.

In the third section local government structure in Turkey has been demonstrated with the basic outline. At the first part of the section, the role of local policies in regional approaches has been examined through development plans which are the ones of the most basic tools of development and regional development tools and regional development tools. Development plans were investigated over their featured principles, approaches and policies, targets and tools. Regional development tools which have their own formation dynamics, supporting actors, different coordination levels and the strategies diversified according to the visions they have, were reviewed with the extent of their scales, regions, relevance levels and sectors. After these investigations that reveal the role of local policies in regional approaches, legislative regulations about the local governments and the distribution of the local governments in Turkey has been examined. After quantitative distribution, financial capacities of the local governments has been examined through income, expenses and public investment. This section aims to put forth the share of the central government and the share obtained from local resources in local government budget.

At the fourth section of the study that includes perceptual assessments of the local economic development factors' prioritization, consists case studies and field research. TR41 and TRC1 NUTS2 regions, which are the case areas and also has different socio-economical development levels, has been determined with secondary data among with LED factors that has been taken into account in the thesis. At the first part of the section, secondary data about regions has been objectively compiled. In the objective evaluation part which is the first phase of the assessment, TR41 and TRC1 NUTS2 regions were reviewed through the socio-economic development ranking surveys of provinces and regions (SEGE) and The International Competitiveness Research Institute's (URAK) inter-city competitiveness index and sub-indices that consist of human capital and quality of life sub-index, branding skills and innovation sub-index, trade skill and production potential sub-index and accessibility sub-index. As well as the socio-economic development ranking surveys of provinces and regions (SEGE) and The International Competitiveness Research Institute's (URAK) inter-city competitiveness index and sub-indices, the social capital levels of TR41 and TRC1 NUTS2 regions were considered in the context of the objective evaluation part. Social capital level of NUTS2 regions were grouped considering some particular variables which are turnout rate, number of associations per ten thousand people, suicide rate, divorce rate, edition of newspapers and magazines, tax-collection accrual rate, net migration rate, electricity theft-loss rate and the ration of higher educated population in total population.

At the second part of the fourth section, surveys answered by the actors of different organizational structures have ranked LED factors according to their importances in local level have been evaluated. The analyses were based on the results of Mann-Whitney U tests used to analyse regional differences, Kruskal Wallis tests used to test institutional differences and mean rankings in the prioritization of the factors according to importance to local economic development (LED). After non-parametric statistical tests, that are Mann-Whitney U tests and Kruskal Wallis tests, and mean rankings, personal comments from the actors about local economic development (LED) factors reveals the perceptual assessment part of the study.

As a result of objective and subjective assessments, it has been seen that importance ranking of local economic development factors which are agreed upon scientific studies, differ in regions with different socio-economic development levels. While in TRC1 region which is further back at socio-economic development ranking, traditional factors perceived as more important by local actors particularly in Adıyaman and Kilis, in TR41 region intangible factors such as institutional capacity, business culture etc. perceived as more important compared to the TRC1 region. As well as regional comparisons, provinces in these NUTS2 regions stand out with their local resources, dynamics.

For conclusion, local economic development and linked basic factors change according to the level of socio-economic development and the local government structures. In addition to taking into consideration the central government's development axes and visions, local governments which adopted a multi-actored, multi-leveled and 'bottom-up' approach, are expected to be more successful in local economic development by making more effective policies considering local potentials.

1. GİRİŞ

Yerel ekonomik gelişme yaklaşımının ortaya çıkmasındaki en temel nedenlerden biri gelişmişlik farkları ve bu farkların yarattığı eşitsizliklerdir. Ülkeler arasında artan eşitsizlikler ise yaşanan ekonomik krizlerin bir sonucudur. Küresel ekonominin sunduğu getirilerden her ülke aynı oranda faydalanamamış ve ülkeler arasındaki ekonomik eşitsizlik zaman içinde artmaya devam etmiştir. Bunun yanında küreselleşmenin ve teknoloji çağının getirdiği gelişmeler, ticaretin serbestleşmesi ve sınırların ortadan kalkmasının etkisiyle artık geleneksel yaklaşımlar zayıflamakta ve ekonomik gelişme çerçevesinde yeni arayışlar ortaya çıkmaktadır. Küreselleşmeyle etkisi iyice zayıflayan merkezîyetçi yaklaşımlar yerini yerel müdahalelere bırakmaktadır. Bu yerinden yaklaşımlar sayesinde yereldeki ihtiyaçlar daha iyi belirlenmektedir ve böylece yerel hedeflere paralel doğrultuda stratejiler geliştirilmektedir (Url-1).

Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) küresel yaklaşımların dünya ekonomilerinin (ulusal, bölgesel ve yerel ekonomileri birbine bağlayan) kurallarını daha önce hiç olmadığı kadar etkilediğini ve değiştirdiğini savunmaktadır. Pazarın serbestleşmesi, sınırların ortadan kalkması, küresel üretim sistemlerinin yaygınlaşması ve ticaretin değişen şartları gibi uluslararası politika ve süreçlerin yerel ekonomileri etkilediğini iddia etmektedir (ILO, 2008) (ILO, 2006).

Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) yerel kapasitenin oluşmasını, inşasını desteklemektedir. Böylece yerleşme kendi sahip olduğu içsel dinamiklerle ve yerel kapasiteyle doğru stratejiler üretecek ve yerel düzeyde gelişebilecektir. Bu desteklerin içeriği şu şekildedir;

- Hem kentsel hem de kırsal alanlarda, yerel aktörler arasındaki ilişkinin geliştirilmesi (işveren ve işçi örgütleri, girişimciler, kayıt dışı çalışanlar vb.),
- Yerel düzeyde istihdam stratejilerinin oluşturulması,
- Yerel düzeyde, mikro, küçük ve orta ölçekli işletmeler için elverişli ortamın güçlendirilmesi,

- Sosyal güvenliğin kayıt dışı çalışanlara ve yerel halka erişiminin sağlanması (Url-1).

Daha önceleri ekonomik gelişmenin sadece merkezi yönetim politikalarıyla sağlanmaya çalışıldığı görülmektedir. Özellikle birçok gelişmekte olan sanayi ülkesinde bu süreç merkeziyetçi, emredici bir yaklaşım ile yürütülmektedir. Merkezi yönetim kendi belirlediği lokasyonlarda ekonomik yatırımların yapılacağı büyüme merkezleri oluşturmaktadır. Bu merkezleri belirlerken yerel düzeydeki ihtiyaçlar, riskler ya da potansiyeller göz ardı edilmektedir. Yani merkezi yönetim bu yaklaşımla ekonomik gelişmeyi ve bu gelişmenin mekansal etkilerini sınırlandırmaktadır (Armstrong & Taylor, 2000).

Yerel yönetim yaklaşımı gelişme politikalarına merkezi yönetimden farklı bir gözle bakmaktadır. Merkezi idarenin gelişme politikalarından farklı olarak, şehrin zaten gelişmiş ya da gelişmekte olan bölge sınırlarının ötesine bakmaya, bu alanlardaki gelişme potansiyellerini ortaya çıkarmaya olanak sağlamaktadır. Yerel düzeydeki gelişme yaklaşımı, sadece kentsel değil hatta çoğunlukla kırsal ya da kentsel olmayan alanlara yönelik, bölgenin kendi iç dinamiklerini keşfetmeyi ve bundan fayda sağlamayı amaçlamaktadır.

Bölgesel ve yerel gelişme kuramlarına bakıldığında, merkeziyetçi kuramların ve uygulamaların yeterince etkin olmadığı görülmektedir. Yerel düzeye bağımlılığı daha fazla olan çeper bölgelerin gelişimindeki eksiklik merkeziyetçi yaklaşımın çalışmadığının bir göstergesidir. Çünkü bu alanların gelişebilmesi için yerel ihtiyaçların belirlenmesi, yerel potansiyeller ve risklerin dikkate alınması, bu alanlarla ilgili gelişim kararlarında bu bileşenlerin dikkate alınması gerekmektedir. Ekonomik gelişme anlamında başarısız olan ya da yeterince etkin olamayan merkeziyetçi gelişme politikaları yerel gelişme yaklaşımını ortaya çıkarmıştır. Merkezden alınan emredici kararların başarısızlığı, yerel yaklaşım ihtiyacının gündeme gelmesinde araç olmuştur. Merkeziyetçi politikaların beklenen gelişmeyi sağlayamaması yerel gelişme yaklaşımının önünü açmıştır. Geliştirilen yerel modelde daha önce benimsenen merkez odaklı gelişme politikaları yerine, yerel düzeyde yaşayan nüfus ve bu nüfusun sahip olduğu potansiyellerin yanında diğer tüm aktörlerin kurumsal dinamiklerini de kapsayan yerelin güçlendiği bir yönetim yaklaşımı benimsenmektedir. Merkeziyetçi yaklaşımdan yerel yönetim yaklaşımına geçişte, karar verme sürecinde ve karar vericilerde bir 'difüzyon' görülmektedir.

Artık kararlar merkezden değil yerel düzeyde verilmekte; stratejiler yerel hedefler dikkate alınarak kurulmaktadır (Moulaert & Sekia, 2003).

Bu çalışmada yerel ekonomik gelişmenin göstergeleri olan temel faktörler üzerinden farklı kurumsal yapılara bağlı yerel aktörlerin algıları değerlendirilmiştir. Farklı sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeylerine sahip Bursa, Eskişehir ve Bilecik illerinden oluşan TR41 düzey 2 bölgesi ve Gaziantep, Adıyaman ve Kilis illerinden oluşan TRC1 düzey 2 bölgesi değerlendirmenin yapıldığı alanlardır. Çalışma alanları Kalkınma Bakanlığı tarafından hazırlanan sosyo ekonomik gelişmişlik sıralaması (SEGE) göz önüne alınarak seçilmiştir. Araştırma tasarımı yapılırken bölgelerin gelişmişlik sıralamasının yanında, seçilecek düzey 2 bölgeleri içinde yer alan illerin de farklı SEGE'na sahip olmaları dikkate alınmıştır. İlk üç sıralamada yer alan İstanbul, Ankara ve İzmir düzey 2 bölgeleri il düzeyinde olduklarından dolayı, örneklem çerçevesine dahil edilmemiştir. Bursa, Eskişehir ve Bilecik illerinden oluşan TR41 düzey 2 bölgesi en gelişmiş bölge örneği olarak seçilmiştir. Daha az gelişmiş bölge örneği olarak ise, Gaziantep, Adıyaman ve Kilis illerinden oluşan TRC1 düzey 2 bölgesi seçilmiştir. Bu bölgenin seçim gerekçesi SEGE sıralamasında gerilerde olmasının yanında, bölge içindeki illerin de kendi aralarında sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralamasında farklılaşmasıdır. Bu farklılaşmalar çalışmanın içeriğini zenginleştirerek farklı düzeylerde değerlendirmeler yapılabilmesine olanak sağlamıştır.

Farklı sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeylerine sahip TR41 ve TRC1 düzey 2 bölgelerinde yerel ekonomik gelişme faktörlerinin önceliklendirilmesi ve algısal değerlendirmesini ortaya koymayı amaçlayan bu çalışmada, Türkiye'nin mahalli idare yapılanması ve yerel ekonomik gelişmede rolü olan farklı kurumsal yapılara bağlı aktörler algısal değerlendirmenin yapıldığı yerel uygulayıcıları oluşturmaktadır. Yerel ekonomik gelişme faktörlerinin önceliklendirilmesi amacıyla gerçekleştirilen bu çalışmada iki aşamalı bir yaklaşım benimsenmiştir Öncelikle çalışma uygulama alanları elde edilen ikincil verilerle nesnel olarak değerlendirilmiştir. Öznel değerlendirme kısmında ise her iki düzey 2 bölgesindeki valilikler, kaymakamlıklar, il özel idareleri, büyükşehir belediyeleri, il, ilçe ve belde belediyeleri ve bağlı idareler, kalkınma ajansları, ticaret ve sanayi odaları, kent konseyleri, çeşitli sivil toplum kuruluşları, kamu ve özel ortaklar gibi yerel ekonomik gelişmede rolü olan tüm aktörlere İTÜ tarafından geliştirilmiş veri toplama ve istatistik sisteminde

hazırlanan anket çalışması internet üzerinden gönderilmiştir. Anket sonuçlarıyla elde edilen veriler bölgesel ve kurumsal bazdaki ayrımlar farklı kantitatif yöntemlerle analiz edilmiştir. Algısal değerlendirmenin yapılması kapsamında, nesnel ikincil veriler ve kantitatif yöntemlerle ölçümlenen anket veri analizine ek olarak anket sonuçlarında yer alan uzman görüşleri de dikkate alınmıştır.

1.1 Tezin Amacı

Bu tezin amacı, geniş bir literatür taraması sonucu belirlenmiş ve bilimsel çalışmalarda uzlaşılmış olan yerel ekonomik gelişme faktörlerinin önceliklendirilmesinin farklı sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyine sahip bölgelerdeki aktörler tarafından algısal olarak nasıl farklılaştığını ortaya koymaktır.

Çalışma uygulama alanı olarak, farklı sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeylerine sahip TR41 ve TRC1 düzey 2 bölgeleri seçilmiştir. Çalışma kapsamında, bu bölgelerdeki yerel düzeylerde yerel ekonomik gelişme faktörlerinin farklı kurumsal yapılara bağlı aktörler tarafından nasıl önceliklendirildiğini ve algılandığını değerlendirmektedir.

Bu çerçevede öncelikle yerel ekonomik gelişme yaklaşımının kavramsal arka planı oluşturulmuştur. Daha sonra dünyanın farklı şehirlerindeki ve bölgelerindeki yerel ekonomik gelişme inisiyatiflerine değinilmiş, bu inisiyatifler uluslararası örgüt deneyimleri bağlamında incelenmiştir. Uluslararası örgüt deneyimlerinden sonra, Türkiye'deki yerel yönetim yapılanması temel hatlarıyla ortaya konmuştur. Yerel ekonomik gelişme faktörlerinin algısal değerlendirmesinin ölçüldüğü bölüm çalışmanın uygulama alanları ve saha araştırmasından oluşmaktadır. Çalışmanın uygulama alanları kısmında ikincil verilerle nesnel bir değerlendirme yapılırken, saha araştırması bölümünde anket sonuçları istatistik yöntemlerle ölçülmüş ve YEG faktörleriyle ilgili uzman kişilerin yorumları da öznel veri kapsamında dikkate alınmıştır. Tez kapsamında yapılan değerlendirme hem nesnel veriler hem de öznel veriler göz önüne alınarak yapılmıştır.

Yapılan değerlendirmeler sonucu ulaşılan araştırma bulguları ile, yerel ekonomik gelişme ve bağlı olduğu temel faktörlerin bölgelerin ve yerel düzeylerin sosyo-ekonomik gelişmişliklerine ve yerel yönetim yapılanmalarına bağlı olarak değiştiği ortaya konulmuştur. Merkezi yönetimin gelişme eksenleri ve vizyonlarını dikkate almanın yanında, yerel düzeyde çok aktörlü, çok düzeyli ve yerinden yönetim

anlayışını benimseyen yerel yönetimlerin, yerel potansiyelleri dikkate alan daha doğru politikalar üreterek, yerel ekonomik gelişmede daha başarılı olmaları beklenmektedir.

1.2 Kapsam

Bu çalışma, farklı sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeylerine sahip TR41 ve TRC1 düzey 2 bölgelerinde yerel ekonomik gelişme faktörlerinin farklı kurumsal yapılarla bağlı aktörler tarafından nasıl önceliklendirildiğini ve algılandığını değerlendirmeyi amaçlamaktadır.

Bu kapsamda öncelikle yerel ekonomik gelişme yaklaşımının kavramsal arka planı oluşturulmuştur (Şekil 1.1). Tezin ilk bölümünü oluşturan bu kısımda YEG yaklaşımının tanımı yapılmış ve tarihsel gelişimi incelenmiştir. Daha sonra bu yaklaşımının ortaya çıkışında etkisi büyük olan küreselleşme kavramının yerel ekonomiler üzerindeki etkisine değinilmiştir. Kavramsal arka plan içeriğine küreselleşme sürecinin sonunda gelişen YEG stratejileriyle devam edilmiştir. Stratejilerden sonra, çalışmanın temel girdisi olan yerel ekonomik gelişme faktörleri, bu faktörlerin tanımı ve farklı çalışmalarda nasıl ele alındığı incelenmiştir. Çok katmanlı YEG yaklaşımının kavramsal çerçevesinin tamamlanması adına ilgili kuramsal yaklaşımlar ve aktörlere de değinilmiştir.

Şekil 1.1 : Tezin kapsamı.

Tezin ikinci bölümünde dünyanın farklı şehirlerindeki ve bölgelerindeki yerel ekonomik gelişme inisiyatiflerine değinilmiş, bu inisiyatifler uluslararası örgüt deneyimleri bağlamında incelenmiştir. Özellikle 1980'lerden sonra uyguladıkları yerel ekonomik gelişme inisiyatifleriyle öne çıkan 3 önemli uluslararası örgüt; Dünya Bankası, Avrupa Birliği ve İktisadi İşbirliği ve Gelişme Teşkilatı (OECD)'nin YEG'ye yaklaşımları ve bu kapsamda geliştirdikleri ilgili programlar incelenmiş, bazı uygulamalara değinilmiştir.

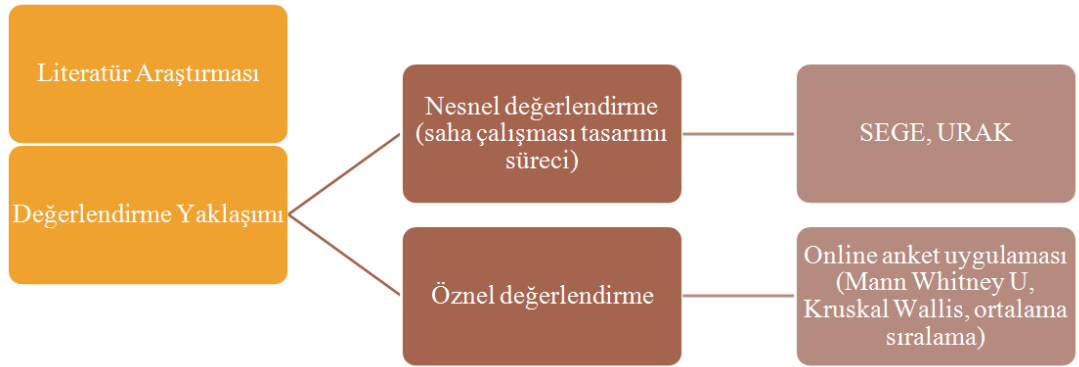
Üçüncü bölümde Türkiye'deki yerel yönetim yapılanması temel hatlarıyla ortaya konmuştur. Yerel yönetimlerle ilgili yasal düzenlemelere değinilmiş ve yerel yönetimlerin Türkiye'deki dağılımına bakılmıştır. Sayısal dağılımdan sonra yerel yönetimlerin mali kapasitesi harcama ve gelir kalemleri üzerinden incelenmiş ve mahalli idarelerin sahip oldukları mali kapasitenin yerel ekonomik gelişmedeki payını anlamak için belirli kalemler irdelenmiştir. Türkiye'deki mahalli idare yapılanmasını ortaya koyan bu incelemelerden sonra, yerel politikaların bölgesel yaklaşımlardaki yeri kalkınma planları ve bölgesel gelişme araçları aracılığıyla değerlendirilmiştir.

Yerel ekonomik gelişme faktörlerinin algısal değerlendirmesinin ölçüldüğü dördüncü bölüm çalışmanın uygulama alanları ve saha araştırmasından oluşmaktadır. Çalışmanın uygulama alanları olan farklı sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeylerine sahip TR41 ve TRC1 düzey 2 bölgeleri tezde dikkate alınan YEG faktörlerine paralel olarak ikincil verilerle betimlenmiştir. Bu bölümün ilk aşamasında bölgelere ilişkin derlenen ikincil verilerle nesnel bir değerlendirme yapılmıştır. İkinci aşamada ise YEG faktörlerini yerel düzeydeki önemleri göre sıralayan farklı kurumsal yapılara bağlı aktörlerin cevapladıkları anketler değerlendirilmiştir. İstatistik yöntemlerle ölçülen sıralama sonuçları ve YEG faktörleriyle ilgili uzman görüşleri kullanılarak çalışmanın algısal değerlendirme kısmı ortaya konmuştur.

1.3 Yöntem

Araştırma farklı sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeylerine sahip TR41 ve TRC1 düzey 2 bölgelerinde yerel ekonomik gelişme faktörlerinin farklı kurumsal yapılara bağlı aktörler tarafından nasıl önceliklendirildiği ve algılandığını değerlendirmeyi amaçlamaktadır.

Araştırma konusu ile ilgili olarak yerel ekonomik gelişme yaklaşımının temel kaynaklardan faydalanılarak yapılan farklı tanımları, tarihsel gelişimi, ilgili stratejileri, çalışmanın temel girdisini oluşturan faktörleri, kuramsal yaklaşımları ve aktörleri konusunda geniş bir literatür araştırması yapılmıştır (Şekil 1.2). Literatür araştırması yerel ekonomik gelişme yaklaşımının dünyadaki ve Türkiye’deki yapılanmasını ortaya koymayı amaçlayan nesnel verilerle devam etmiş, kavramsal çerçeve bu yaklaşımlarla tamamlanmıştır.

Şekil 1.2 : Araştırmanın yöntemi.

Yerel ekonomik gelişme faktörlerinin önceliklendirilmesi ve algısal değerlendirmesini ölçmeyi amaçlayan bu tez çalışmasında, iki aşamadan oluşan bir değerlendirme yaklaşımı izlenmiştir. İlk aşamada seçilen örneklem alanlarına ait nesnel veriler araştırmanın temelini oluşturan yerel ekonomik gelişme faktörleri çerçevesinde değerlendirilmiştir. İkinci aşamada ise farklı kurumsal yapılara bağlı aktörler tarafından cevaplanan online anket uygulaması sonuçları bölgesel ve kurumsal farklılıkları ortaya koymaya çalışan farklı kantitatif yöntemlerle ölçülmüştür. Bu aşama çalışmanın öznel değerlendirme kısmını oluşturmaktadır.

Saha çalışması tasarımı sürecinde ise, araştırma konusu ve araştırma konusuna bağlı olarak belirlenen yaklaşımlar çerçevesinde, farklı sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeylerine sahip Bursa, Eskişehir ve Bilecik illerinden oluşan TR41 düzey 2 bölge birimi ve Gaziantep, Adıyaman ve Kilis illerinden oluşan TRC1 düzey 2 bölge birimleri örneklem alanları olarak seçilmiştir. Örneklem alanları Kalkınma Bakanlığı tarafından hazırlanan sosyo ekonomik gelişmişlik sıralaması (SEGE) göz önüne alınarak seçilmiştir. Araştırma tasarımı yapılırken, bölgelerin gelişmişlik sıralamasının yanında, seçilecek düzey 2 bölgeleri içinde yer alan illerin de farklı

SEGE'ne sahip olmaları dikkate alınmıştır. İlk üç sıralamada yer alan İstanbul, Ankara ve İzmir düzey 2 bölgeleri il düzeyinde olduklarından dolayı, örneklem çerçevesine dahi edilmemiştir. Bursa, Eskişehir ve Bilecik illerinden oluşan TR41 düzey 2 bölge birimi en gelişmiş bölge örneği olarak seçilmiştir. Daha az gelişmiş bölge örneği olarak ise, Gaziantep, Adıyaman ve Kilis illerinden oluşan TRC1 düzey 2 bölge birimi tercih edilmiştir. Bu bölge biriminin seçim gerekçesi SEGE sıralamasında gerilerde olmasının yanında, bölge içindeki illerin de yine sosyo ekonomik gelişmişlik sıralamasında farklılaşmasıdır. Bu farklılaşmalar çalışmanın içeriğini zenginleştirerek farklı düzeylerde değerlendirmeler yapılabilmesine olanak sağlamıştır.

TR41 ve TRC1 düzey 2 bölgelerindeki valilikler, kaymakamlıklar, il özel idareleri, büyükşehir belediyeleri, il, ilçe ve belde belediyeleri ve bağlı idareler, kalkınma ajansları, ticaret ve sanayi odaları, kent konseyleri, çeşitli sivil toplum kuruluşları, kamu ve özel ortaklar gibi yerel ekonomik gelişmede rolü olan tüm aktörlere mail yoluyla anket gönderilmiştir. Anketler özellikle ilgili birimlere ve uzman kişilere iletilmiştir. Mail yoluyla gönderilen ankette katılımcılardan yerel ekonomik gelişme faktörlerini bulundukları yerel düzeyin ekonomik gelişmesine katkı sağlamadaki önem derecelerine göre sıralamaları istenmiştir. Buna ek olarak katılımcılara kendi bulundukları yerleşmenin ekonomik gelişmesine katkı sağladığını düşündükleri ya da ekonomik gelişimine engel olduğunu düşündükleri diğer unsurlar, göstergeler ve öneriler ve yerleşmenin kendi dinamiklerinden kaynaklanan değerleri ve potansiyelleri ya da güçlü yanları ve zayıf yanları sorulmuştur.

Elde edilen anket sonuçları kullanılarak, sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyleri birbirinden farklı TR41 ve TRC1 bölgelerinde yerel ekonomik gelişme faktörlerinin önem sıralamalarının nasıl değiştiğini ölçmek için 'Mann Whitney U' testi kullanılmıştır. Yerel ekonomik gelişme faktörlerinin önem sıralamalarının farklı kurumsal yapılara göre (merkezi yönetim, yerel yönetim, STK, kamu, özel sektör vb.) nasıl değiştiğini ölçmek için ise 'Kruskal Wallis' testi kullanılmıştır. Algısal değerlendirmenin yapılması kapsamında, nesnel ikincil veriler ve kantitatif yöntemlerle ölçümlenen anket veri analizine ek olarak anket sonuçlarında yer alan uzman görüşleri de dikkate alınmıştır.

2. YEREL EKONOMİK GELİŞME (YEG)

2.1 Yerel Ekonomik Gelişme Yaklaşımı

Uluslararası Çalışma Örgütü'ne göre yerel ekonomik gelişme ekonomik olarak büyümenin ötesinde bir anlam taşımaktadır. Yerel ekonomik gelişme yaklaşımı katılımı ve yerel iletişimi desteklemekte, teşvik etmektedir. İnsanlar bir araya gelerek birbirlerinden ve potansiyellerinden haberdar olmaktadır. Bu yaklaşım aracılığıyla hem erkekler hem de kadınlar için çok daha iyi istihdam şartları ve daha yüksek bir yaşam kalitesi mümkün olabilmektedir (Url-1).

Yerel ekonomik gelişmenin aracı olduğu istihdam iştirakları aslında bu yaklaşımın temel amacını da ortaya koymaktadır. Yerel ekonomik kapasiteyi arttırarak bulunduğu yerleşmede yaşayan insanlar için daha iyi yaşam şartları sağlamak ve toplumun refah düzeyini yükseltmek bu yaklaşımın temel amaçlarındandır (Bartik, 2003).

Blakely (1994) yerel ekonomik gelişmeyi 'yerel yönetimler ya da toplum temelli örgütlerin iş faaliyetleri ve / veya istihdamı sürdürmek ya da canlandırmak için bir araya geldiği süreç' olarak tanımlamaktadır. Yerel ekonomik gelişme temel olarak piyasadaki yerel istihdamı harekete geçirmeyi hedeflemektedir.

Dünya Bankası (2003) yerel ekonomik gelişmeyi 'kamu, iş ve sivil toplum sektör ortaklarının ekonomik büyüme ve istihdam sağlanmasında daha iyi koşullar yaratmak için kolektif olarak çalıştıkları bir süreç' olarak tanımlamaktadır. Yerel ekonomik gelişme bulunduğu yerleşmenin ekonomik kapasitesini inşa etmeyi ve böylece o alanda yaşayan herkes için daha iyi bir yaşam kalitesi daha iyi ekonomik koşullar sağlamayı amaçlamaktadır.

Trah (2004) ise yerel ekonomik gelişmeyi 'bölgesel bir kavram ve yerel kalkınmanın, bölgesel yönetimin bir parçası' olarak tanımlamaktadır. Trah (2004)' a göre yerel ekonomik gelişme 'yerel faaliyetlerle ilgilidir ve bu faaliyetlerle piyasaların daha iyi çalışması hedeflenmektedir'. Yerel ekonomik gelişmenin bulunduğu bölgede istihdam yaratarak (büyüme, rekabet edebilirlik vb.) ve o bölgede

bulunan yerel kaynakların etkin kullanımının sağlanmasıyla yerel ekonomiyi canlandırmayı amaçladığını savunmaktadır. Yerel ekonomik gelişme yeni iş fırsatları yaratmanın yanında arz ve talebi dikkate alarak mekanlar ve fırsatlar yaratmayı da amaçlamaktadır.

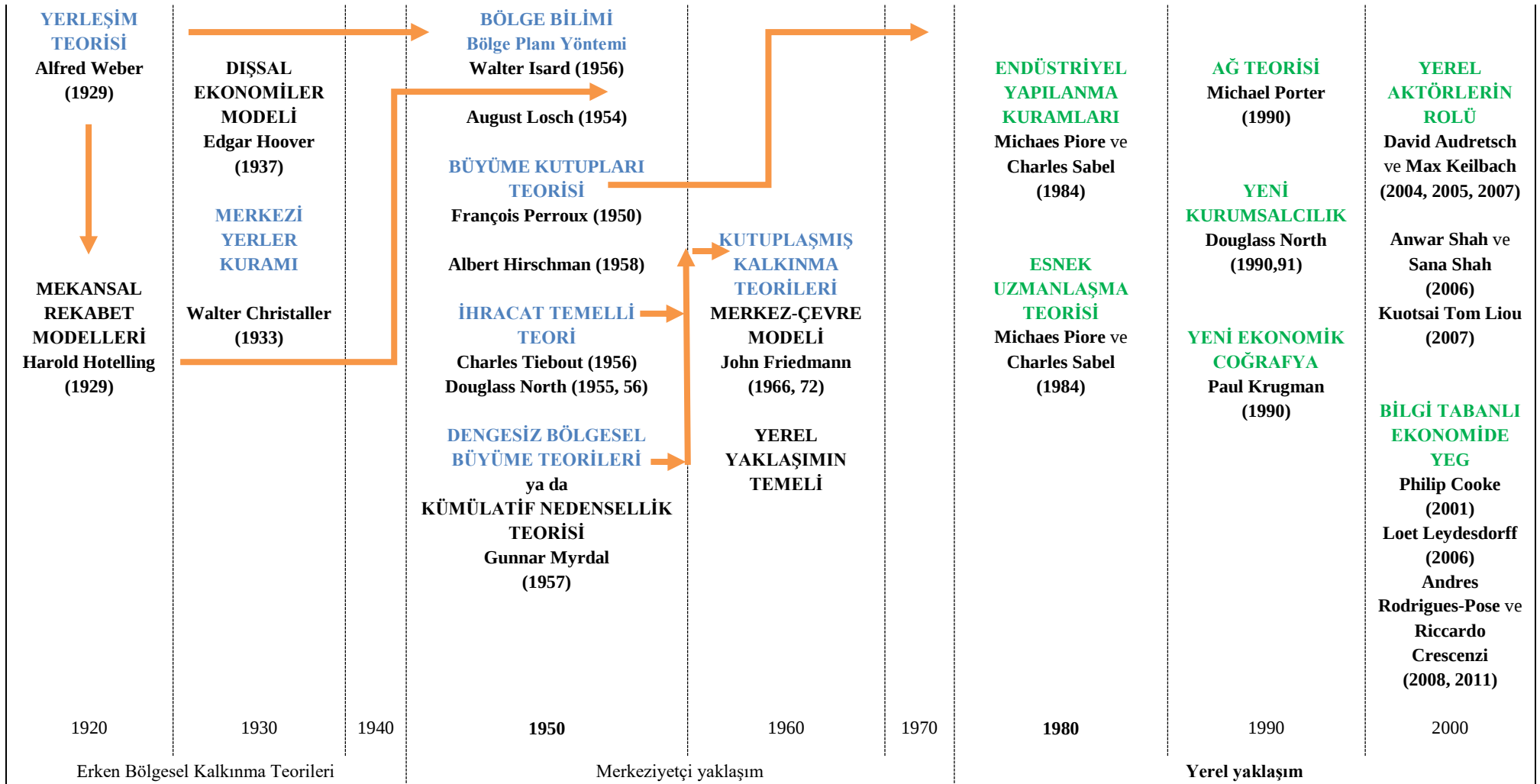
Uluslararası Çalışma Örgütü de Dünya Bankası gibi yerel ekonomik gelişmeyi bir süreç olarak ifade etmektedir. Uluslararası Çalışma Örgütü'ne göre yerel ekonomik gelişme 'katılımcı bir kalkınma, gelişme süreci'dir (ILO, 2006). Dünya Bankası ve Uluslararası Çalışma Örgütü'nün ötesinde yerel ekonomik gelişmeyle alakalı aktif çalışmalar yapan bir diğer büyük uluslararası kalkınma örgütü Alman Teknik İşbirliği Kurumu (GTZ)'dur (Rogerson & Rogerson, 2010). Alman Teknik İşbirliği Kurumu da yerel ekonomik gelişmeyi devam eden bir süreç olarak tanımlamaktadır. Alman Teknik İşbirliği'ne göre yerel ekonomik gelişme; 'toplumun her alanından anahtar paydaşlar ve kurumların, sivil toplum kuruluşlarının, kamunun ve özel sektörün, bulundukları yerel ve o yereldeki firmalara avantaj yaratmak, piyasa başarısızlıklarıyla mücadele etmek, yerel işletmeler için bürokratik engelleri ortadan kaldırmak ve yerel firmaların rekabet gücünü arttırmak için ortak çalıştığı, devam eden bir sürece' karşılık gelmektedir (Ruecker & Trah, 2007).

Gerek literatür taramalarında gerekse önemli uluslararası örgütlerin tanımlarında da görüldüğü gibi yerel ekonomik gelişme kavramı sahip olduğu her amaç, hedef, eylem ve paydaşlarda bulunduğu yöreye, 'yerel'e vurgu yapmaktadır. Tello (2010) da yerel ekonomik gelişme konseptinin dayandığı 4 temel faktörü yerel vurgusu üzerinden yapmaktadır. Bu faktörler:

(i) yöreye özgü kaynaklar ve yerel kontrol, (ii) yerelde oluşacak yeni varlıklar, (iii) o yörede yeni bir kapasite inşası ve (iv) kaynak genişletme.

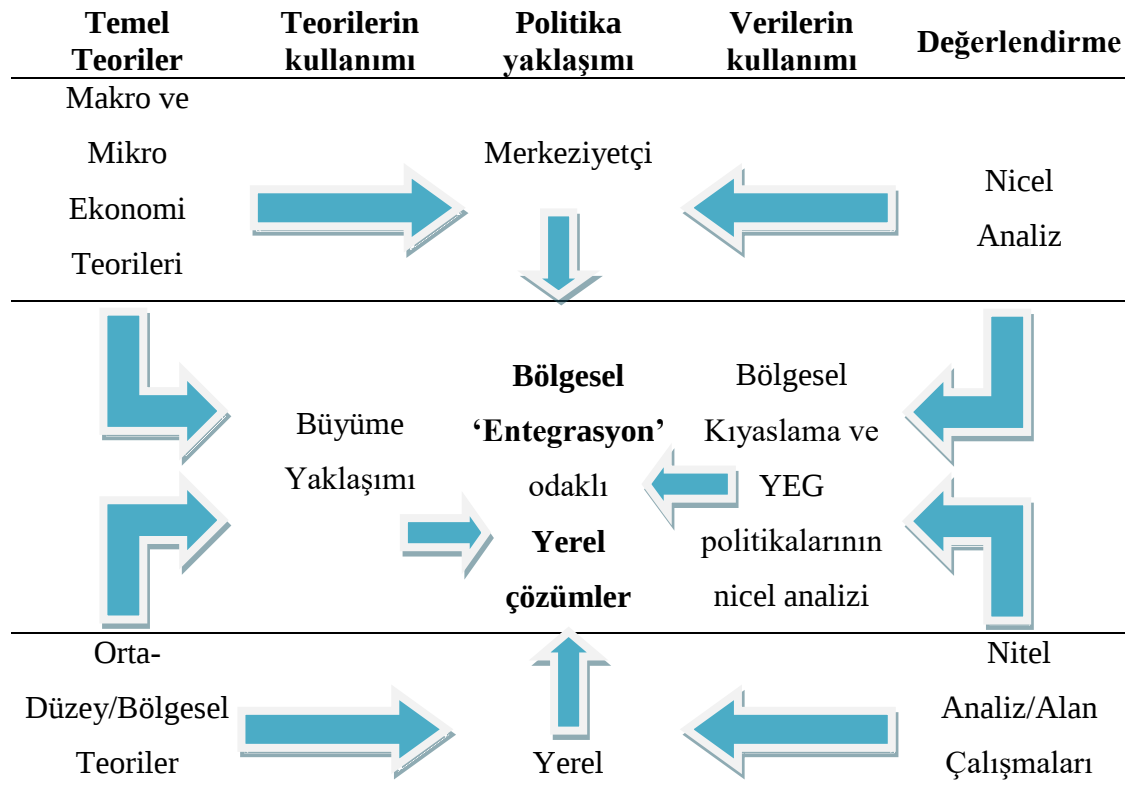
2.2 Kuramsal Yaklaşımlar

Yerel ekonomik gelişme kavramı literatürde sıkça kullanılmaktadır ve gittikçe de artan bir kullanıma sahiptir. Ancak buna rağmen kuramsal anlamda en az anlaşılan kavramlardan biridir. Şekil 2.1 mevcut bölgesel ve yerel kalkınma teorilerinin daha geniş bir yönetim organizasyonu ve sistem gelişimi anlayışına karşın nasıl geliştiğini bir grafik şeklinde açıklamaya çalışmaktadır.

Şekil 2.1 : Bölgesel veya yerel ekonomik kalkınma teorilerinin evrimi (Ateljevic ve diğ, 2013).

Şekil 2.1’de görüldüğü gibi bölgesel gelişme teorileri 1920’lere yerleşim teorisine kadar dayanmaktadır. Zaman ilerledikçe kuramlardaki yaklaşımların da değiştiğini görülmektedir, günümüze doğru bu teoriler merkezi yaklaşımdan yerel yaklaşıma doğru evrilmiştir. Sadece yönetim yaklaşımı değil aynı zamanda bu evrimde mekanın, yeniden yapılanmanın, uzmanlaşmanın, ağların, kurumsal ilişkilerin, yerel katılımcıların ve bilginin giderek daha da önem kazandığını ve yeni kuramlara temel oluşturduğunu görmekteyiz. Bu evrimin bir başka ifadesi Şekil 2.2’de grafik anlatım olarak da görülmektedir:

Şekil 2.2 : Yerel ve bölgesel ekonomik gelişmenin kuramsal temeli (Crescenzi, 2011).

Şekil 2.2’de görüldüğü gibi grafiğin üst kısmında ifade edilen makro ve mikro ekonomi literatüründe yer alan teoriler merkeziyetçi politika yaklaşımlarını ve bilginin analiz edilmesi, değerlendirilmesi kısmında da daha çok kantitatif yöntemler kullanırlar. Ancak teorik sürecin sonraki süreçlerinde ortaya çıkan ‘orta-düzey/bölgesel teoriler’ diyebileceğimiz yaklaşımlar makro ve mikro ekonomi teorilerine kıyasla daha yerel politika yaklaşımını izler ve bilginin elde edilmesi ve değerlendirme kısmında daha niteliksel yöntemler ve alan çalışmalarından faydalanılır (Crescenzi, 2011).

Plummer ve Taylor (2001)' a göre yerel ekonomik büyümenin teorileri birbiriyle ilişkili olan 6 modelden oluşmaktadır. Aşağıda da sıralandığı gibi bu modellerden bazıları diğerlerine oranla çok daha köklü ve karmaşık içeriklere sahiptir ancak hepsinin ortak özelliği ekonomik coğrafya temelli yaklaşımlar olmaları ve bölgesel ekonomik performansı anlamaya çalışmalarıdır. Sıralanan tüm modeller temelde söz konusu topluluk ya da yerelliklerde öncelikle ekonomik yapıyı ve bölgesel karakteristik özelliklerini anlayarak, ekonomik büyümeyi (istihdam, yatırım vb.) teşvik ederler veya sınırlama yaklaşımına giderler (Plummer ve Taylor, 2001):

1. Perroux'un (1955) bölgeler arası dengesizlikleri açıklamaya çalışan *büyüme kutupları kavramı ve büyüme merkezleri teorisi*;
2. Vernon'un (1966) *ürün yaşam döngüsü teorisi*;
3. Scott ve Storper'in (1992) *esnek üretim ve esnek uzmanlaşma yaklaşımı*;
4. *ağlar, toplumsal ilişkiler, yenilikçilikçilik ve 'öğrenen bölgeler' (learning regions) temelli kurumsalcı yaklaşımlar*;
5. Porter'in (1990) *rekabetçi-üstünlükler modeli*;
6. *kurumsal-ayrışma, eşitsiz-güç-ilişkileri çerçevesi*.

Yerel ekonomik gelişme teorilerini daha geniş kapsamlı ve mekandan daha bağımsız ulusal teorilerden ayıran 4 teorik yön: konum faktörleri, yerel kamu malları, çeşitli özel kuruluşların aktif katılımı ve multidisipliner yaklaşımdır (Tello, 2010).

Genel olarak teorilerin evrimine baktığımızda modellerin giderek mekansal ölçeğe yaklaştığını ve alandaki, bölgedeki ve yerel düzeydeki ekonomik faaliyetlerle şekillendiğini söyleyebiliriz. Yerel yaklaşıma doğru evrilen teorilere baktığımızda özellikle içsel büyüme kuramının yerel ekonomik gelişme yaklaşımında öne çıktığını görebiliriz. Bununla birlikte şekil 2.2'de görüldüğü gibi Krugman (1990) tarafından geliştirilen ve merkez-çevre modelinin gelişimine odaklanan yeni ekonomik coğrafya teorisi ve North (1990, 91)'un katkı sağladığı çok katmanlı idare, yerinden yönetim yaklaşımları, yerel yönetim ve özellikle ekonomik gelişimde kurumların rollerine odaklanan yeni kurumsalcılık teorisi yerel ekonomik gelişme yaklaşımının kuramsal çerçevesini en iyi ortaya koyan teorilerdendir.

2.2.1 İçsel büyüme kuramı

Makro ve mikro ekonomik teorilerden, bununla ilişkili olarak tepeden-aşağı politika yaklaşımlarından daha orta-düzey bölgesel teorilere ya da daha ‘soft’ teorilere ve aşağıdan-yukarıya yaklaşımlara doğru giderken daha önceki teorilerin temelini oluşturan birçok teknik girdinin evrimleştiğini, üretim şekillerinin değiştiğini, bu sürece var olan girdilerden farklı olarak ağların, kurumsal ilişkilerin ve yerel katılımcıların da dahil olduğunu ve kuramların da bu çerçevede değiştiğini görülmektedir.

Solow modeli olarak da bilinen içsel büyüme kuramının gelişimine Paul Romer (1986) ve Robert Lucas (1988) önemli katkılar koymuşlardır. Bu kuramın ortaya çıkış nedeni temelde dünya devletleri arasındaki sermaye akışındaki bozukluktan kaynaklanmaktadır. Sermaye akışındaki düzensizlik özellikle az gelişmiş ülkelerin gelişimini etkilemiştir. Tam da bu noktada var olan teoriler bu durumun ifade edilmesinde yetersiz kalmış ve sermaye akışındaki dengesiz durum içsel büyüme kuramının ortaya çıkmasındaki en temel nedenlerden biri olmuştur. Romer (1994)’a göre içsel büyüme kuramı büyümenin ekonomik sistemin içinde gerçekleşen birtakım faaliyetlerin etkileşimi sonucu ortaya çıktığını savunmaktadır. İçsel büyüme kuramına göre ekonomik büyümenin önceliği dışsal etkiler/dışsal faktörler değil ekonomik sistemde gerçekleşen içsel faktörlerdir (Romer, 1994).

İçsel büyüme teorisine göre ekonomik büyümede etkili olan birtakım temel faktörler bulunmaktadır ve bu faktörler büyümede katalizör görevi görmektedir. İtici güç olarak kabul edilen bu faktörlerden ilki, bölgenin ya da yerelin aslında kendi içsel kaynağı olan nüfusundaki artış ve bununla beraber beşeri sermaye birikimi yani insana yapılan yatırım ve dolayısıyla sahip olduğu sosyal sermayedir (Becker ve diğ., 1990). Lucas’a göre de ekonomik büyümenin gerçekleşebilmesi ve bir ülkenin gerçek anlamda kalkınabilmesi için sadece fiziksel sermaye yatırımlarına değil bunun yanında sosyal sermaye yatırımlarına yani beşeri sermaye birikimine de ihtiyaç vardır. Bir diğer itici güç özellikle araştıma geliştirme (Ar-Ge) sektörü ve bu sektör sayesinde dışsal bir değişken olan teknolojinin içselleştirilmesi ve beşeri sermayenin de bundan faydalanması içsel büyüme kuramının bir diğer itici gücüdür (Romer, 1994). Solow’un ülkeler arasındaki eşitsizlikleri temel alarak oluşturduğu bu model, içselleştirilmiş teknolojik gelişme itici gücünün etkisiyle, özellikle az gelişmiş ekonomilere fayda sağlayacak. Az gelişmiş ülke ekonomileri dış ticaretlerini

serbestleştirerek, içselleştirilmiş teknoloji yoluyla dünya bilgi stoğuna erişebilecekler ve böylece zaman içinde teknoloji aracılığıyla maksimum fayda sağlayacaklardır. Ekonomik büyümede katalizör görevi gördüğü kabul edilen diğer faktör ise içsel büyüme literatüründe büyüme sürecinde kamunun rolünü de bu sürece dahil eden içsel büyüme modellerinden oluşmaktadır. Örneğin Barro (1990) kamu harcamalarının büyümeye olan etkisini vurgulamakta ve kamu harcamalarının ekonomik büyüme sürecinde hızlandırıcı etki yarattığını ileri sürmektedir. Barro (1990)'ya göre kamu yararını gözeten, kar amacı gütmeyen bir hükümet büyüme ve refah seviyesine ulaşma sürecine olumlu etki yaparken; tam tersine tamamen kendi çıkarlarını gözetten ve kamu yararını göz ardı eden bir hükümet bu süreci olumsuz etkilemektedir.

İçsel büyüme kuramı ekonomik büyümeyi/gelişmeyi ekonomik sistemin içinde gerçekleşen birtakım faaliyetlerin etkileşimlerinin sonucuna dayandırmanın yanı sıra, bölgenin nüfus, beşeri sermaye, sosyal sermaye ve kamu gibi içsel kaynaklarını, yerel varlıklarını büyüme sürecinde hızlandırıcı faktörler olarak temel aldığından bu çalışmanın kuramsal çerçevesi içsel büyüme kuramına dayandırılmıştır.

2.2.2 Yeni ekonomik coğrafya

Coğrafi mekanlarda ekonomik faaliyetlerin dağılımıyla uğraşan ekonomik coğrafya, küreselleşmenin etkisiyle değişmeye ve dönüşmeye başlamıştır. Teknolojide yaşanan değişimler, ulaşım ve iletişimdeki gelişmeler, üretim faktörlerinin hareketliliği, insan sermayesi, bilginin yayılması diğer yandan ticaretin küreselleşmesiyle coğrafyaların bilinen sınırlar değişmiş, bu sınırları artık idari yapılanmalar değil ekonomik faaliyetler belirlemeye başlamıştır. Yeni küresel düzende ise geleneksel politikalar yerini yerel yaklaşımlara bırakmış, yerel kavramı gittikçe daha da önemli hale gelmiş; yerel kaynaklar yerel dinamikler de bu yeni düzende yer almakla birlikte rekabetçi sistemin de birer parçası haline gelmişlerdir (Valler & Wood, 2010:140). Birçok farklı katmanla etkileşim halinde olan ekonomik coğrafya artık fiziki sınırlarından bağımsız olarak, bilginin ana bileşen olduğu bir düzende, ilişkiler ağının ve bölgenin kendi karakteristik özelliklerini keşfedip bunların farkına vararak, bu özelliklerden faydalanma ve bu özelliklerin geliştirilmesine fırsat tanımaktadır (Eraydın, 2004).

Krugman (1990) tarafından geliştirilen yeni ekonomik coğrafya teorisi, merkez-çevre modelinin gelişimine, ölçek ekonomilerine ve bölgeler arasındaki ticaret temelli ilişkilere odaklanmaktadır. Fujita (2004)'ya göre yeni ekonomik coğrafya ekonomik yığılma çeşitlerinin mekandaki çeşitli oluşumlarını açıklamaya çalışır.

Küreselleşme sonucu artan eşitsizliklerle başa çıkmak için önemi artan yerellik kavramıyla, bölgeler kendi kaynaklarını ve dinamiklerini keşfetmeye başlamış, böylece sahip oldukları kaynakları değerlendirmeye yoluna gitmişlerdir. Bu yaklaşımla kendi içsel potansiyellerine dönen kentler ve bölgeler de ekonomik sistemde birer aktör olarak yer almaktadırlar. Bu yaklaşımla ekonomik sistemdeki ilişkiler ağına dahil olan aktör sayısı artmakta, devletin ekonomik düzen üzerindeki etkisi azalmakla birlikte, ticaret serbestleşmekte ve sermaye ve doğrudan yabancı yatırımların serbest dolaşımı kolaylaşmaktadır.

2.2.3 Yeni kurumsalcılık

North (1990, 91)'un katkı sağladığı yeni kurumsalcılık ya da yeni kurumsal iktisat teorisi çok katmanlı idare, yerinden yönetim yaklaşımları, yerel yönetim ve özellikle ekonomik gelişimde kurumların rollerine odaklanmaktadır. North (1991)'a göre bu sistem içerisinde yer alan kurumlar ekonomik, politik ve toplumsal etkileşimin düzenleyici konumundadırlar.

Ancak North (1990) kurumları ve kuruluşları farklı yapısal özelliklere ve farklı kurallara sahip olduklarından birbirlerinden ayırtmaktadır (Çizelge 2.1). Kurumları oyunun kuralları, kuruluşları ise oyuncular olarak tanımlamaktadır.

Çizelge 2.1 : Kurumlar ve kuruluşlar (North 1990).

Kurumlar	Kuruluşlar
Formel kurallar • mülkiyet hakları • kanunlar • anayasalar vb.	Siyasi kuruluşlar (siyasi partiler, senato, kent konseyi vb.) İktisadi kuruluşlar (firmalar, ticaret odaları, kooperatifler vb.)
Enformel kurallar • yaptırımlar • gelenekler • alışkanlıklar vb.	Sosyal kuruluşlar (kiliseler, klupler vb.) Eğitim kuruluşları (üniversiteler, eğitim kampları vb.)

Kuramsal kısımda da sıkça tekrarlandığı gibi artık geleneksel teorilerden daha katmanlı, daha fazla aktörlü ve paylaşımın, katılımın, yönetişimin önemli olduğu bir evreye geçilmiştir. Ve artık kalkınma bu bileşenleri sürece katarak doğru değerlendirmeye bağlıdır. Klein (1998)'a göre kalkınma temel bileşenleri sürece dahil etmeye ek olarak, ekonomik büyüme sürecinde özellikle iktisadi birimler arasındaki işbirliğinde katalizör görevi gören kurumları yönetebilmeyle doğru orantılıdır.

2.3 Tarihsel Gelişim

Yerel ekonomik gelişme çerçevesindeki uygulamaların kökenleri 1960'lara kadar izlenebilmektedir. Yeni bir yaklaşım olmayan yerel ekonomik gelişme neredeyse bir yüzyıl önce Kuzey'de yerel yönetimin belirleyici bir unsuru olmuştur. Rodriguez-Pose'ye göre Avrupa genellikle yerel ekonomik gelişme uygulamalarının beşiği olarak kabul görmektedir. Yerel ekonomik gelişme yaklaşımlarına olan ilgi ilk olarak Batı Avrupa ve Kuzey Amerika'da görülmüştür. Daha sonra yerel ekonomik gelişme kavramları ve yaklaşımları dünyanın diğer bölgelerine de yayılmıştır. Küreselleşme ve merkezi yönetimin yetki-sorumluluklarının mahalli birimlere dağılmasının etkisiyle 1990'larda yerel ekonomik gelişme fikir ve uygulamaları dünyada kuzeyden güneye yaygınlaşmıştır (Rogerson & Rogerson, 2010).

Dünya Bankası'na göre yerel ekonomik gelişme süreci 1960'lı yıllardan bu yana, 'dalga' olarak adlandırdığı üç kapsamlı dönemden geçmiştir. Farklı dönemlere karşılık gelen bu aşamaların her birinde yerel ekonomik gelişme uygulayıcıları ve aktörleri bu süreci geliştirmek adına birçok girişimde bulunmuştur. Bu tarihsel sürece göre bugün tecrübe ettiğimiz yerel ekonomik gelişme deneyimi 'üçüncü dalga'ya tekabül etmektedir. Çizelge 2.2'de görüldüğü gibi bu dalgalar başlayıp biten ve birbirinden bağımsız aşamaları değil, tam tersi birikimsel bir süreci ifade etmektedir. Yani bugün deneyimlediğimiz yerel ekonomik gelişme, daha önceki her dalgada yer alan bileşenlere dayanmaktadır. Aşağıdaki çizelge yerel ekonomik gelişmenin geçirdiği bu dalgaları, her dönemin kendi odağını ve bileşenlerini özetlemektedir (Url-2).

Çizelge 2.2 : Yerel ekonomik gelişmenin tarihsel gelişimi (Url-2).

Dönem	Odak Noktaları	Araçlar
1. Dönem: 1960’lardan 1980’lerin başlarına kadar	▪ özellikle doğrudan yabancı yatırım odaklı üretim yatırımı; ▪ altyapı yatırımları.	▪ yüksek meblağlı hibeler; ▪ yerli yatırımcıyı teşvik edecek uygun krediler; ▪ vergi muafiyetleri; ▪ fiziki altyapı (ağır altyapı) yatırımlarının finanse edilmesi.
2. Dönem: 1980’lerden 1990’ların ortalarına kadar	▪ mevcut yerel işletmelerin büyümesi ve varlığını sürdürmeye devam etmesi; ▪ ülke içi yatırımlar, özellikle belirli sektörlerle yönelik ya da belirli coğrafi bölgelere yönelik yatırımlar.	▪ bireysel işletmelere doğrudan ödemeler; ▪ KOBİ’ler için danışmanlık ve eğitim; ▪ teknik destek; ▪ işletme kuruluş desteği; ▪ bazı fiziki ve hafif altyapı yatırımları.
3. Dönem: 1990’ların sonundan günümüze kadar	▪ teknik ya da fiziki olmayan altyapı (hafif altyapı) yatırımları; ▪ kamu/özel sektör ortaklıkları; ▪ kamu yararı odaklı özel sektör yatırımları; ▪ yerel alanlarda rekabet avantajından faydalabilmek amaçlı içeriye dönük yatırım.	▪ yerel işletmelerin gelişimini amaçlayan bütüncül strateji yaklaşımları; ▪ rekabetçi yerel yatırım ortamı sağlamak; ▪ iletişim ve işbirliğini desteklemek ve teşvik etmek; ▪ kümelenme gelişimini desteklemek; ▪ işgücü gelişimi ve eğitimini teşvik etmek; ▪ kümelenmeyi destekleme amaçlı iç yatırımları hedeflemek; ▪ yaşam kalitesini iyileştirmek.

1960’lardan başlayıp 1980’lerin başlarına kadar devam eden birinci dönem boyunca odak noktası üretim faaliyetlerinin artışı ve altyapı yatırımları olmuştur. Bu yatırımlar özellikle dış yatırımı teşvik etmeye yöneliktir ve bu özendirme sürecinde uygun krediler, vergiden muaf olma gibi araçlar kullanılmıştır. 1980’lerden 1990’ların ortalarına kadar olan süreyi temsil eden ikinci dönemde ise odak noktaları özellikle mevcut yerel işletmelere ve ülke içindeki belirli sektörlerle yönelik yatırımlara doğru ilerlemiştir. Belirlenen bu odaklara ulaşmak için bireysel iş yatırımlarına doğrudan ödemeler, işletme kuruluş destekleri ve özellikle küçük ve orta büyüklükteki işletmelere (KOBİ) yönelik danışmanlık ve eğitim gibi araçlardan

faaydalanılmıştır. 1990'ların sonundan günümüze kadar olan dönemi ifade eden nc dalgada yani son dönemde ise odak bireysel yaklaşımlardan kaymıştır. Bu dönemde kamu-özel sektör işbirliği, kamu hizmetlerine özel sektör yatırımları odağa alınmış ve diğer dönemlere kıyasla daha bütüncül yaklaşımlar, bütüncül stratejiler araç olarak kullanılmıştır ve hala da kullanılmaktadır.

Yerel ekonomik gelişme sürecinin son dönemini, yani 1990'lardan başlayıp günümüze kadar gelen süreci ifade eden dönemde gelişme girişimlerinin özellikle iki ana noktaya odaklandığını söyleyebiliriz. Bunlardan ilki, kamu ve özel sektör arasındaki ortaklığın gelişimi noktasıdır. İkinci ise rekabet avantajından faydalanabilme gerekliliğidir. 1990'ların sonundan başlayıp günümüze kadar devam eden bu dönemle bir önceki dönem karşılaştırıldığında hedeflenen girişimlerde ve kullanılan araçlarda aslında taban tabana bir zıtlık olduğu görülebilmektedir. Bu zıtlığın en temel nedenlerinden biri de şüphesiz kentlerin üretim yapılarındaki değişimlerdir. Küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin varlığı ve bu işletmelere yapılan teşvikler, danışmanlık, eğitimler vb. bu değişimin önemli örneklerindendir. Devam eden bu üçüncü dalgadaki diğer çok önemli ne çıkan durum ise geleneksel ekonomik gelişme faktörlerinden farklı olarak öne çıkan yaşam kalitesi, kültür ve şehirlerin bir bütün olarak çekiciliği gibi 'soft' ekonomik faktörlerdir (Theodoros ve Dimitris, 2003).

2.4 Küreselleşmenin Yerel Ekonomiler zerindeki Etkisi

Yerel ve bölgesel kalkınma politikaları ekonomik küreselleşmenin bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır (Pike ve diğ, 2006). Ekonomik küreselleşmenin temel başlangıç noktalarından biri olan sanayi devriminin etkisi ve sonrasında yerleşim dokuları hızla değişmeye başlamış, hızla değişen bu hareketlilikle şehirsel ve daha büyük ölçekteki birimler arasında gelişmişlik farkları ortaya çıkmaya başlamıştır. Aslında birimler arasındaki bu dengesiz gelişmeler yerel ve bölgesel politikalara ihtiyaç duyulması sürecini hızlandırmıştır. Bu dengesiz gelişmeler ve ekonomik küreselleşmenin de etkisiyle ortaya çıkan büyük ölçekli sorunlarla başa çıkmak için her birim kendi içine dönerek daha bölgesel daha kendine özgü çözümler, araçlar ve dolayısıyla politikalar arayışına girmiştir.

Yeni politikalar arama sürecinin başlamasında her ne kadar bazı ülkeler / bölgeler öncülük etmiş olsa da, dünyanın neredeyse her yerinde toplumlar, şehirler ve

hükümetler küreselleşme sorunlarıyla başa çıkmak için yerel ekonomik gelişme yaklaşımına dönmüştür. Bu yaklaşımın en önemli, en temel aracı desantralizasyon yani yerelleştirmedir.

Küreselleşmenin etkisiyle ulusal ekonomiler / büyük ölçekli ekonomiler arasındaki etkileşim düzeyi artmıştır. 1980'lerin sonlarından bu yana, gelişmiş ülkeler arasında dünya ticareti ve özellikle doğrudan yabancı yatırım önemli ölçüde artış göstermiştir (IMF, 2000); ancak sınırların ortadan kalkması, değişen ekonomik stratejiler, ulusal ekonomilerin liberalleşmesi gibi kısaca serbest ekonominin hakim olduğu bu dalga belki de en çok gelişmekte olan ülkeleri etkilemiştir. Aslında bu geniş ekonomik dalga beraberinde yüksek ekonomik fayda ve büyük bir istihdam artışı beklentileri getirmiştir. Bu beklentilerin gerçekleştiği istikrarlı makro ekonomilere sahip ülkeler olmuştur ama büyük resme bakıldığında sadece sınırlı sayıda ülkelerin bu küresel piyasadan faydalandığı görülmektedir. Bu dalgadan fayda görmüş bölgelere baktığımızda, bu bölgelerin belirli karakteristik özelliklere sahip olduğu ve geleneksel ekonominin ötesinde bazı değerler taşıdığı görülmektedir (Rodríguez-Pose, 2001).

Rodríguez-Pose (2001) bu bölgeleri 'kazanan bölgeler' olarak adlandırmıştır ve 3 kategoride incelemiştir. Bu bölgeler; katma değeri yüksek hizmet faaliyetlerinin yoğun olarak gerçekleştiği *büyük metropol bölgeler* (hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerde), üretim faktörlerinin küreselleşme ile artan mobilizasyonundan fayda sağlayan *orta büyüklükteki endüstriyel bölgeler* ve özellikle gelişmekte olan ülkelerde bu küresel ekonomik dalgada kendilerine uygun olan pozisyonu bularak bundan büyük ölçüde yararlanan *turistik bölgeler*'dir.

Etkisi hızla yayılan küreselleşme beklendiği gibi her bölgede yüksek ekonomik getiriler ve büyük istihdam olanakları sağlamamış, yukarıda bahsi geçen geleneksel ekonomik yapılardan farklılaşmayı başarabilen bölgeler bu süreçten fayda sağlamıştır. Ancak küresel ekonominin dışında kalan, geleneksel ekonomik yapıya sahip, bu yeni büyük ölçekli dalgaya entegre olmayı başaramamış bölgeler için yeni ekonomik yaklaşım ve yeni strateji arayışları ortaya çıkmıştır. Yerel ekonomik gelişme yaklaşımı tam da bu noktada, geleneksel yaklaşımların başarısız olduklarının tecrübe edilmesi ve bu yaklaşımdaki merkezden yönetim politikalarından farklı bir yaklaşıma ihtiyaç duyulması sonucu gittikçe daha da gündeme gelmiştir. Aşağıdaki çizelge geleneksel (merkezi) ve yerel yaklaşımlar arasındaki temel farklılıkları

ortaya koymak adına önemlidir ve bu farklılıkların değerlendirilmesinde literatürde sıkça kullanılan temel bir başvuru bilgisi niteliğindedir.

Çizelge 2.3’de görüldüğü gibi Rodriguez-Pose (2001) geleneksel yaklaşım ve yerel ekonomik gelişme yaklaşımı arasındaki temel farklılıkları 5 madde halinde özetlemiştir. Bu iki yaklaşımdaki en temel farklılıklardan biri sahip oldukları karar alma mekanizmalarından kaynaklanmaktadır. Geleneksel yaklaşımda alanlarla alakalı müdahale kararları o yörede bulunan idare mekanizmaları, kullanıcı ya da yöre halkının katılımından bağımsız tamamen merkezden işleyen, tepeden-aşağıya bir yaklaşım hakim iken; yerel ekonomik gelişme yaklaşımında o alanda bulunan yerel aktörler de sürece dahil edilerek katılımcı bir politika izlenir ve müdahale kararları yerinde alınır ve uygulanır. Yerel ekonomik gelişme yaklaşımında tek merkezden yönetilmez, yetki merkezden yerel birimlere dağıtılmıştır ve yetkisi merkezden yerele kaymış bu yönetim katmanları arasında dikey işbirliği, kamu ve özel kurumlar arasında yatay işbirliği söz konusudur. Geleneksel politikalar ve yerel ekonomik gelişme yaklaşımı arasındaki bir diğer temel farklılık gelişmeye nasıl yaklaştıkları ile ilgilidir. Geleneksel gelişme politikaları için ekonomik gelişmede sektörel yaklaşım geçerlidir. Yerel ekonomik gelişmede ise, ekonomik gelişme odağının aracı bölgesel/yerel yaklaşımdır. Casanova (2004) da gelişme/kalkınma stratejisinin temelini o bölgenin karakterini belirleyen ekonomik, sosyal, kurumsal koşullarına ve bölgenin kendi ekonomik dinamiklerine dayandırmaktadır.

Çizelge 2.3 : Geleneksel kalkınma politikaları ve yerel ekonomik gelişme yaklaşımları arasındaki temel farklılıklar (Rodríguez-Pose, 2001).

Geleneksel gelişme politikaları	Yerel ekonomik gelişme
1. Yörelerle ilgili müdahale kararlarının merkezde alındığı tepeden-aşağı yaklaşım hakimdir.	1. Bu yaklaşımla gelişme tüm bölgelerde aşağıdan (yerelden) gelen inisiyatifle gerçekleştirilir.
2. Merkezi idare ile yönetilir.	2. Merkezden yerele geçen bir yönetim anlayışı hakimdir. Yetkisi dağıtılmış bu yönetimin farklı katmanları arasında dikey işbirliği, kamu ve özel kurumlar arasında yatay işbirliği vardır.
3. Ekonomik gelişmede sektörel yaklaşım geçerlidir.	3. Gelişmede bölgesel yaklaşım geçerlidir (yerellik, yöre yaklaşımı).
4. Diğer ekonomik faaliyetleri teşvik etmek amacıyla büyük endüstriyel projeler geliştirilir.	4. Yerel ekonomik sistemin değişen ekonomi şartlarına uyumunu sağlayabilmek için her alanın gelişme potansiyelini maksimize edilir.
5. Ekonomik faaliyetleri çekebilmek için kullanılan ana araçlar finansal teşviklerdir (mali destek, teşvik, sübvansiyonlar vb.).	5. Ekonomik faaliyetlerin gelişimi için temel koşullar sağlanır.

Kalkınma Bakanlığı'nın 2008'de 'Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013)' kapsamında yayınladığı bölgesel gelişme özel ihtisas komisyonu raporunda yer alan Çizelge 2.4'te görüldüğü gibi gelenekselden farklılaşan yeni ekonomik düzende yukarıda belirtilen politikaların yanı sıra gelişme araçları da değişmekte, farklılaşmaktadır.

Çizelge 2.4 : Geleneksel ve yeni ekonomide temel alınan bölgesel gelişme araçları
(Bölgesel gelişme, ÖİK, 2008).

Genel Kavramlar	Geleneksel Ekonomi	Yeni Ekonomi
Temel altyapı	Enerji, su, yol, demiryolu, liman, havaalanı	Telekomünikasyon, çok-işlevli platformlar, geniş bant internet
Yerel altyapı	Endüstriyel parklar, İş kuluçkaları, Teknoparklar	Lojistik alanlar, İnternet kuluçkaları, En iyi uygulamaların gelişmesi için sanal ağlar
İnsan kaynakları	Eğitim ve öğrenim Engelli insanların adaptasyonu Mesleki eğitim	Bilgi, Sürekli öğrenme, Ticaret gereklerinin önceden tespiti,
İşletme destek politikası	Sübvansiyon, vergi indirimi, Özel destekler (danışma servisleri), Denetim, danışmanlık hizmetleri	Finansal mühendislik, Ortaklaşa destek, Uzman desteği/özel destekler,
Potansiyel bölge yatırım çekiciliği	İş yaratma, Değişken yatırım araştırmaları, Rekabet avantajları,	İçgirişimcilik, İşletmeler arası işbirlii, kümelenme,
Kamu yönetim rolü	İş desteği Yerel kaynakların fiyatlandırılması, Kamu hizmeti, Değerlendirme, Öncelikler tanıma, Anlaşmalar sağlama	Ortaklık, yönetim, bölgesel araştırmalar, Teknolojik izleme, ekonomik istihbarat, sürdürülebilir kalkınma Kamu-özel kesim ortaklıkları Örnek edinme Kamu harcamalarının fayda/maliyet oranı, Entegrasyon stratejileri, Yenilikçilik

2.5 Yerel Ekonomik Gelişme Çerçevesi

Yerel ekonomik gelişmenin kavramsal çerçevesi 3 temel eksen etrafında geliştirilmiştir (Çizelge 2.5). Bu çerçeve oluşturulurken yerel ekonomik gelişmenin içinde yer aldığı içsel ve dışsal çevre durumları da dikkate alınmıştır. Kavramsal çerçeveyi yapılandıran 3 temel alan aşağıda sunulmaktadır:

(1) iş dünyasında karşılaşılan zorluklar (yasa ve mevzuat, yönetmelik, idari yönetim vb.)

(2) iş geliştirme için engeller ve zorluklar (kaynaklar ve iş kapasiteleri vb.)

(3) kurumlar (kamu ve özel sektör, sivil toplum vb.) (Ateljevic ve diğ, 2013).

Çizelge 2.5 : Yerel ekonomik gelişme çerçevesi (Ateljevic ve diğ, 2013).

İş dünyasında karşılaşılan zorluklar	• Yasa ve mevzuat • Yönetmelik • İdari yönetim • Vergilendirme • Finans sektörü • İnsan kaynakları • Bilgi ve iletişim teknolojileri ortamı • Diğer faktörler
İş geliştirme için engeller ve zorluklar	• Kaynaklar ve iş kapasiteleri • Bağışlar dahil finansman • Sistem süreksizliği –YEG sorumluluklarının dağıtımı • İş altyapısı • Genel iş • Ölçüt ve araçlar • Diğer faktörler
Kurumlar	• Yerel kalkınma ajansları • Kamu ve özel sektör • Sivil toplum kuruluşları

Yerel ekonomik gelişme stratejileri

Hükümetler ve özel kurumlar tarafından yerel ekonomik gelişmeyi arttırmak için yürütülen politikalar ve programlar bazen başarısız olabilir. Bu olumsuz durum gelişmeyi arttırmak için kurgulanan programın tasarımındaki bazı eksikliklerden ya da yetersiz fon durumlarından kaynaklanabilir (Smith,2014). Bu olumsuz durumların önüne geçmek için bulunulan bölgedeki yerel dinamiklerin, yerel paydaşların ve

yerel halkın arz ve taleplerinin farkında olmak, bölgedeki yerel ekonomik gelişme bileşenlerini iyi tanımlamak ve doğru stratejiler belirlemek gerekmektedir.

Whiteand Gasser (2001) yerel ekonomik gelişmeyi tanımlayan stratejilerin 4 temel özelliğini şu maddeler üzerine kurgulamışlardır;

- Katılım ve sosyal diyalog ihtiyacı
- Bölgesel odak
- Yerel kaynakların harekete geçirilmesi ve rekabet avantajının inşası
- Yerel sahiplik ve yönetim.

Dünyada yerel ekonomik gelişmeye dair birçok strateji uygulanmıştır. Bu stratejiler çok çeşitli olmasına rağmen, sahip oldukları genel içerik özelliklerine göre sınıflandırılabilirler. Bu noktada önemli olan uygulanacak yaklaşımın yerel otorite temelli mi yoksa toplum temelli mi olduğudur. Uzmanların izlediği en yaygın YEG stratejileri Çizelge 2.6’da görülmektedir.

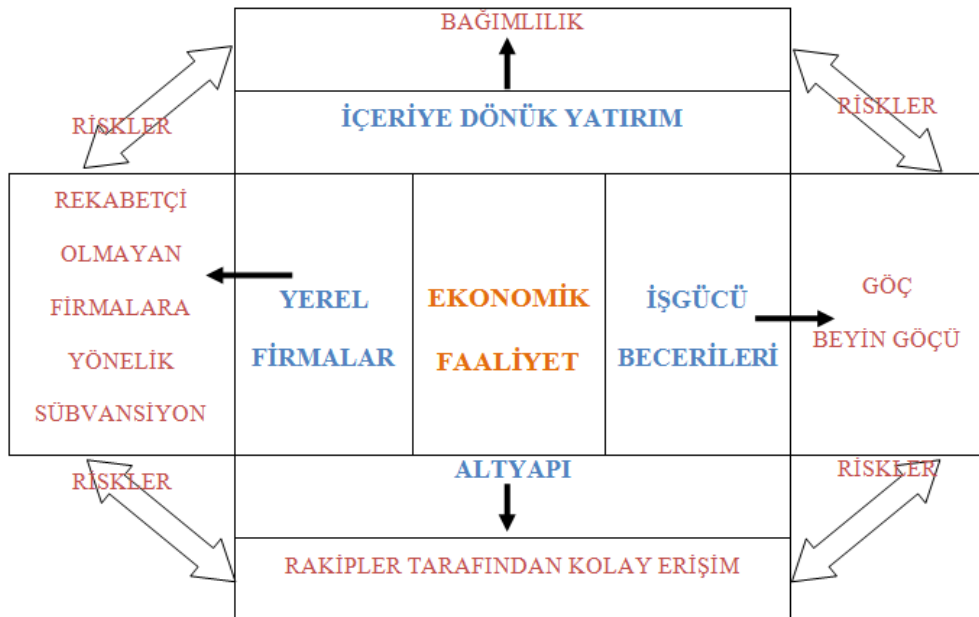
Çizelge 2.6 : Uzmanların izlediği en yaygın yerel ekonomik gelişme stratejileri (Nel, 2001).

Finansal destek	Arazi ve yapı geliştirme	Bilgi ve pazarlama desteği	Yeni planlama ve organizasyon yapıları	Eğitim ve istihdam
gelir tahvilleri	altyapı ve arazi temini	bilgi ve danışmanlık desteği	kapsamlı planlama tekniklerinin benimsenmesi	istihdam ve eğitim stratejileri ve hibeler
kredi fonları	arsa/arazi istimlak	genel pazarlama, tanıtım ve imaj	idari yapıyı modernize etmek	doğrudan istihdam
vergi teşvikleri	atölye ve küçük endüstriyel yapıların sağlanması	ürünlerin veya arazilerin hedef kitle pazarlaması	toplumsal gelişim odaklı yatırıma teşvik	mesleki eğitim
kredi garantisi ve / veya iştirak	indirimlerinin/ sağlandığı yatırım bölgeleri	ihracat teşviği		sosyal destek yapıları/ toplum kuruluşları
yatırım paketleri	kentsel dönüşüm			
küçük işletmelere finansal destek	tarımsal destek			
yerel bankacılık / grup kredisi düzenleri				

Rodríguez-Pose (2001)'ye göre, Barquero yerel ekonomik gelişme stratejileri genel olarak üçlü bir yapı üzerine kuruludur. Barquero bu üçlü yapıyı temel olarak *hardware*, *software*, and *orgware* olarak sınıflandırmıştır. *Hardware* gelişme, ulaştırma ve iletişim ağlarının kurulması, endüstriyel alanların sağlanması, beşeri sermayenin geliştirilmesi (eğitim, sağlık ve kültür tesisleri vb.) temel altyapının sağlanması gibi geleneksel kalkınma politikalarıyla ortak birçok faktör içermektedir. *Software* gelişme ise tasarım ve kapsamlı yerel kalkınma stratejilerinin uygulanması anlamına gelir. Yerel paydaşlar ve uzmanların da katılımıyla karşılaştırmalı üstünlükler, bölgenin sahip olduğu sınırlı kaynaklar ve bölge potansiyeli de dikkate alınarak kapsamlı bir strateji tanımlanmıştır. Bu stratejiler aşağıdaki şekilde de görüldüğü gibi genel olarak 4 eksen etrafında ifade edilmektedir. Bu eksenler:

- yerel firmaların rekabet gücünün iyileştirilmesi,
- içeriye dönük yatırımın teşvik edilmesi,
- beşeri sermaye veya işgücü becerilerinin iyileştirilmesi,
- altyapının inşa edilmesi.

Temel amaç kapsamlı ve dengeli bir yerel kalkınma stratejisi oluşturmaktır. Bu stratejiyle Şekil 2.3'de görüldüğü gibi bölgenin kendi içsel dinamiklerinin farkına varması ve yerel dinamiklerinden faydalanarak kendi karakterine uygun ekonomik aktiviteyi bulması hedeflenmektedir (Rodríguez-Pose, 2001).

Şekil 2.3 : Yerel ekonomik gelişme stratejilerinin temel bileşenleri ve riskleri (Rodríguez-Pose, 2001).

2.6 Yerel Ekonomik Gelişme Faktörleri

Yerel ekonomik gelişmede ekonomik planlamanın ve dolayısıyla sınırlı olan yerel kaynakların, yerel varlıkların yönetiminin önemi çok büyüktür. Bu kaynakların önemi bilinmesine rağmen, yerel ekonomik gelişme için kritik olan gelişme faktörlerinin, göstergelerinin literatürde hala kesin bir listesi bulunmamaktadır (Steiner, 1990).

Yerel ekonomik gelişme faktörlerinin geniş bir literatürden faydanılarak en net tanımlandığı, listelendiği ve kendinden sonraki birçok çalışma için altlık oluşturan çalışma Wong (1998) tarafından yapılmıştır. Yerel ekonomik gelişme için önemli olan faktörlerin kapsamlı bir dökümünü çıkarmak için, Wong (1998) Amerika, İngiliz ve Avrupa’da yayınlanmış 30 temel çalışmayı temel almış ve incelemiştir. Çalışmaların konu aralığı genel yerel ekonomik gelişme araştırmalarından, ekonomik koşulların istatistiksel çalışmalarına ve belirli sektörel çalışmalara kadar epey geniş bir aralıkta seyretmektedir.

Yapılan literatür incelemeleri sonucu terminoloji ve sınıflandırmadaki farklılıklara rağmen, ortak birçok anahtar bileşenlere rastlanılmıştır. Bu ortak anahtar bileşenler, yerel ekonomik gelişmenin genel çerçevede tüm temel konularını kapsadığı düşünülen 11 kapsamlı göstergeye ulaşmayı sağlamıştır. Gerek Wong (1998)’un yaptığı geniş literatüre dayalı gruptama, gerekse yerel ekonomik gelişmenin temel stratejilerinde sıkça karşımıza çıkan sınıflamalara dayanarak, bu 11 faktör Çizelge 2.7’de görüldüğü gibi 2 geniş gruba ayrılabilir ve bu faktörlerin tanımları Çizelge 2.8’de görülmektedir.

Çizelge 2.7 : Yerel ekonomik gelişme faktörleri (Wong, 1998).

<i>Geleneksel ekonomik gelişme faktörleri</i>	<i>Geleneksel olmayan, soyut faktörler</i>
1. Konumsal faktörler	8. Yaşam kalitesi
2. Fiziksel faktörler	9. İş kültürü
3. Altyapı	10. Toplum kimliği ve imaj
4. İnsan kaynakları	11. Kurumsal kapasite
5. Sermaye ve finansal durum	
6. Bilgi ve teknoloji	
7. Sanayi yapısı	

Çizelge 2.8 : Yerel ekonomik gelişme faktörlerinin tanımı (Wong, 2002).

Yerel ekonomik gelişme faktörleri	Tanımları
Konumsal faktörler	Bulunduğunuz yerleşmenin il ve bölge içindeki konumu (erişilebilirliği, pazara/tedarikçilere/merkezi iş alanlarına yakınlığı vb.)
Fiziksel faktörler	Uygun arazi, bina vb. bulunması (fiziksel faktörler, uygun yapılaşmış çevre kaynaklarının maliyeti ve mevcudiyet durumu)
Altyapı faktörleri	Altyapı (yol, su, elektrik, gaz, kanalizasyon, peyzaj, çevre ve ulaşım vb)
İnsan kaynakları	İnsan Kaynakları (işgücü durumu, katılım düzeyi, işgücünün kalite, tutum, maliyet ve diğer özellikleri)
Sermaye ve finansal durum	Sermaye (yerel işletme ve ekonomik kalkınma amaçlı yatırımlar için kullanılabilecek mali kaynakların varlığı -para, kredi vb.)
Bilgi ve teknoloji	Bilgi ve teknoloji (araştırma, bilgi geliştirme, teknolojik yenilikler vb.)
Sanayi yapısı	Sanayi (alanın sahip olduğu sanayi bölgeleri/sanayi potansiyeli/endüstri kültürü)
Yaşam kalitesi	Yaşam kalitesi (alanın yaşanabilirliği, doğal-yapılaşmış çevrenin kalitesi, kamu olanakları,hayat pahalılığı vb.)
İş kültürü	Kurumsal kapasite (ekonomik kalkınma faaliyetlerini destekleyen yerel politikaların tutarlılığı ve yerel aktörler arasındaki işbirliği)
Toplum kimliği ve imaj	Girişimcilik, yerel dinamikler/kaynaklar, yenilik ve uyum kapasitesi (iş kültürü)
Kurumsal kapasite	Bulunduğunuz yerleşmede yaşayan insan profili (gündelik yaşamda topluluk içindeki karşılıklı işbirliği ve sosyal duyarlılık derecesi, iş geliştirme tutumları ve bu toplum karakterinin dış dünyadaki imajı)

Cities Alliance (2007)' a göre özellikle bölge rekabetini birçok faktör etkileyebilir, dolayısıyla yerel ekonomik gelişme stratejileri tasarlanırken bu faktörlerin tanımlanması ve dikkate alınması çok önemlidir. Cities Alliance (2007) genellikle stratejik planlama sürecinde ölçülen ve izlenen 'yerel ekonomik gelişme göstergeleri' ni 4 kategori altında ifade etmektedir ve her bir kategorinin ilişkili olduğu göstergeler şu şekildedir:

Ekonomik yapı: Kentin ve bölge ekonomisinin büyüklüğü ve sektörel yapısına odaklanan göstergeler;

Yerel varlıklar: Kaynaklar ve pazara erişim, mülkiyet, ulaşım ve diğer altyapı gibi bölgesel rekabet edebilirliği etkileyen faktörlere odaklanan göstergeler;

İnsan sermayesi: Yerel rekabet gücünün temel katalizörleri olan istihdam durumu ve eğitim düzeyleri gibi yerel nüfus ve işgücünün temel karakteristik özelliklerine odaklanan göstergeler;

Kurumlar: Hükümet ve resmi olmayan kurumların kalitesi ve etkinlik düzeyleriyle ilişkili olan, rekabet edebilirliğin ölçülemez, daha soyut belirleyicilerine odaklanan göstergeler. Ölçülmesi her ne kadar zor olsa da, kurumsal faktörler giderek yatırım ortamının kritik faktörleri olarak kabul edilmektedir.

Çizelge 2.9’da tanımlanan göstergelerde de görüldüğü gibi ulusal göstergeler ve yerel göstergeler birbirinden çok bağımsız değildir, sadece ölçek farkları vardır. Ulusal göstergeler, yerel ekonomik düzeydeki verinin izlenmesine ek olarak daha geniş bir kapsamı anlamaya yöneliktir. Her ne kadar ulusal göstergelerin ölçeği büyük olsa da bu göstergeler iç içe geçmiş durumdadırlar. Birçok kent de kendi yerel ekonomilerinin çerçevesi için ulusal ekonomiyi izlemektedirler. Yerel göstergeler ise aynı şekilde ulusal bazdaki faktörlere bağlıdır ama yerel dinamikler ve yerel kaynakların durumu da bu göstergelerin belirlenmesinde temel etken durumundadırlar.

Çizelge 2.9 : Ulusal ve yerel düzeyde yerel ekonomik gelişme göstergeleri (Cities Alliance, 2007).

Ulusal göstergeler	Yerel göstergeler
Ekonomik yapı • Toplam büyüklük ve büyüme • Sektörel yapı • İhracat • Verimlilik • Yatırım	Ekonomik yapı • Ekonominin büyüklüğü • Sektörel yapı ve uzmanlık • İhracat • Firma yapısı ve dinamizmi
Yerel varlıklar • Ulaşım ve hizmet altyapısı • Finansal altyapı fonu sigortası	Yerel varlıklar • Ulaşım altyapısı • Arazi ve binaların mevcut durumu ve kalitesi • Hizmetlerin maliyeti
İnsan sermayesi • Genel demografik yapı • İstihdam ve gelir • Eğitim ve beceriler	İnsan sermayesi • Demografik yapı • İstihdam ve gelir • Eğitim ve beceriler
Kurumlar • Yönetişim (hukukun üstünlüğü, şeffaflık ve hesap verebilirlik)	Kurumlar • Yerel yatırım ortamı

Çalışmanın önceki bölümlerinde de değinildiği gibi yerel ekonomik gelişme 1960'lardan itibaren gündemde olan ve gittikçe tanınırlığı ve uygulanabilirliği artan bir yaklaşım olmanın yanı sıra içerdiği karmaşık bileşenler ve sürecin getirdiği zorluklarla birlikte ölçülmesi, takibi ve analizi oldukça zor bir yaklaşımdır. Zaten kavramın temelini oluşturan yerellik, yani her yörenin kendine has kendine özgü özelliklere sahip olması bu ölçüm yöntemini de gittikçe zorlaştırmakta ve bu göstergelerin standart bir hal almasını zorlaştırmaktadır.

Yerel ekonomik gelişmenin ölçülmesiyle alakalı göstergelere dair yapılmış bir diğer çalışma farklı gelişmişlik düzeylerini dikkate alarak farklı ölçeklerdeki gösterge ve yöntemleri belirlemeye çalışan Hodge ve Midmore (2008)'a aittir. Yaptıkları çalışma daha çok kırsal gelişme politikalarıyla ilgili olmakla birlikte, çalışmalarında farklı yaklaşımları temsil eden alternatif ölçeklere de değinmişlerdir. Hodge ve Midmore (2008) yerel ekonomik gelişme sürecinin temel göstergelerini, belirleyici yöntem ve etkilerini; tek sektörlü, çok sektörlü, bölgesel ve yerel ölçekli olmak üzere dört başlık altında incelemişlerdir (Çizelge 2.10).

Çizelge 2.10 : Farklı gelişim bağlamlarında göstergeler ve yöntemler (Hodge and Midmore, 2008).

	Göstergeler	Belirleyici yöntemler	Etkileri
Sektörel	Çiftlik gelirleri Tarımsal nüfus	Çiftlik modelleri Kuruluş ve hammadde çalışmaları	Odağın alt ölçekli olması kırsal refahın önemli belirleyicilerini gözden kaçırmaya neden oluyor
Çok sektörlü	Çiftlik hane geliri İstihdam ve işsizlik Yerel katma değer İstihdam gelirleri	Hanehalkı anketleri Input-output analizi İş başına maliyet	Tarımsal sektörün sınırlılığı Sosyal ve çevresel konuların göz ardı edilmesi
Bölgesel	Nüfus değişimi Dezavantajlı nüfus oranı Ortalama gelir Hizmet sunum düzeyleri	Fayda-maliyet analizi	Nüfus ve belirli yerel koşullar arasındaki gelir ve refah farklılıkları (eşitsizlikler)
Yerel	Sosyal göstergeler Özel durumlardaki insan sayısı Kişisel tecrübeler	Alan çalışmaları Nitel araştırmalar Müzakereci yöntemler	Deneyimsel birikimler önemlidir ancak bunların toplanma ve ölçülme sorunu Yüksek maliyetler

2.7 Yerel Ekonomik Gelişmede Aktörler

Helmsing (2005) yerel ekonomik gelişmeyi yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları, toplum temelli gruplar ve özel sektör arasındaki ortaklıkları da içeren bir süreç olarak tanımlamakta ve bu sürecin tanımladığı tüm aktörlerle birlikte mevcut kaynakları yönetmek, istihdam yaratmak ve iyi tanımlanmış, sınırları net bir bölgenin ekonomisini canlandırmak için tasarlandığını savunmaktadır.

Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) ise yerel ekonomik gelişmenin *'katılımcı bir gelişim süreci'*ni temsil ettiğini ifade etmektedir. Bu süreç tanımlanan bölgedeki yetkili kamu ve özel paydaşlar arasında ortaklık anlaşmaları teşvik etmeli ve ortak bir kalkınma stratejisinin yine aktörlerle ortak bir şekilde tasarlanması ve uygulanması sürecine olanak vermelidir (ILO, 2006).

Yerel ekonomik gelişme kamu, özel, sivil toplum kuruluşları ve çeşitli ortaklıklar aracılığıyla yerel yönetim yetki alanı içinde ekonomik kapasiteyi inşa etmeyi ve herkes için yaşam kalitesi ve ekonomik koşulları iyileştirmeyi amaçlamaktadır (Swinburn ve Murphy, 2008). Bu amacın gerçekleştirilebilmesi için; yerel yönetim ve temel kamu kurumlarının yanı sıra iş çevreleri ve sivil toplum kuruluşlarının ortak bir vizyon çevresinde işbirliğine ve koordinasyona odaklanılmalıdır (Will & Neidhardt, 2006). Ekonomik büyümede ve istihdam yaratılmasında daha iyi koşulları sağlamak amacıyla tüm aktörlerin ve ortakların bu gelişim sürecine katkı sağlaması, kolektif bir şekilde çalışılması gerekmektedir. Yerel ekonomik gelişme kapsamındaki faaliyetler gerek aktiviteler gerekse aktörler bazında geniş bir aralıkta çeşitlenme eğilimindedir. Yerel ekonomik gelişme kapsamında içsel kaynaklardan yararlanmak, ekonomik hayata entegre olması zor ve finansal kaynaklara erişimi kısıtlı olan dezavantajlı gruplara destek olmak, ortak bir gelişme vizyonu etrafında bir araya gelmiş yerel kurumlar ve örgütlerin koordinasyon ve entegrasyonunu güçlendirmek ve yerelde oluşan küçük ve orta ölçekli işletmeleri (KOBİ) ve girişimciliği teşvik etmek gibi birçok faaliyet alanını da içermektedir (Swinburn ve Murphy, 2008).

Daha önceki tanımlamalar ve açıklamalarda da görüldüğü yerel ekonomik gelişme süreci çok katmanlı, farklı aktörlerin katılımını gerektiren ve çeşitli uygulama alanları olan bir yaklaşımdır. Bu yaklaşımda çok sayıda aktörün yer alması gerekmektedir ancak yerel yönetimin olduğu kadar merkezi idarenin de bu süreçte rolü büyüktür, özellikle devlet mekanizmasının bu ekonomik gelişim sürecinde

düzenleyici ve teşvik edici bir rol üstlenmesi gerekmektedir. Çünkü yerel gelişim, yerel politikalar ya da daha önceki bölümlerde değinildiği gibi yerel göstergeler ulusal politikalardan, ulusal göstergelerden bağımsız değildir. Liou (2001) yönetim ve ekonomik gelişme ile ilgili yayınladığı çalışmada; devletin finansal yönetici konumunda olduğunu, belirlediği ve uyguladığı büyüme politikalarıyla ekonomik büyümede büyük bir role sahip olduğunu, farklı sosyo-ekonomik sınıflar ve bölgeler arasındaki gelir dağılımını etkilediğini, özellikle piyasanın işleminde düzenleyici bir konumda olduğunu ve kamu yararını gözeterek hem kendi vatandaşları hem de yatırımcılar için koruyucu bir pozisyonda olduğunu belirtmektedir.

Merkezi yönetim, yerel yönetimler, kamu sektörü, özel sektör, sivil toplum kuruluşları ve toplum temelli kuruluşlar gibi çeşitli aktörlerin bir araya gelerek işlediği yerel ekonomik gelişme sürecinde, tanımlanan ve hem karar aşaması tasarımında hem de uygulama aşamasında paydaş olan tüm bu aktörler, her ne kadar ortak bir vizyon etrafında bir araya gelseler de her bir oluşumun kendi yasayla tanımlanmış sınırlılıkları ve yetki alanları vardır. Ancak biraz önce de belirtildiği gibi, bu süreçte ortak bir vizyon çerçevesinde bir araya geldiklerinden tüm aktörler için tanımlanan roller ve katkı sağladıkları temel alanlar Mawson (2010) tarafından şöyle özetlenmektedir:

1. Yerel ölçekte ve üst ölçekte oluşturulacak ve tüm aktörlerin faydalanacağı veri tabanı platformuna katkı sağlamak.
2. Bölgedeki yatırımcıların ihtiyaç duyacağı gerekli fiziki ve hafif altyapı sistemlerinde oluşumunda aktif rol almak.
3. Özellikle beşeri sermaye birikiminin oluşumu için sürdürülebilir gelişme trendlerini ve modellerini takip etmek ve var olan sistemlerin gelişimine bu doğrultuda katkı koymak.
4. Yerel gelişme sürecine toplumu oluşturan her sosyal grubu, dezavantajlı grupları dahil etmek, katılımcı bir süreç olmasını sağlamak.
5. Yerel ekonomik gelişme sürecinde izlenecek politikalarda ulusal politikalar ve araçları takip etmek, bütüncül bir sürecin işleminin sağlanmasını sağlamak (Mawson, 2010).

Yerel ekonomik gelişme aktörlerinden bazıları

Bölgesel kalkınma ajansları;

Bölgesel kalkınma ajansları kuruldukları bölgenin güçlü yanlarını ortaya çıkararak bölgenin potansiyellerinden faydalanmaya yönelik planlar ve projeler geliştirirler. Belirli bir süreci kapsayan bölge planlarını oluştururken güçlü yanlar ve potansiyellerin yanı sıra bölgenin zayıf yönlerini ve dışsal tehditleri de göz önünde bulundurarak belirli stratejiler ve bölgesel politikalar geliştirirler. Bu strateji ve politikaların temel odağı bölgesel eşitsizlikleri minimuma indirmektir. Tutar ve Demiral (2007) bölgesel eşitsizlikleri; ekonomik fırsat eşitsizliği, sosyal fırsat eşitsizliği, siyasi fırsat eşitsizliği, kültürel fırsat eşitsizliği ve coğrafi fırsat eşitsizliği olmak üzere beş başlık altında ele almışlardır.

Bölgesel kalkınma ajansları bölge ölçeğindeki eşitsizleri gözetmek ve bölgesel kalkınmayı desteklemenin yanı sıra yerel ekonomik gelişmeyi de desteklemek ve teşvik etmekle yükümlüdürler. Bölgenin olduğu kadar yerelin de dinamiklerini ve kaynaklarını ortaya çıkarmaya yönelik durum analizleri yapmaktadırlar. Yerel ölçekteki dinamikleri ön plana çıkararak hedef alana yatırımcı çekmekte ve o alandaki işletme sahiplerine finansal kaynak desteği sağlamaktadırlar.

Merkezi yönetim ve kamu yatırımları;

1982 tarih ve 2709 sayılı kanuna göre ‘merkezî idare kuruluşu bakımından, coğrafya durumuna, ekonomik şartlara ve kamu hizmetlerinin gereklerine göre, illere; iller de diğer kademeli bölümlere ayrılır ve mahallî idareler üzerinde, mahallî hizmetlerin idarenin bütünlüğü ilkesine uygun şekilde yürütülmesi, kamu görevlerinde birliğin sağlanması, toplum yararının korunması ve mahallî ihtiyaçların gereği gibi karşılanması amacıyla, kanunda belirtilen esas ve usuller dairesinde idarî vesayet yetkisine sahiptir’ (Url-5).

Bölgesel gelişmenin ve yerel gelişmenin sağlanabilmesi için bölge ve yerel düzeydeki yatırımlarla merkezi yatırımların paralel olması gerekmektedir. Merkezi idarenin bölgenin ve yerel düzeyin ihtiyaçlarını doğru tespit etmesi ve bu doğrultuda yatırımlar yapması gerekmektedir (Titiz, 2007). Merkezi idarenin hedef bölgedeki ve yerel düzeydeki gelişmeyi destekleyen, teşvik eden en önemli araçlarından biri de kamu yatırımlarıdır (Hazman, 2011).

Kamu yatırımları, bölgesel ekonomik faaliyetlerin gerçekleşmesine imkan sağlayacak gerekli altyapı sistemlerinin kurulması için kullanıldıklarında, bölgesel ya da yerel kalkınmanın temen araçlarından birini oluşturmaktadır (Romp ve Haan, 2007).

Kamu yatırımları her ne kadar merkezi idareye bağlı olsa da sadece bölgesel ölçekte değil, yerel düzeyde de uygulanmaktadır. Temel olarak alandaki ekonomik faaliyetlerin gerçekleşmesini ya da artış göstermesini hedefleyen bu yatırımlar bölgesel politikalarla da paralellik göstermek durumundadır.

Merkezi idarenin bölgede ya da yerel düzeyde ekonomik gelişmesinde çok önemli olan bu araç da diğer aktör ve araçlar gibi bölgesel gelişmişlik farklarını en aza indirmeyi hedeflemektedir. Merkezi idare tarafından yapılan kamu yatırımları yerel düzeydeki firma ve özel sektör yatırımlarını da etkilemekte ve eşitsizlik düzeyini azaltmayı amaçlamaktadır.

Yerel yönetimler;

Kalkınmanın sağlanabilmesi için merkezi idare tek başına yeterli değildir. Yereldeki ihtiyaçların daha iyi belirlenebilmesi ve doğru politikalar üretebilmek için yerel düzeyde bir yönetime ihtiyaç duyulmuştur ve merkezi yönetim yetki ve sorumluluklarını yerele doğru dağıtmıştır. Yerel düzeydeki en etkin aktörlerin başında yerel yönetimler gelmektedir (Göymen, 2000).

Yerel yönetimlerin zaman içinde yerel düzeydeki yetki ve sorumlulukları ve dolayısıyla etkinlik düzeyleri gittikçe artmaktadır. Yerel yönetimler bulundukları alandaki ihtiyaçları doğru tespit ederek daha etkin çözümler üretebilmekte ve bu sayede gittikçe her hizmet kolunda artan bir role ve öneme sahip olmaktadır. Ayrıca yerel yönetimlere, yerel düzeydeki ekonomik gelişmenin sağlanmasında çok önemli görevler düşmektedir. Yerel yönetimler, bulundukları yerleşmeyi ve yerel halkı, alandaki istihdam potansiyelini iyi tanıyarak kendi yerel kaynaklarını yaratabilmektedirler. Bunun yanında yerel yönetimlerin, kamu sektörü ve özel sektör arasındaki ilişkilerin kurulmasında da önemli rolleri bulunmaktadır (Newell ve Robinson, 2008).

Sivil toplum kuruluşları;

Sivil toplum kuruluşlarının sosyal hayatta olduğu kadar, ekonomik gelişmedeki rolleri ve önemleri de gittikçe artmaktadır. Geleneksel politikaların gittikçe

zayıfladığı ve yerel düzeydeki yaklaşımların daha da önem kazandığı bu dönemde, merkeziyetçi ve tek aktörlü yönetim anlayışı yerini, çok katmanlı, çok aktörlü ve katılımcı bir sürece bırakmıştır. Tanımlanan bu yeni süreçte, bölgesel ve yerel gelişmenin sağlanabilmesi için kamu kurumları ve özel sektörün yanısıra sivil toplum kuruluşlarının varlığı ve katılımı da önem taşımaktadır.

Sivil toplum kuruluşları özellikle kamu otoritesinin katılımcı yaklaşım anlamında eksik kaldığı sosyal hizmetler, çevre, kırsal kalkınma vb. gibi alanlarda aktif rol almaktadırlar. Bölgenin ve yerel düzeyin kalkınma hedeflerinin gerçekleştirilmesinde ve özellikle belirlenen stratejilerin hayata geçirilmesinde kamu otoritesiyle birlikte hareket eden ‘kalkınma aktörleri’ olarak adlandırılmaktadırlar (Hazman, 2011).

3. ULUSLARARASI KURULUŞLARIN YEREL EKONOMİK GELİŞME YAKLAŞIMLARI VE POLİTİKALARI

Yerel ekonomik gelişme ile ilgili uygulamaların temelleri 1960'lara kadar dayanmaktadır. Tarihsel gelişiminde de izlenebileceği gibi, yerel ekonomik gelişme yaklaşımı yeni bir yaklaşım değildir. Bu yaklaşımın bir yüzyıl kadar önce özellikle Kuzey'de yerel düzeydeki idari yapılanmanın oluşmasında önemli etkileri olmuştur. Yerel ekonomik gelişmenin beşiği olarak kabul edilen Avrupa'da (Rodriguez-Pose, 2009) birçok yerel ekonomik gelişme uygulamaları denenmiştir. Başlangıçta sadece belirli bölgelerde (Batı Avrupa ve Kuzey Amerika) ilgi uyandıran bu yaklaşım ve uygulamalar zamanla ve zamanın getirdiği küresel etkilerle de hız kazanmış ve dünyanın diğer bölgelerine de yayılmıştır. 1990'lı yıllarda yerel ekonomik gelişmeye dair fikir ve uygulamaların dünyada kuzeyden güneye doğru yaygınlaştığı görülmektedir (Rogerson & Rogerson, 2010).

Theodoros ve Dimitris (2003)'e göre gittikçe yaygınlaşan yerel ekonomik gelişme uygulamalarının amacı sürdürülebilirliği arttırmaktır. Yerel düzeyde yapılan bu uygulamalarla ulaşılması amaçlanan; başlangıçta uygulama yapılan alanın, sonrasında bulunduğu şehrin ve bölgenin rekabet edebilirlik düzeyinin artması ve böylece daha rekabetçi kentlerin/bölgelerin ortaya çıkmasıdır.

Her kentin ve bölgenin kendi güçlü ve zayıf yönleri vardır. Bu güçlü ve zayıf yönler incelenerek ve doğru değerlendirmeler yapılarak yerleşmenin sahip olduğu yerel kaynaklar ve dinamikler belirlenir. Yerleşmeye uygun ana hedef ve ilgili doğru stratejilere ulaşmak için yerele odaklanmak ve odaklanılan alanın karakteristik özellikleri tanımak ve ihtiyaçlarını iyi belirlemek gerekmektedir. Böylece o yerel düzeye uygun gelişme politikaları ve planlar tasarlanabilmektedir (Theodoros ve Dimitris, 2003).

Çizelge 3.1'de görüldüğü gibi her bir yerel ekonomik gelişme inisiyatifinin odağı, araçları ve ölçeği ulaşılmak istenen hedef doğrultusunda farklılaşmaktadır.

Çizelge 3.1 : Yerel ekonomik gelişme inisiyatifleri (Theodoros ve Dimitris, 2003).

YEG inisiyatifleri	Uygulandığı alanlar	Referanslar
Yerel ekonomik yenilenmeyi destekleyecek kentsel tasarım uygulamaları	İngiltere (Birmingham)	Hubbard (1995)
Yerel istihdam, yerel altyapı ve yeni işbirliği girişimleri	İsveç (Jamtland)	Lorendahl (1996)
Alan pazarlama, şehir merkezi yönetimi ve kentsel canlandırma	İngiltere bölgeleri	Page ve Hardyman (1996)
İş olanakları yaratmak ve yerel ortaklıklar	İngiltere (Sheffield)	Strange (1997)
Yerel girişim firmaları aracılığıyla iş ve eğitim programlarının sağlanması ve desteklenmesi	İngiltere (Scotland)	Mc Quaid (1997)
Taşıma yatırımları ve şehrin yeniden yapılandırılması	İngiltere (Sheffield)	Dabinett vd. (1999)
Kentsel politikalar ve yenilenme stratejileri	Kuzey İrlanda (Belfast ve Londonderry)	Ellis ve Mc Kay (2000)
Kentin belirli kısımlarında yeniden yapılanma (mekansal hedef)	Güney Afrika (Johannesburg şehir içi)	Bremner (2000)
Yerel ekonomik kalkınma ajanslarının (LEDA) kapsamlı değerlendirmesi ve yerel iş büyümesinin desteklenmesi	Bosna-Hersek (Cebeda) Fransa (Lille)	Dünya Bankası (2001)
Alan belirleme ve hedefleme stratejileri	Yunanistan (Thessalonica)	Dünya Bankası (2001)
Nitelikli, uzman işgücünün çekilmesi	Almanya (Weser-Ems bölgesi)	Roth ve Zanker (2001)
Yerel iş büyümesi ve ağır altyapı yatırımının desteklenmesi	Güney Afrika (Johannesburg)	Dünya Bankası (2001)
Avrupa şehirlerinde bilgi ve iletişim teknolojisi politikaları	Hague, Eindhoven, Helsinki ve Manchester	Van den Berg ve Van Winden (2002)
Yerel ekonomik gelişmenin kültürel politikalarına odaklanma	ABD Kentucky (Lexington)	Mc Cann (2002)

Yerel ekonomik gelişme inisiyatiflerinin genel olarak yerel düzeyde ekonomik gelişmeyi destekleyecek ve teşvik edecek politikalar, mekansal müdahaleler ve yatırımlardan oluştuğu görülmektedir. Bununla birlikte yeni işbirliklerinin, teknolojik gelişmelerin ve farklı aktörlerin de bu sürece dahil edildiği ve nitelikli/uzman işgücünün/istihdamın önem kazandığı gözlemlenmektedir.

Yerel düzeyde gelişmeyi hedefleyen her bir inisiyatif, odaklandıkları yerelin güçlü/zayıf yönlerini, ihtiyaçlarını ve dinamiklerini dikkate alarak farklı hedefler, politikalar ve sektörler etrafında yoğunlaşmaktadır. Çizelge 3.1’de görüldüğü gibi farklı araçları kullanarak uygulandığı kentte/bölgede yerel düzeyde ekonomik gelişmişliğe sahip olmayı amaçlayan birçok farklı YEG inisiyatifi bulunmaktadır. Bu inisiyatif örnekleri sadece araçları ya da uygulandıkları saha anlamında değil uygulayıcıları bakımında da farklılık gösterebilmektedir.

Yerel ekonomik gelişme stratejilerinin özellikle gelişmekte olan ülkeler için güçlü bir araç olduğunu düşünen birçok uluslararası organizasyon bulunmaktadır. Canzanelli ve Dichter (2001) Uluslararası Çalışma Örgütü faaliyetleri kapsamında hazırladıkları ön çalışmada 28 yerel ekonomik gelişme deneyimlerini analiz etmişlerdir. Analiz ettikleri bu deneyimlerden bazıları ekonomik krizin bir sonucu (Brasil’deki Brazilian Cooperation Agency-ABC, Parma ve Napoli’deki bölgesel antlaşmalar) olarak ortaya çıkarken, YEG deneyimlerinden bazıları özellikle 1980’lerden sonra belirli uluslararası kuruluşların inisiyatifleri (AB, ILO, UNDP, FAO, WB, Inter-American Development Bank, OECD) olarak karşımıza çıkmaktadır. Diğer yerel ekonomik gelişme deneyimleri ise ulusal politikalar gerekliliği olarak (İngiltere, İspanya, Güney Afrika) ya da yerel çabaların bir sonucu olarak (Porto Alegre ve ABC, Rafaela-Arjantin, Shannon-İrlanda, Parma, Harrismith-Güney Afrika, Faro-Portekiz) uygulanmışlardır.

Bu çalışma kapsamında özellikle 1980’lerden sonra uyguladıkları yerel ekonomik gelişme inisiyatifleriyle öne çıkan belirli uluslararası örgütlerin deneyimleri incelenecektir. Bu örgütler özellikle bölgesel istihdam antlaşmaları aracılığıyla yerel ekonomik gelişme tabanlı eylemleri güçlendiren Avrupa Birliği, İktisadi İşbirliği ve Gelişme Teşkilatı (OECD) ve Dünya Bankası Grubu’dur. Çizelge 3.2’de bu uluslararası örgütler tarafından uygulanan yerel ekonomik gelişmeleri deneyimleri ve bu deneyimlerin ortaklaştırılmış başlıklar üzerinden karşılaştırmaları görülmektedir.

Çizelge 3.2 : Uluslararası örgütler tarafından uygulanan YEG deneyimleri
(Canzanelli ve Dichter, 2001).

	AB Bölgesel Antlaşmaları	AB “Equal” “Leader” “Urban” Programları	OECD	Dünya Bankası Grubu
Katılım	Planlama ve ortaklık programları Kamu ve özel sektörler arasında kooperasyon/koordinasyon	Kalkınma Ortaklığı Komiteleri	Kamu-özel ortaklığı ve kooperasyon/koordinasyon	Yerel Yönetim Komitesi
Hedefler	Yaşam kalitesi İstihdam Çevre	Kriz alanlarının yenilenmesi Yaşam kalitesi İstihdam Çevre	Yerel kalkınma İstihdam Yoksullukla mücadele	Kentsel Gelişim
Stratejiler	Yerel kaynakların geliştirilmesi KOBİ Yerel kaynakların entegrasyonu	Politika yenilikleri Yerel kaynakların geliştirilmesi	Girişimcilik ve yerel KOBİ Yerel potansiyelin kullanılması	Yerel kaynakların önem kazanması Dış yatırımı çekmek
Araçlar	Yerel-bölgesel kurumların profesyonel bilgisi	Yerel faaliyet grupları Ulusötesilik Yerel/bölgesel/ulusal koordinasyon Kırılgan gruplara iş fırsatları	Yerel kalkınma yapıları	GZFT analizi Yerel Kalkınma Ajansları
Kapsam	AB’nin en zayıf alanları	Dışlanma ve ayırım karşıtı politikalar AB tarafından finanse edilen aşamadan sonra yerel çabalara güvenmek	Bölgenin görece zayıf alanları üzerine kurulu	Bölgenin görece zayıf alanları üzerine kurulu
Sürdürülebilirlik		AB tarafından finanse edilen aşamadan sonra yerel çabalara güvenmek	Sosyal sürdürülebilirlik	Sosyal sürdürülebilirlik Kurumsal sürdürülebilirlik

Canzanelli ve Dichter (2001) bu uluslararası örgütleri katılım yaklaşımlarına, ulaşmak istedikleri hedeflerine, sahip oldukları stratejilerine, kullandıkları araçlarına, kapsamlarına ve sürdürülebilirlik ilkelerine göre karşılaştırmışlardır.

3.1 Dünya Bankası

1980'lerden sonra uyguladıkları yerel ekonomik gelişme inisiyatifleriyle öne çıkan önemli uluslararası örgüt deneyimlerinden biri de Dünya Bankası deneyimidir.

Dünya Bankası'na göre yerel ekonomik gelişmenin temel amaçlarından biri bulunduğu yerleşmedeki istihdam kaynaklarını keşfetmek ve bu doğrultuda o alanın ölçeğine uygun ekonomik kapasiteyi inşa etmektir. Böylece o yerleşmede yaşayan herkes için daha iyi bir yaşam kalitesi ve daha iyi istihdam koşullarının sağlanacağını savunulmaktadır.

Canzanelli ve Dichter (2001)'a göre yerel ekonomik gelişme deneyimlerini tanımlayan en önemli madde uluslararası inisiyatiflerin katılım yaklaşımlarıdır ve katılım yaklaşımı yerel ekonomik gelişme stratejileri ve eylemlerinin teşvik edilmesinin ve iyi bir yönetişimin önemli bir aracıdır. Dünya Bankası (2003) yerel ekonomik gelişmeyi 'kamu, iş ve sivil toplum sektör ortaklarının ekonomik büyüme ve istihdam sağlanmasında daha iyi koşullar yaratmak için kolektif olarak çalıştıkları bir süreç' olarak tanımlamaktadır. Bu tanımdan da yola çıkılarak Dünya Bankası'nın yerel ekonomik gelişmeye yönelik uygulamalarda yerel ve çok katmanlı, çok aktörlü katılımı temel bir enstrüman olarak gördüğü anlaşılmaktadır. Çizelge 3.2'de de görüldüğü üzere Dünya Bankası Grubu tarafından önerilen katılım düzeyi YEG tanımına da paralel olarak yerel yönetim komitelerinden oluşmaktadır.

Yerel yönetim komitelerinin amacı; kamu, iş ve sivil toplum sektör ortaklarını yerel yönetimdeki rolleri doğrultusunda tecrübelerini aktarmaları için bir araya getirmektir. Paylaşılan tecrübeler sonucu karşılaştırmalar yapılarak daha iyi uygulamalar ortaya çıkacaktır. Yerel yönetim komiteleri yerel ve daha üst düzeydeki tüm aktörlerin bir araya gelebileceği ortak bir zemin oluştururken, aktörler arasındaki kooperasyon ve koordinasyonun geliştirilmesine katkı sağlamaktadır. Ayrıca bu komite, bağlı bulunduğu yerel yönetimleri de ulusal ve uluslararası düzeyde de temsil edebilmektedir (Url-8).

Diğer uluslararası örgütlere kıyasla Dünya Bankası'nın yerel ekonomik gelişmeyi daha “geleneksel” bir hedef üzerinden gerçekleştirdiği görülmektedir. Dünya Bankası yerel ekonomik gelişmeye katkı sağlayacak istihdamın iyileştirilmesi, yerel iş/işletme büyümelerinin teşvik edilmesi girişimlerini ‘kentsel gelişim’ hedefi üzerinden gerçekleştirmektedir. Dünya Bankası Grubu’nun ‘kentsel gelişim’ hedefine ulaşmak için kurduğu stratejiler ise yerel kaynaklar ve bölgeye yapılacak dış yatırımlara odaklıdır. Dünya Bankası Grubu’na göre yerel ekonomik gelişme stratejileri genel bir kalıba sokulmamalı, her bir topluluk için doğru ihtiyaçlar belirlenmeli ve bu ihtiyaçların karşılanması doğrultusunda stratejiler tasarlanmalıdır. Dolayısıyla bu uluslararası örgüt tarafından uygulanan yerel ekonomik gelişme uygulamalarının en temel stratejileri içsel kaynaklar üzerine ve bölgenin yerel kaynaklarına uygun olan yatırımların teşvik edilmesi üzerine kuruludur.

Yerel yönetimler doğru stratejilerle kendi yetki alanı içindeki topluluklara ve bulunduğu yerel düzeye fayda sağlamanın yanı sıra, içsel kaynaklarını doğru stratejilerle değerlendirdiğinde bulunduğu bölgenin ekonomik rekabet düzeyi de iyileşebilir. Yani sadece yetki alanı içinde fayda sağlamak için değil aynı zamanda ekonomik rekabet ortamından faydalanmak için de doğru YEG stratejileri önemlidir. Yerel ekonomik gelişme stratejileri ile işbirliği içinde takip edilen yaklaşımlar başarılı olmaktadır. Bu yaklaşımlar sayesinde ilgili yerel düzeyin yatırım ve iş ortamları iyileşir, rekabet edebilme düzeyleri artar. Bu yereldeki topluluklar doğru yaklaşımlar sayesinde işlerini sürdürmeye devam ederler ve gelirlerinde artış meydana gelir. Dünya Bankası Grubu’na göre yerel ekonominin gelişmesine katkı sağlayacak hedefler ve araçlar şöyledir;

- yerel iş ve işletmeler için yerel yatırım ortamının işlevselliği sağlamak;
- küçük ve orta ölçekli işletmelere destek vermek;
- yeni işletme oluşumları teşvik etmek;
- ulusal ya da uluslararası kaynaklı dış yatırımları bölgeye çekmek;
- fiziki (ağır) altyapıya yatırım yapmak;
- eğitim ve iş gücü gelişimi, kurumsal destek sistemleri ve düzenleyici konular gibi beşeri sermaye bileşenlerine yatırım yapmak;
- yerel düzeyin kaynaklarına uygun belirli iş kümelenmeleri desteklemek;

- kentin belirli bölgelerinde yeniden yapılanmayı ya da büyümeyi hedeflemek (mekan odaklı inisiyatifler);
- yeni ortaya çıkan işletmelere destek vermek ve
- dezavantajlı gruplara yönelik hedeflere sahip olmak (Url-2).

Birçok şehir ve yerel yönetim analizden stratejiye kadar birçok konuda Dünya Bankası'ndan destek istemektedir ve son yıllarda bu konuların çeşitlilik gösterdiği görülmektedir. Söz konusu şehirler ve yerel yönetimlerin destek talep ettikleri konulardan bazıları şöyledir;

- bulundukları yerleşmenin karakteristik özelliklerine ve içsel kaynaklarına/dinamiklerine uygun yerel ekonomik gelişme stratejilerinin hazırlanması,
- yerel kaynaklarının farkında olmak ve bu kaynakları doğru değerlendirmek için kentsel ekonomilerinin analiz edilmesi (Bölgedeki temel ve temel olmayan sektörlerin belirlenmesi için çeşitli ekonomik analiz yöntemleri kullanılır. Yoğunluk katsayısı analizi bu yöntemlerden biridir. Bu analiz işgücü verisiyle bölgede sektörlerin nasıl yoğunlaştığını anlamaya yardımcı olur. Diğer yöntem ise shift share analizidir, bu yöntem bölgede gerçekleşecek ekonomik büyüme payının ulusal düzeye, ekonomik endüstriye ve bölgesel faktörlere katkısını belirlemektedir.),
- kentsel bölgeler ve ilgili alanlarda altyapının finanse edilmesi (Url-2).

Çizelge 3.2'de görüldüğü gibi Dünya Bankası'nın uyguladığı yerel ekonomik gelişme inisiyatiflerinin en temel araçlarından biri yerel kalkınma ajanslarıdır. Dünya Bankası kendisinden belirli konularda destek talep eden şehirler ve yerel yönetimlerin yani sıra şehir düzeyindeki yerel ekonomik kalkınma ajanslarıyla koordineli olarak çalışmakta, birçok yaklaşım ve teknikleri yerel kalkınma ajansları ile birlikte yürütmektedir.

Dünya Bankası son zamanlarda 'veri madenciliği' tekniğini denemek için pilot bir girişim başlatmıştır. Bu tekniğin temel amacı büyük ölçekli verileri temizlemek, bütünleştirmek ve uygun değerlendirmeler yapmaktır. Böylece yığın halindeki bu bilgiler ihtiyaç doğrultusunda gerekli analizlere veri olarak girebilecek, alanın potansiyellerinin ortaya çıkmasında güçlü bir araç olabilecektir. Başlatılan bu

girişimle post-endüstriyel şehirlere gelişmekte olan pazar/piyasa şartlarında yardımcı olmak planlanmaktadır. Böylece bu alanların kendi yerel vergi tabanları genişleyecektir. Aynı zamanda doğru stratejilerle yeni perakende hizmetleri, finansal hizmetler ve gayrimenkul geliştirme bölgeye çekilecektir. Bu yaklaşımların ve tekniklerin kullanıldığı birçok örnekler ve saha çalışmaları bulunmaktadır (Url-2).

3.2 Avrupa Birliği

Avrupa Birliği özellikle 1980'lerden sonra uyguladığı yerel ekonomik gelişme inisiyatifleriyle öne çıkan bir diğer önemli uluslararası örgüttür. AB bölgesel antlaşmaları ve kullandığı yapısal fonlar aracılığıyla özellikle yerel ekonomik gelişme odaklı çeşitli uygulamalara kaynak sağlamaktadır.

Avrupa Birliği örgütünün uyguladığı bu yerel inisiyatiflerde öncelikli temel hedefleri arasında, herkes için yaşam kalitesinin iyileştirilmesi, yerel düzeyin istihdam potansiyelini ortaya çıkarma ve bu potansiyelden faydalanma, iş/işletmelerin yatırım ortamının işlevselliğinin sağlanması ve özellikle yapısal fonlarının desteklediği programlarda belirli bölgelerde yeniden yapılanma hedefleri vardır.

Avrupa Birliği uyguladığı bölgesel istihdam antlaşmaları aracılığıyla yerel ekonomik gelişme odaklı eylemleri güçlendirmeyi hedeflemektedir. Temel hedeflerinde yaşam kalitesi, istihdam ve çevre olan bu politikaların stratejileri içsel kaynakların geliştirilmesine, yerel kaynakların entegrasyonuna ve yerelin iş/işletme potansiyelinden faydalanmaya dayanmaktadır. Avrupa Birliği bölgesel antlaşmaları, hedef istihdam politikalarını gerçekleştirmek için ciddi finansal kaynaklar kullanmaktadır. Katılım düzeyinde de hem planlama ve ortaklık programları hem de kamu-özel sektör işbirlikleri gibi geniş çaplı bir kooperasyon ve koordinasyona dayanmaktadır. Yerel düzeydeki gelişmeye odaklanan, entegre stratejilere sahip olan ve uyguladığı YEG inisiyatiflerinde 'birliğin en zayıf alanları' kapsamında uygulamalar yapan Avrupa Birliği istihdam politikalarının içeriği genişletilmektedir. Amaç yerel gelişme yoluyla yerel yenilemenin içeriğe katılması, sosyal olarak dışlanmış grupların topluma yeniden dahil edilmesi ve beşeri sermayenin oluşturulmasıdır. Böylece karşılıklı güven ve sivil bağlılık geri getirilip onarılacak ve kolektif eylem yoluyla kamu yararı desteklenecektir (OECD, 2004).

Avrupa Birliği bölgesel istihdam antlaşmaları dışında, AB yapısal fonlarının desteklediği ve doğrudan yerel ekonomik gelişmeyi sağlamak amacıyla kurulan programlar vardır. Topluluk girişimleri (inisiyatifleri) olarak adlandırılan bu programların amacı Avrupa Birliği politikalarının yerel düzeydeki uygulanabilirliğini arttırmak ve özellikle zayıf bölgelerin ve bu bölgelerdeki kırılgan grupların bu finansal kaynaklardan yararlanmasını sağlamaktır (Moussis, 1998). AB yapısal fonlarının desteklediği ve YEG odaklı bu programların temel hedefleri bölgesel antlaşmalara benzer olarak yaşam kalitesi, istihdam ve çevredir. Bunun yanında krizdeki alanlarının yenilenmesi gibi bir hedefleri de vardır. Belirlenen hedeflerin gerçekleştirilmesi politika yenilikleri ve yerel kaynakların geliştirilmesi stratejileri üzerine kuruludur. İnisiyatif araçları yerel faaliyet grupları başta olmak üzere yerel/bölgesel ve ulusal düzeyde koordinasyona dayanmaktadır.

Topluluk girişimleri adı altında yer alan ve doğrudan yerel ekonomik gelişme odaklı olan Equal, Leader ve Urban programları 2000-2006 döneminde Avrupa Birliği inisiyatifiyle hazırlanmışlardır.

Avrupa Sosyal Fonu (ESF) tarafından Equal topluluk inisiyatifi aynı zamanda Avrupa Birliği üye devletleri tarafından da ortaklaşa finanse edilmiştir. Bu inisiyatif işgücü piyasasında ayrımcılık ve dezavantajlı grupları hedef alan yenilikçi ve ulusötesi projeleri desteklemeye odaklanmıştır. Bu projeler sadece istihdam ya da işgücü odaklı değil, bunun ötesinde bir amaç için oluşturulmuşlardır. Bu projelerle ulaşmak istenen, ayrımcılık ve eşitsizliğin tüm formlarıyla mücadele etmenin yeni yollarını bulmayı amaçlayan yeni düşünceleri üretmek ve test etmektir (Url-9).

Leader yaklaşımı ilk defa 1990'ların başında gündeme gelmiştir. Avrupa Birliği'nin var olan merkezîyetçi kırsal kalkınma politikaları ve ana kırsal kalkınma uygulamalarından farklı olarak Leader kırsal kalkınma stratejileri ve uygulanacak kalkınma programları aşağıdan-yukarıya bir yaklaşım önermektedir. Bu yaklaşımla yerel eylem grupları olarak adlandırılan yerel aktörler ve kamu-özel sektör ortakları da hem strateji oluşturma hem de bu stratejilerin hayata geçirilmesi sürecine dahil olabilmektedir (Url-9).

Şekil 3.1'de Leader yaklaşımını tanımlayan, bu yaklaşımı önceki kırsal kalkınma politikaları ve kırsal kalkınma uygulamalarından farklılaştıran yedi temel özelliği görülmektedir. Tanımlanan özelliklerde de görüldüğü üzere Leader yaklaşımı

stratejilerin yerel düzeyde yaklaşımla hazırlanması ve uygulanmasını öngörmekte, sürece birçok farklı sektörden eylem gruplarını dahil etmektedir. Aynı zamanda bu yaklaşım yenilik ve işbirliğine önem verip ve bölgesel ölçekteki kalkınma stratejilerini de dikkate almaktadır.

Şekil 3.1 : LEADER yaklaşımının 7 temel özelliği (Url-9).

2003 ve 2007 yılları arasında Avusturya/Salzburg'un Tennengau bölgesinde bir proje hayata geçirilmiştir. Bu proje ile bölgede bulunan kadınların yaşam kalitelerinin iyileştirilmesi amaçlanmış ve bu bağlamda Leader inisiyatifi kapsamında ağ oluşturma 'networking' çalışması yapılmış ve proje başarıyla tamamlanmıştır (Schönegger ve Guritzer-Maurer, 2007).

Kentsel alanlarda sosyal ve ekonomik gelişmeyi bütünsel olarak ele alan ve ilgili kentsel alanların yeniden yapılanmasını destekleyen bir diğer topluluk girişimi programı Urban'dır. Urban programı Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonu (ERDF) tarafından finanse edilmektedir (WEFO, 2002'de atıfta bulunulduğu gibi).

Urban programı Hollanda'nın Lahey şehrinde uygulanmıştır. Lahey şehri merkezinde yer alan ve suç oranının yüksek olduğu açık alan niteliğindeki Vermeerveld Urban inisiyatifi aracılığıyla yeniden yapılandırılmıştır. İnisiyatif sürecinde o alanda yaşayan insanlar da sürece dahil edilmiştir. Proje sonunda açık alan suçtan arındırılmış, yerel halkın katılımıyla Vermeerveld sosyal, kültürel ve spor faaliyetlerini de içeren ve insanlar tarafından aktif bir şekilde kullanılan bir parka dönüştürmüştür (Akşahin, 2008).

3.3 İktisadi İşbirliği ve Gelişme Teşkilatı (OECD)

İktisadi İşbirliği ve Gelişme Teşkilatı (OECD) da Dünya Bankası ve Avrupa Birliği gibi yerel ekonomik gelişme inisiyatifleriyle öne çıkan önemli bir uluslararası örgüttür.

OECD bünyesindeki, yerel ekonomik gelişme ve işgücünün iyileştirilmesi odaklı LEED (Yerel Ekonomi ve İstihdam Geliştirme) programı ilk kez 1981 yılında Fransa ve İtalya'nın yerel düzeyde gerçekleştirdikleri istihdam girişimleriyle başlamıştır. Bu ülkeler belirledikleri faal istihdam politikalarıyla yerel düzeyde işgücü potansiyelini ortaya çıkarmıştır, bunun yanında var olan işgücünü iyileştirme ve bundan faydalanmaya girişimlerinde bulunmuşlardır (OECD, 2006).

LEED (Yerel Ekonomi ve İstihdam Geliştirme) programı girişimcilik, yerel-bölgesel kalkınma ajansları, yerel kalkınma ve doğrudan yabancı yatırımlar vb. gibi yerel düzeyde ekonominin gelişmesine ve istihdam niteliğinin iyileştirilmesi katkı sağlayacak yenilikçi düşünceler üzerinde yoğunlaşmaktadır. Yerel ekonomik gelişme programlarının değerlendirilmesi, yerel düzeyde ekonomik kapasitesinin belirlenmesi ve geliştirilmesi, aynı zamanda bölgesel düzeydeki kalkınmada pay sahibi olmak ve bölge düzeyindeki aktörlerle işbirliği içinde olmak, sosyal yenilikler LEED Programı kapsamında odaklanılan konulardır (OECD, 2006; Url-10).

LEED programının görevi yerel düzeyde etkin politikaları, yenilikçi uygulamaları, güçlü kapasiteleri ve entegre strateji araçlarını kullanarak daha fazla ve daha nitelikli iş olanaklarının yaratılmasına katkı sağlamaktır. Son 30 yıldır LEED hükümetlere ve topluluklara küreselleşmenin yön verdiği yeni eğilimlere nasıl adapte olunacağı konusunda yardımcı olmaktadır. Sadece adaptasyon konusunda değil aynı zamanda küreselleşmeyle ortaya çıkan karmaşık sorunlarla nasıl başa çıkılacağı konusunda da hükümetlere ve topluluklara çözüm önerileri sunmaktadır. Bu çözüm önerileri yanı sıra LEED;

- Sürekli olarak güncel uygulamaların takibini ve değerlendirmesini yapmaktadır. Böylece kamu politikasının daha nitelikli olması için çalışır.
- İnovasyonu, yenilikleri takip etmektedir. Yerel düzeyde ekonomi ve istihdam gelişinde bu yenilikleri desteklemekte, teşvik etmektedir.

- Yerel ekonomilerin büyümelerine katkı sağlayan gelişme stratejilerinin tasarım, uygulama ve değerlendirmelerini desteklemektedir (OECD, 2012).

Yerel düzeydeki ekonomik gelişmeye ve nitelikli istihdam inşa edilmesine odaklanan LEED programı, yoğunlaştığı konular kapsamında birçok ülkede ve farklı yaklaşımlarla uygulamalar gerçekleşmiştir. Refaha giden yolun nitelikli iş potansiyelleri yaratmakla mümkün olduğunu savunan LEED Teksas'ın Lower Rio Grande bölgesinde yerel ve ulusal ajanslarla ortak bir çalışma yürütmüştür. İstihdam olanaklarının artırılması için gerekli olan yaklaşımın (entegre ve esnek) nasıl olması gerektiğine odaklanan bu çalışmada bölgede nitelikli istihdamın yaratılması amaçlanmıştır. LEED'in dahil olduğu bir diğer çalışma Shanghai'de gerçekleşmiştir. Bu çalışma çerçevesinde yerel düzeydeki beceri ve istihdam potansiyeline özel bir yaklaşım tasarlanmıştır. Entegre strateji yaklaşımlarıyla 2002'de % 6,2 olan vasıflı işçi oranı 2012'de % 15'in üzerine çıkmıştır. Nitelikli istihdam yaratmanın yanında yerel yatırımlar konusu da LEED programının odaklarından biridir. Özellikle yerel toplulukların gelişimi için finansmana erişim konusu önemlidir. Glasgow şehri son 25 yılda yeniden yapılanmıştır. Yeniden yapılanma süreci LEED programıyla işbirliği içinde yürütülmüştür. Bu yeniden yapılanma ve dönüşüm sürecinin sonunda gelecekteki büyüme potansiyelini göz önüne alarak fon mekanizmalarını verimli bir şekilde kullanmak istemektedir. Ve şimdi yenilikçi fon mekanizmalarını sürdürülebilir büyümesinde nasıl kullanacağı konusunda LEED'den yardım almaktadır. Barcelona'da girişimci ruhun ve girişimciliğin gelişimine yönelik inisiyatif de LEED ve yerel yetkililer ortaklığıyla gerçekleştirilmiştir. Girişimci ruhların gelişimine katkı sağlamak, insanları bu anlamda desteklemek, teşvik etmek sosyal ve finansal kaynakların desteklenmesi bağlamında önem taşımaktadır. Bu ortaklıkla Barcelona'nın Avrupa'daki en girişimci ve en ileriye dönük şehir olması amaçlanmıştır. Barcelona'nın ekonomik kalkınma ajansı Activa'nın LEED ile olan yakın ilişkileri sayesinde Barcelona deneyimi dünyadaki diğer şehirlerdeki girişimci ruhların ortaya çıkması ve geliştirilmesinde de ilham kaynağı olmuştur (Url-10).

4. TÜRKİYE’DE YEREL YÖNETİMLER VE YEREL EKONOMİK GELİŞME

4.1 Bölgesel Yaklaşımların Yerel Politikalar Kapsamında Değerlendirilmesi

Yerel politikalar kapsamında değerlendirilecek olacak bölgesel yaklaşımlar, kalkınmanın en temel araçlarından biri olan kalkınma planlarından ve bölgesel gelişme araçlarından oluşmaktadır. Kalkınma planları ilkeler, yaklaşım ve politikalar, hedefler ve araçlar bakımından irdelenmektedir. Kendi oluşum dinamikleri, destekleyici aktörleri, farklı koordinasyon düzeyleri ve sahip oldukları vizyonlara göre de farklılaşan stratejileri olan bölgesel gelişme araçları ise, ölçek, bölge türü, Türkiye açısından uygunluk düzeyleri ve sektör boyutlarıyla incelenmektedir.

4.1.1 Kalkınma planları

Kalkınmanın en temel araçlarından olan kalkınma planları kapsadıkları yerel politikalar bakımından incelendiğinde (Çizelge 4.1), Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1963-1967)’ndan itibaren bölgesel ve yerel bütünleşmenin ve yerel yönetimlerle ilgili hedeflerin planlarda yer aldığı görülmektedir. Temel ilkeleri arasında bölgesel ekonomik kalkınma ve bütünleşme olan Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı’nın (1963-1967) hedefleri arasında bölgeler arasında denge hedefi ve yatırım etkinliği dikkat çekmektedir, bu hedefleri gerçekleştirmek için kullandığı araçlardan özellikle finansal teşvikler yerel ekonomik gelişmenin önemli bileşenlerindendir. Bunun yanı sıra uzun vadeli hedefleri arasında yer alan ‘kamu-özel sektör arasında iş bölümü ve işbirliği’ de yerel kalkınma hedefleri için önemli bir girdi niteliğindedir.

İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı’nda (1968-1972) ise hızlı ve kontrolsüz kentleşmeden kaynaklanan nüfus sorunlarına odaklanıldığı ve buna bağlı olarak uygulanacak yaklaşım ve politikaların ‘il planlaması’ düzeyine indiği görülmektedir. Bölge ve il düzeyinde yapılacak planlamalarla bölgeler arasında sosyal ve ekonomik anlamda dengeli bir gelişme ve uygun yatırımlar hedeflenmektedir. Bu planda ilk plandan farklı olarak hedeflere ulaşmada kullanılacak araçların ölçek olarak yerele

daha yakın olduğu (vergi indirimleri, özel sektör yatırım teşvikleri vb.) ve çeşitli pilot projelerle hem bölgede hem yerelde kalkınma hedeflendiği görölmektedir.

Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda (1973-1977) özellikle mahalli idarelerin kaynak yetersizliğine ve bu yetersizlikten kaynaklanan hizmeti yerine getirme sorunlarına değinilmiştir. Bu sorunların çözölməsi için yerel birimler arasında (belediye ve İller Bankası Genel Müdürlüğü, köyler ve Yol, Su, Elektrik İşleri Genel Müdürlüğü) çeşitli işbirlikleri öngörölmüştür. İlke ve hedefleri bir önceki planla benzer olan Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda (1973-1977) yine yerel yaklaşımlar kapsamında değerlendirebileceğimiz ve daha önceki planla benzerlik gösteren 'il planlaması' politikalarına ek olarak 'sektör planlaması' ön plana çıkmaktadır. Bu planda belirlenen ilkeler ekseninde ve ulaşılması planlanan hedeflere ulaşmak kullanılan araçların çeşitlilik gösterdiği görölmektedir. Bu araçlar arasında daha önceki planlarda yer alan 'finansal teşvikler' e ek olarak özellikle az gelişmiş bölgeler için çeşitli sanayi programları, envanter çalışmaları ve bazı paket projeler yer almaktadır. İlk defa bu planda 'kalkınmada öncelikli iller' yaklaşımı kalkınma için bir araç olarak kullanılmakta, bölgesel kalkınma hedeflerinin gerçekleştirilmesi için yerel araçlara daha fazla odaklanıldığı görölmektedir.

Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda (1979–1983) ülke genelinde yaşanan finansal problemlerden ve bu problemlerden kaynaklanan özellikle yerel ölçekteki yatırım yetersizliklerinden bahsetmektedir. Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda (1985–1989) ise kaynak kullanımı ve kaynak kullanımı yönetimi temel ilkeler arasında yer almaktadır. Ayrıca belirli bölgelerde ('öncelikli bölge') ve başta sanayileşme projeleri olmak üzere belirli sektörlerde yerel yatırımlar ve yerel ekonomik gelişme için çok önemli olan altyapı yatırımları ve 'kalkınmada öncelikli illerde' yapılacak yatırımlar için mali destekler bu planın yerele destek veren önemli araçlarındandır.

Çizelge 4.1 : Kalkınma planlarında bölgesel yaklaşımların bütünsel değerlendirilmesi, Bölgesel Gelişme ÖİK (2008)’ten uyarlanmıştır.

Kalkınma Planı	İlkeler	Yaklaşım ve Politikalar	Hedefler	Araçlar
Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1963-1967)	-Bölgelere ekonomik kalkınmanın nüfuz etmesi -Bölgesel ekonomik bütünleşme	-Bölgesel planlama -Büyüme kutupları (örneğin Doğu Marmara, Çukurova, Antalya. Zonguldak)	-Dengeli kentleşme -Bölgeler arasında denge (kamu hizmetleri ve gelir dağılımında) -Yatırım etkinliği	-Finansal teşvikler -Az gelişmiş bölgelere yönelik yatırım temeli önlem alternatifleri
İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1968-1972)	-Hızlı kentleşmeden kaynaklanan nüfus sorunlarına odaklanma	-Bölge ve il planlaması -Dolaylı bölgesel planlama	-Dengeli bölgeler arası gelişme -Sosyal eşitlik açısından bölgeler arasında dengeli dağılım -Yatırım etkinliği	-Vergi indirimleri -Özel sektör yarımalarına yönelik finansal teşvikler -Pilot projeler -Keban
Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1973-1977)	-Bölgesel farkların giderilmesi -Belirli az gelişmiş bölgelerin kalkınması	-Sektör ve il planlaması	-İkinci planların aynısı	-Finansal teşvikler -Az gelişmiş bölgeler için sanayileşme programları -Envanter çalışmaları -İl planlaması -Sektörel planlama -Paket projeler -kalkınmada öncelikli iller
Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1979-1983)	-Bölgesel sorunlara yönelik kaynakların mobilizasyonu	-Sektörler ve bölgeler arasındaki bağların güçlendirilmesi	-Az gelişmiş illerin kalkınması -Sektörel ve bölgesel karşılıklı bağımlılık -Mekansal organizasyon	-Yatırımlar için faiz indirimleri -Çeşitli finansal yardımlar -Paket projeler -İl ve bölge düzeyinde yatırımlar -Çukurova Kentsel Kalkınma Projesi -GAP (DPT-JICA)
Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1985-1989)	-Az gelişmiş ve sektörel olarak potansiyele sahip bölgelerde kaynak kullanımı rasyonelleştirilerek kalkınmanın hızlandırılması	-Projelerin bölgesel etkisini de içeren doğrudan bölgesel planlama (16 fonksiyonel bölge önerisi)	-Sosyal eşitliği dikkate alan dengeli bölgesel kalkınma	-Potansiyel kaynakların belirlenmesi için bölgesel gelişme programlarının hızlandırılması -Bu programlar doğrultusunda ilgili yatırımların seçilmesi -Öncelikli bölge ve sektörlerdeki altyapının sanayileşme projeleri için geliştirilmesi -Kalkınmada öncelikli illerdeki yatırımlar için finansal yardımlar

Çizelge 4.1 (devam): Kalkınma planlarında bölgesel yaklaşımların bütünleşik değerlendirmesi, Bölgesel Gelişme ÖİK (2008)’ten uyarlanmıştır.

Kalkınma Planı	İlkeler	Yaklaşım ve Politikalar	Hedefler	Araçlar
Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı (1990-1994)	-Uygulama için sosyal, idari ve finansal boyutların bütün olarak ele alınması -Uluslararası standartta uygun istatistiksel sistemin uyarlanması (özellikle AB bağlamında)	-Bölge ve bölge altı düzeyde planlama	-Bölgelerde dengeli kalkınma -İlçelerin köylerden kente göçün engellenmesi için desteklenmesi	-Kalkınmada öncelikli yörelere yönelik finansal kaynakların artırılması -Kalkınmada öncelikli illere yönelik teşvikler ve bu amaca yönelik özel bir fon oluşturulması -Sanayi bölgeleri
Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1996-2000)	-Sektörel ve mekansal çalışmaların bütünleşmesi -İllerin sektörel uzmanlaşması -Şehirplanlama -Bölgesel farklılıkların giderilmesi -Rekabet gücünün artırılması	-Bölge ve bölge altı projeler -Bölgesel yeteneklerin mobilizasyonu -Sürdürülebilir kalkınma	-Göç ve demografik gelişimin rasyonalizasyonu -Metropol bölgelerin sorunlarının aynı bir kategoride ele alınması -Konut sorunu için politika geliştirme çalışmaları -Bölgesel farklar	-Kalkınmada öncelikli yörelere politikasına devam edilmesi -Doğu ve Güneydoğu Anadolu için acil destek programı -GAP -Yasal düzenlemeler -Konut projeleri -Kalkınmada öncelikli illerdeki KOBİ’lerin desteklenmesi -ZBK, DOKAP, DAP
Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001-2005)	-Katılımcı planlama -Sürdürülebilirlik -Kaynak kullanımının etkinleştirilmesi -AB bölgesel politikalarına uyum	-Stratejik bölgesel planlama -Kümelenme -İl gelişme planları	-Rekabet edebilirliğin genişletilmesi -Yerel girişimcilik ve yerel kaynakların mobilizasyonu -Bölgesel farklar	-KOBİ destekleri -AB fonları -İlk kapsamlı bölgesel planlar -Beşeri sermaye -Yeşilirmak Havzası Gelişme Projesi -Bölgesel operasyonel programlar
Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013)	-Ekonomik, sosyal ve kültürel alanların bütün olarak ele alınması -Katılımcı planlama -İnsan odaklı bir gelişme ve yönetim anlayışı -Kurumlar arası işbirliği -Kaynak kullanımında önceliklendirme -Sürdürülebilirlik	-Bütüncül bir yaklaşım -Sektörel ve tematik politikalar -Aktif İşgücü Politikalarının Geliştirilmesi -Bölgesel Gelişme Politikasının Merkezi Düzeyde Etkinleştirilmesi	-Rekabet gücünün artırılması -İstihdamın artırılması -Beşeri gelişme ve sosyal dayanışmanın güçlendirilmesi -Bölgesel gelişmenin sağlanması -Kamu hizmetlerinde kalitenin ve etkinliğin artırılması	-KOBİ’lerin kurumsal yönetişiminin geliştirilmesi -Türkiye İş Kurumunun (İŞKUR) düzenlemiş olduğu programların yaygınlaştırılması -Kamu yatırımları -e-Devlet uygulamaları

Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018)	-Sermaye birikimi ve sanayileşme sürecinin hızlandırılması -Yurtiçi tasarruflar, üretken yatırımlar ve üretim faktörlerinin verimlilik düzeylerinin artırılması -Ekonominin yenilikçi ve ithalat bağımlılığı azalmış bir yapıya dönüştürülmesi -Gelecek nesillere yönelik sosyal politikalar -İnsan odaklılık, katılımcılık, kapsayıcılık, hesap verebilirlik ve şeffaflık	-İnsan için ve insanla beraber kalkınma yaklaşımı -Sürdürülebilir kalkınma -Katılımcı bir yaklaşım -Yerel yönetimlerin yeniden yapılandırılması çerçevesinde ölçek ekonomilerinden faydalanmak	-Nitelikli insan, güçlü toplum -Yenilikçi üretim, istikrarlı yüksek büyüme -Yaşanabilir mekânlar, sürdürülebilir çevre -Kalkınma için uluslararası işbirliği	-Yerelde Kurumsal Kapasitenin Güçlendirilmesi Programı -KÖYDES, BELDES ve SUKAP gibi projeler kapsamında kırsal altyapı ve orta-küçük ölçekli belediyelerin altyapı yatırımlarının desteklenmesi -Daha etkili bir kırsal kalkınma politikası yönetimi için ilk defa UKKS ve Kırsal Kalkınma Planı belgeleri yürürlüğe konulmuştur
--	--	---	---	---

Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı'nın (1990-1994) genel çerçevesinin oluşmasında Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'nın 1988 yılında onaylanması ve 1993 yılında yürürlüğe girmesinin büyük etkisi vardır. 'Bölge ve bölge altı düzeyde planlama' yaklaşımıyla da merkezi yönetim ile yerel yönetimler arasındaki koordinasyona dikkat çekilmiştir. Bunu yanı sıra planda yer alan 'ilçelerin köylerden kente göçün engellenmesi için desteklenmesi' hedefi de yine bu planın yerel ölçekle ve yerel ekonomik gelişmeyle olan yakın ilişkisine vurgu yapmaktadır.

Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1996-2000) küreselleşme, yerelleşmenin ve 'sürdürülebilir kalkınma' yaklaşımları çerçevesinde biçimlenmiştir. Bu yaklaşımların da etkisiyle planın temel ilkeleri 'illerin sektörel uzmanlaşması ve 'rekabet' kavramları ekseninde şekillenmiştir. Yine bu planda kalkınmada öncelikli yöreler politikasına devam edilmiş ve bu yörelerdeki, illerdeki küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin desteklenmesi aracı öne çıkmıştır.

Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda (2001-2005) ise yerele yönelik çalışmaların çok daha geniş ve kapsamlı bir şekilde ele alındığı görülmektedir. Bu planda merkezi yönetim ile yerel yönetimler arasında kaynak kullanımı dengesinin yeterince kurulamadığı ve bu yönetim düzeyleri arasında koordinasyon eksikliği olduğu belirtilmektedir. Bu nedenle planın temel ilkeleri arasında hem yönetim düzeyleri hem de diğer aktörler, paydaşlar arasında koordinasyon ve iletişim sorununu giderme temelli katılımcı planlama ve biraz önce de bahsedildiği gibi var olan kaynakların etkin kullanımının sağlanmasına yönelik maddeler yer almaktadır. Bunun yanında içsel büyümede çok önemli rolü olan ve yerel ekonomik gelişmeye katkı sağlayan 'kümelenme' politikaları da bu planın temel yaklaşımlarından biridir. Planın temel hedefleri arasında yer alan 'yerel girişimcilik ve yerel kaynakların mobilizasyonu' maddesi de söz konusu kalkınma planının yerel gelişmeye katkı sağlamada temel araçlardan biri olduğunu göstermektedir.

Dokuzuncu Kalkınma Planı'nda (2007-2013) yerel yönetimlerle ilgili temel ifadeler şu şekildedir;

- “Kültürün Korunması, Geliştirilmesi ve Toplumsal Diyalogun Güçlendirilmesi”
- “Yerel Dinamiklere ve İçsel Potansiyele Dayalı Gelişmenin Sağlanması”
- “Kurumlar Arası Yetki ve Sorumlulukların Rasyonelleştirilmesi”

- “Çevrenin Korunması ve Kentsel Altyapının Geliştirilmesi”
- “Sanayi ve Hizmetlerde Yüksek Katma Değerli Üretim Yapısına Geçişin Sağlanması”
- “Sosyal Güvenlik Sisteminin Etkinliğinin Artırılması”
- “Yerel Düzeyde Kurumsal Kapasitenin Artırılması”
- “Kırsal Kesimde Kalkınmanın Sağlanması”
- “Kurumlar Arası Yetki ve Sorumlulukların Rasyonelleştirilmesi”
- “e-Devlet Uygulamalarının Yaygınlaştırılması ve Etkinleştirilmesi”

Dokuzuncu Kalkınma Planı’nda (2007-2013) yer alan temel ilkelerin daha bütüncül ve katılımcı bir yaklaşıma odaklandığı görülmektedir. Bu ilkeler doğrultusunda sektörel ve tematik politikalar uygulanması planlanmakta, aktif işgücü politikaları geliştirilmektedir. Geliştirilen stratejilerin ve politikaların sadece bölgesel değil aynı zamanda yerel odaklı olması ve bu planın doğrudan yerel yaklaşıma yönelik ilkeler içermesi, aynı doğrultuda hedeflere sahip olması ve yerel araçları kullanması dikkat çekmektedir.

Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018) ise ilkeleri, yaklaşım ve politikaları, hedefleri ve araçları ekseninde yerele en çok vurgu yapan, yerelliği, yerel potansiyeli, yerel düzeydeki ekonomi ve işgücü dinamiklerini her aşamasında öne çıkaran bir plan niteliğindedir. Onuncu Kalkınma Planı’nın (2014-2018) büyüme stratejisini makroekonomik istikrar, beşeri sermaye ve işgücü piyasası, teknoloji ve yenilik, fiziki altyapı ve kurumsal kapasite oluşturmaktadır. Bu araçlarla ‘*verimlilik artışı ve sanayileşmenin hızlandırılması yoluyla ihracata dayalı, özel sektör öncülüğünde, rekabetçi üretim yapısının geliştirilmesi*’ ve yüksek ve istikrarlı büyüme hedeflenmektedir. Stratejiyi oluşturan bu bileşenlerin her birinde de yerel düzeye ve yerel aktörlere yer verildiği görülmektedir.

Tüm planları incelediğimizde kalkınma planlarında yer alan bölgesel politikalarda yerel yaklaşım ve yerel hedeflere gittikçe daha çok yer verildiği görülmektedir. Plan ilkelerinin, yaklaşım ve politikalarının, hedeflerinin ve araçlarının da aynı doğrultuda gelenekselden yerele dönüşmesi ve farklılaşması dikkat çekmektedir.

4.1.2 Bölgesel gelişme araçları

Farklı her bölgesel gelişme aracın kendi oluşum dinamikleri, destekleyici aktörleri, farklı koordinasyon düzeyleri ve sahip oldukları vizyonlara göre de farklılaşan stratejileri vardır.

Çizelge 4.2’de bölgesel gelişme araçlarının kalkınmadaki rolleri, ilgili aktörler ve Türkiye açısından uygunlukları detaylı bir şekilde gösterilmektedir. Bu araçları Türkiye kapsamında değerlendirdiğimizde gerek araçların gerekse aktörler ve koordinasyon düzeylerinin değiştiği ve değişeceği görülmektedir.

Türkiye açısından uygun mekanizma ve araçların tespit edilebilmesi için öncelikle hangi mekanizma ve aracın hangi ölçekte, hangi bölgede, ne düzeyde ve nasıl uygulanacağını belirlemek gerekmektedir. Bunun için ulusal düzeydeki kalkınma hedef ve stratejileri, planları büyük önem taşımaktadır. Ancak gelişme araçlarının kullanılacağı bölgenin ölçeğine göre yaklaşım da değişmek durumundadır. Daha yerel düzeyde uygulanması planlanan mekanizma ve araçlardan optimum faydayı sağlamak için, hedef yerel düzeyin analitik çalışmalara dayanarak güçlü ve zayıf yönlerinin, potansiyellerinin ve tehditlerinin ve yerel dinamiklerinin iyi tespit edilmesi gerekmektedir. Bu sürecin sağlıklı bir şekilde yürütülebilmesi için merkezi idareye olduğu kadar (Sanayi ve Ticaret Bakanlığı vb.) yerel düzeydeki gelişmede etkisi olan yerel aktörlere de önemli sorumluluklar düşmektedir. Merkezi idareye bağlı olan ama yerel birer aktör olan valilikler, kaymakamlıklar ve bölgedeki kalkınma ajanları ile yerel yönetimi oluşturan belediyeler ve il özel idareleri, yerel gelişmeye katkı sağlayacak doğru mekanizma ve araçların belirlenmesinde birinci derece sorumludurlar (Bölgesel Gelişme, ÖİK, 2008).

Çizelge 4.2 : Mekanizma ve araçların ölçek, bölge türü ve Türkiye açısından uygunluğu ile sektör boyutu (Bölgesel Gelişme, ÖİK, 2008).

Bölgesel Gelişme Araçları	Ölçek	Bölge Türü	Türkiye Açısından Uygunluk	Sektör
1. KA'lar	Bölgesel	Hepsi	Sivil inisiyatifin desteği ile arzulanır durumda	Tümü ancak sanayi ve hizmet sektörü öncelikli
2. Yatırım Destek Ofisi	Yerel	Hepsi	Bürokrasiyi azaltacak ve yatırım ortamını iyileştirecek olmasından dolayı uygun	Sanayi ve hizmet
3. Bölgesel Kalkınma Planları ve Operasyonel Programlar ve GZFT Analizi	Bölgesel	Hepsi	Çok yıllık bütçe, pratiklik ve katılımcılık açısından uygun	Hepsi
4. Sanayi Parkları/Organize Sanayi Bölgeleri	Yerel	Sanayileşme potansiyeli olan	Hala uygulanmakta olup, altyapı ve lojistik yetersizlik sorunu bulunmaktadır.	Sanayi
5. Bölgesel Yardım Uygulamaları	Bölgesel	En geri kalmış bölgeler	Tek tip yerine farklı araç ve uygulamalarla desteklenmesi ve proje bazlı uygulamaların geliştirilmesi	Öncelikli olarak sanayi ve hizmet
6. Girişim Sermayesi	Yerel-ulusal	Hepsi	Girişimcilik desteğinin başka önlemlerle genişletilmesi gerekiyor.	Sanayi ve hizmet
7. Bütünleştirilmiş Bölgesel Kalkınma Eylemleri	Ulusal-bölgesel	Hepsi	Gerekli	Hepsi
8. Konferans/Sergi/Fuar Merkezleri	Yerel	Kültür, sanayi niteliği olanlarda, öncelikle belirlenmeli	Gerekli, ancak diğer bölgesel gelişme araçları ile bütünleşik tasarlanmalı	Sosyal, sanayi, tarım, hizmetler
9. Rekreasyon Parkları	Bölgesel	Potansiyeli olan veya diğer ekonomik faaliyetlerle bütünleştirme imkanına sahip olanlarda	Gerekli	Sosyal ve hizmet (turizm öncelikli)
10. Alternatif Turizm	Yerel, ulusal, uluslararası	Potansiyeli olan	İç ve dış turizm açısından gerekli	Hizmet, sosyal
11. Bölgesel Doğa Parkları	Bölgesel	Potansiyeli olan	Gerekli	Hizmet, sosyal
12. Kültür Merkezleri	Bölgesel, yerel	Sosyal dönüşüme gereksinim duyulan ve sanayileşen kentlerde	Diğer faaliyetlerle desteklenerek bölgeler çekici hale getirilebilirse gerekli	Sosyal, hizmet

Çizelge 4.2 (devam): Mekanizma ve araçların ölçek, bölge türü ve Türkiye açısından uygunluğu ile sektör boyutu (Bölgesel Gelişme, ÖİK, 2008).

Bölgesel Gelişme Araçları	Ölçek	Bölge Türü	Türkiye Açısından Uygunluk	Sektör
13. BİS	Bölgesel	Hepsi	Gerekli	Hepsi
14. İş/İnovasyon/Teknoloji Merkezleri	Bölgesel	Potansiyeli olan	Destekleyici yapılar gelişmemiş durumda	Sanayi ve bilgi sektörleri
15. Yenilikçilik Aktarım Merkezi	Ulusal-bölgesel	Cazibe alanlarında	Diğer inovasyon unsurları ile birlikte tasarlanmalı	Sanayi ve bilgi sektörleri
16. İş/İşletme Kümeleri/Kümelenmeleri	Bölgesel	Potansiyeli olan sanayi ve turizm bölgelerinde	Destekleyici kurumlar henüz olgunlaşmamış	Sanayi ve bilgi sektörleri
17. Kamu-Özel Ortaklığı	Bölgesel	Hepsi	Gerekli	Hepsi
18. Aracı Kurumlar	Bölgesel	Hepsi	Gerekli	Hepsi
19. Ticari Bitkiler	Bölgesel	Potansiyeli olan bölgelerde	Yönlendirici ve destekleyici yapılar olgunlaşmamış	Hepsi
20. Bölge İçi Sektörel Sanayi Ağları	Bölgesel	Sanayi bölgelerinde	Gerekli	Hepsi
21. Teknoparklar/Teknokentler	Bölgesel-ulusal	Bilim ve sanayi potansiyeli olan	Gerekli ancak aynıları kurumsal kaynaklar ve organizasyon yetersiz kapasite sorunları yaygın	Sanayi ve bilgi sektörleri
22. İş/İşletme Kuluçkaları	Yerel	Finansal kurumlar	Finansal sistem desteklemiyor	Sanayi ve bilgi sektörleri
23. Türev İşletmeler	Yerel	Finansal kurumlar	Finansal sistem desteklemiyor	Sanayi ve bilgi sektörleri
24. İş Tohumlama/Çekirdek Sermaye Merkezleri	Yerel	Büyüme potansiyeli olan normal ve geri bölgelerde	Finansal sistem desteklemiyor	Sanayi ve bilgi sektörleri
25. İş/İşletme Merkezleri	Bölgesel	Hepsi	Metodoloji ve gerekli organizasyon geliştirilmemiş durumda	Hepsi

4.2 Yerel Yönetimler

1982 Anayasası 127.Madde’ye göre mahalli idareler; “il, belediye veya köy halkının mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kuruluş esasları kanunla belirtilen ve karar organları, gene kanunda gösterilen, seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzelkişileridir.”

Türkiye’deki yerel yönetimlerin temel özellikleri şunlardır;

- 127. maddede de tanımlandığı gibi yerel yönetimler tüzel kişiliklere sahiptir.
- Yerel yönetimlerin karar organları doğrudan halk tarafından seçilir ve seçimler beş yılda bir yapılır.
- Merkezi yönetimin yerel yönetim organlarının temsilcilerini geçici bir süreyle görevden uzaklaştırma hakkı vardır.
- Yerel yönetimlerin görev, yetki ve sorumlulukları yasa ile düzenlenir.
- Merkezi yönetimin yerel yönetim üzerinde sınırlı vesayet yetkisi yani denetim yetkisi vardır.
- Yerel yönetim kuruluşlarına görevleri ölçüsünde gelir kaynakları sağlanır.
- Yerel yönetimler yasayla kendilerine tanımlanmış görev ve sorumlulukları yerine getirmek için aralarında birlik kurabilirler. Bu birliklerin kurulması Bakanlar Kurulu kararı ile gerçekleşir.
- Büyük yerleşme birimlerine özel yönetim biçimleri getirilebilir (Url-7).

Türkiye’de mahalli idarelerin yapılanmasında anayasa başta olmak üzere ulusal yasal ve yönetsel metinler ve uluslararası anlaşma ve sözleşmeler de etkilidir. Hukuksal çerçevenin dışında konuyla alakalı yapılan bilimsel araştırmalar da mahalli idarelerin gelişmesine katkıda bulunmaktadır (Yerel Yönetimler, ÖİK, 2014).

Ülkemizde 3 çeşit mahalli idare bulunmaktadır (Şekil 4.1). Bunlar; il özel idareleri, belediyeler ve köylerdir. Mahalli idare birlikler ve köyler bu çalışma kapsamında incelenmeyecektir.

İl özel idaresi ve belediye yukarıda yerel yönetimin tanımlandığı gibi sınırları içinde yaşayan insanların ‘yerel ve ortak gereksinmelerini karşılamak amacıyla, seçmenlerin karar organlarını doğrudan seçtiği, idari ve mali özerkliğe sahip, kamu

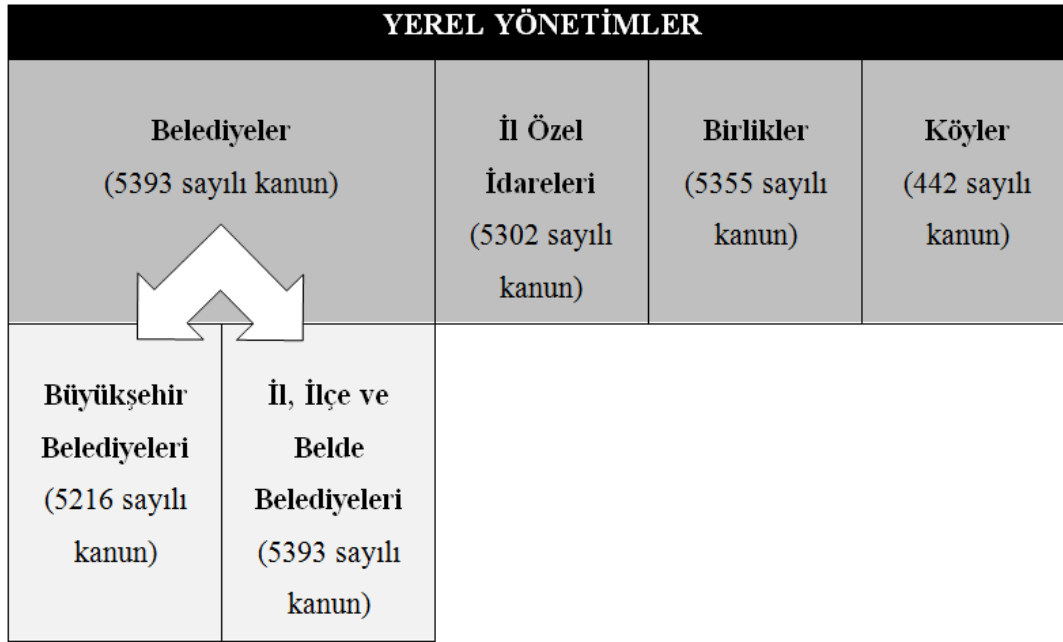
tüzel kişiliği olan demokratik kuruluş'lardır. Bu tanımların dışında il özel idaresinin organlarını, il genel meclisi, il encümeni ve vali; belediyenin organlarını ise belediye meclisi, belediye encümeni ve belediye başkanı oluşturur.

İl ve ilçe belediyelerinin yetki sınırları yasalarla tam olarak belirlenmemiş olup uygulamada büyükşehir belediye sınırları dışında kalan il ve ilçe merkez belediyeleri olarak adlandırılmaktadırlar.

Büyükşehir belediyesi; yetki alanı il mülki sınırı olan, tanımlanan bu sınır içinde ilçe belediyeleri arasında koordinasyonu sağlamakla yükümlü olan ve yasalarla tanımlanmış görev ve sorumlulukları yerine getirerek yetkilerini kullanan idari ve mali özerkliğe sahip kamu tüzel kişiliğidir.

Büyükşehir ilçe belediyesi; büyükşehir belediyesi yetki alanı olan il mülki sınırları içindeki ilçe belediyesini ifade etmektedir.

Belde belediyesi; büyükşehir, il ve ilçe belediyeleri dışındaki belediyeleri ifade etmektedir.

Şekil 4.1 : Türkiye’de yerel yönetimler ve bağlı oldukları kanunlar.

4.2.1 Yerel yönetimlerle ilgili yasal düzenlemeler

Ülkemizde mahalli idare yapısının temelini oluşturan ve merkezi yönetim ile diğer mahalli idareler arasında ‘ara düzey’ konumunda olan il özel idareleri Osmanlı Devleti döneminde Tanzimat’tan sonra ortaya çıkmıştır. İlk olarak “Muhassıllık Meclisleri” daha sonra da “Memleket Meclisleri” olarak ortaya çıkan bu idari yapı yerel meclis sistemine dayanmaktadır. Bu meclis sisteminin yapısı ve içeriği (üye seçimi, toplantı süresi, görev ve yetkileri vb.) ilk olarak 1864 tarihli Tuna Vilayeti Nizamnamesi ile düzenlenmiştir. Bu nizamname yerel katılımı amaçlayan, belirli pilot bölgelerde uygulanarak çok kapsamlı olmasa da bulunduğu yörenin sosyal yapısını dikkate alarak bazı değişiklikler yapılmasında araç olmuştur. İl özel idare yapılarının biçimlenmesinde belirleyici olan diğer temel düzenleme ise 1871 tarihli İdare-i Umumiye-i Vilayet Nizamnamesi’dir. Bu Nizamname ile yerel meclise bazı yetkiler verilmiş ve daha kapsamlı değişiklikler yapılmıştır. 1913 tarihli kanun il özel idaresinin 20. yüzyıl boyunca geçerli olan sisteminin temel oluşturmuştur. 1913 yılında çıkarılan bu kanun 2005 yılına kadar yürürlükte kalmış, 2005 yılında yerini 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanununa bırakmıştır. 30 Mart 2014 yerel seçimlerinden itibaren mahalli idareler genel seçiminden itibaren 30 ilde il özel idareleri kaldırılmıştır. Kaldırılan bu idarelerin yerel düzeydeki görev, yetki ve sorumlulukları belediyelere devredilmiştir.

Yetkili oldukları kentsel sınırlar içinde yaşayan toplulukların ihtiyaçlarını karşılayan yerel yönetim mekanizması belediyeler ilk olarak 1854 tarihinde İstanbul’da kurulmuştur. İstanbul’da kurulan ilk belediyeden sonra bu örgütlenme yapısının sayısı zamanla başta liman kentleri olmak üzere ülke genelinde gittikçe artmıştır. Osmanlı İmparatorluğu zamanında ilk belediye uygulamaları Galata ve Beyoğlu’nda Altıncı Daire-i Belediye tarafından yapılmıştır. Altıncı Daire-i Belediye Galata ve Beyoğlu’na o semtlerde yaşayan insanlara hizmet götürmek amacıyla, Paris’teki örneği model alınarak kurulmuştur. Altıncı Daire-i Belediye varlığını Cumhuriyet dönemine kadar sürdürmüştür. Çizelge 4.3’te görüldüğü gibi cumhuriyetin kuruluşundan itibaren belediye sayıları gittikçe artış göstermektedir. 1930 yılında 1580 sayılı Belediye Kanunu yürürlüğe girmiştir. Bu kanunla belediyeler ekonomik sisteme de entegre edilmiş ve belediyeler ekonomik düzende idareci ve düzenleyici bir misyon tanımlanmıştır. 1930 yılında uygulamaya geçirilen birçok yasal düzenlemeyle belediyelerin görevleri ve yetkileri, mali ve idari yapıları ve çalışma

usullerini biçimlendirilmiştir. 1984 yılında ise İstanbul, Ankara ve İzmir şehirlerindeki belediyeler için 3030 sayılı kanun düzenlenmiş, bu şehirlerdeki yönetimler Büyükşehir Belediyesi olarak adlandırılmıştır. Bunu takip eden yıllarda ülke genelinde büyükşehir belediyelerinin sayıları giderek artmıştır. 3030 sayılı Kanun 2004 yılında yürürlükten kaldırılmıştır. Büyükşehir yönetimi 2004 yılından itibaren 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu ile sağlanmaktadır. 1580 sayılı Belediye Kanunu ise 2005 yılında yerini 5393 sayılı Belediye Kanununa bırakmıştır (Yerel Yönetimler, ÖİK, 2014).

Çizelge 4.3 : Cumhuriyetin kuruluşundan günümüze belediye sayıları (Url-4).

Yılı	Belediye Sayıları
1923	421
1950	628
1970	1.303
1980	1.727
1990	2.061
2000	3.215
2010	2.950
2013	2.950
2014	1.396
2015	1.397

2013 yılı sonunda 6360 sayılı kanun ile 1.554 belediyenin tüzel kişiliği kaldırılmış, belediye sayısında % 53 azalmaya gidilmiştir. Bu azalmayla 2014 yıl sonunda belediye sayısı 1396 olmuştur.

Yerel yönetimlerin tarihsel gelişimleri süreçlerinde de bahsedildiği gibi yerel yönetimlerin yasal dayanakları ve temelini oluşturulması neredeyse 200 yıllık bir sürece karşılık gelmektedir. Bu süreç, 2014 yılında yayınlanan Yerel Yönetimler Özel İhtisas Raporu'nda, yıllara göre Türkiye'de yerel yönetimler alanında yapılan yasal düzenlemeler ve içerikleri olarak özetlenmektedir (Çizelge A.1).

4.2.2 Türkiye’de yerel yönetimlerin sayısal dağılımı

Türkiye’de 81 il, 919 ilçe ve 634 bucak bulunmaktadır. 2012 itibarıyla 81 il özel idaresi, 2950 belediye (16 büyükşehir belediyesi, 143 büyükşehir ilçe belediyesi, 65 il belediyesi, 749 ilçe belediyesi, 1977 belde belediyesi) ve 34340 köy bulunmakta idi.

Bu sayılarda 5393 sayılı Belediye Kanununun ilgili maddelerinde yapılan düzenlemeler ve 5747 sayılı Büyükşehir Belediyesi Sınırları İçerisinde İlçe Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunun uygulanması neticesinde 2013 yılı sonu itibarıyla belirli bir azalmaya gidilmiş, sonrasında 6360 sayılı Kanun ile 1.554 belediyenin tüzel kişiliği kaldırılarak belediye sayısı % 53 azalmıştır (2014 Yılı Mahalli İdareler Genel Faaliyet Raporu, 2015).

Çizelge 4.4’te 6360 sayılı kanundan önceki sayılar eski durum, kanunla yapılan değişiklikten sonraki sayılar yeni durum olarak ifade edilmiştir. Aşağıdaki çizelgede de görüldüğü gibi 2015 itibarıyla 51 il özel idaresi, 1397 belediye ve 18143 köy bulunmaktadır.

Çizelge 4.4 : Türlerine göre yerel yönetim ve belediye sayıları.

	Türü	Eski Durum	Yeni Durum
İl	İl Özel İdaresi	81	51
	Büyükşehir Statüsünde İl	16	30
	İl	65	51
İlçe			919
Bucak			634
Belediye	Toplam	2950	1397
	Büyükşehir Belediyesi	16	30
	İl Belediyesi	65	51
	Büyükşehir İlçe Belediyesi	143	519
	İlçe Belediyesi	749	400
	Belde Belediyesi	1977	397
Köy		34283	18143
Belediye Bağlı İdareleri		19	33
Mahalli İdare Birlikleri		1411	783

Çizelge 4.5'te görüldüğü gibi nüfusu 2.000'in altında 87, 5.000'in altında 541, 10.000'in altında 709 belediye toplam belediye sayısının %51'ini temsil etmektedir. Nüfusu 100.000'in üzerinde 231 belediye bulunmaktadır.

Çizelge 4.5 : Türlerine ve nüfus aralıklarına göre belediyelerin dağılımı (TÜİK, 2015).

	Büyükşehir	İl Merkezi	Büyükşehir İlçe	İlçe Merkezi	Belde	Toplam	Nüfus
0-2.000			1	40	46	87	143.435
2.001-5.000			12	126	316	454	1.352.110
5.001-10.000			37	98	33	168	1.158.454
10.001-20.000		1	77	68	2	148	2.140.602
20.001-50.000		6	146	51		203	6.400.916
50.001-75.000		5	49	11		65	3.977.744
75.001-100.000		10	28	3		41	3.546.463
100.001-250.000		26	91	3		120	18.422.275
250.001-500.00		3	58			61	21.805.837
500.001-750.000	1		14			15	9.314.764
750.001-1.000.000	9		6			15	12.591.904
1.000.001-2.000.000	13					13	18.705.953
2.000.001-3.000.000	4					4	9.284.504
3.000.001-5.000.000	1					1	4.113.072
5.000.001+	2					2	19.527.090
TOPLAM	30	51	519	400	397	1.397	

Türkiye nüfusunun % 77,18'i büyükşehir belediyesi sınırları içerisinde yaşamaktadır. Bunu % 16,14 ile diğer belediye sınırları içerisinde yaşayan nüfus takip etmektedir. Ülkemizdeki nüfusun % 6,68'i ise köy sınırları içerisinde yaşamaktadır.

Bu sayılar incelendiğinde, ülkemizde nüfusun mekansal dağılımında bir dengesizlik olduğu söylenebilir. Resmi sayıların da gösterdiği gibi nüfusun çok büyük bir kısmı sahip olduğu kapasite, fırsatlar ve sunduğu hizmetler nedeniyle büyükşehir belediyesi sınırları içerisinde yaşamaktadır. Bu da aslında büyükşehir belediyeleri dışındaki yerel yönetimlerin sahip olduğu topluluğun gereksindiği ihtiyaçları karşılamada yetersiz kaldığını, yerel yönetimlerin bulundukları alandaki yerel kaynaklarını verimli olarak kullanmadıklarını göstermektedir.

4.2.3 Mahalli idarelerin mali kapasitesi ve YEG'deki rolü

Yerel yönetimlerin harcamaları

Yerel yönetimlerin 2013 ve 2014 yılına ait harcamaları çizelge 4.6'da görülmektedir.

Çizelge 4.6 : Mahalli idarelerin türlerine göre harcamaları (2104 Yılı Mahalli İdareler Genel Faaliyet Raporu, 2015).

Türü	2013	2014
Belediyeler	59.964.440	63.266.220
Belediye Bağlı İdareleri	11.537.832	13.635.014
İl Özel İdareleri	14.973.608	6.840.846
Mahalli İdare Birlikleri	3.225.444	1.670.483
Konsolide Toplam*	87.589.594	84.172.983

2014 yılında belediyeler 63.266.220.000 TL, il özel idareleri 6.840.846.000 TL ve belediye bağlı idareleri 13.635.014.000 TL harcamada bulunmuştur. Mahalli idare harcamalarının % 91'i belediyeler ve bağlı idareler tarafından gerçekleştirilmektedir. İl özel idarelerinin harcamalarındaki düşüşün nedeni ise 6360 sayılı Kanunla 30 il özel idaresinin kapanmasıdır.

Yerel yönetimlerin 2013 ve 2014 yılına ait harcamalarının gider kalemlerine göre ifadesi çizelge 4. 7'de görülmektedir.

Çizelge 4.7 : Mahalli idarelerin gider kalemlerine göre harcamaları (2104 Yılı Mahalli İdareler Genel Faaliyet Raporu, 2015).

Türü	2013	2014
Personel Giderleri	13.488.756	13.347.212
SGK Devlet Primi	2.173.496	2.171.516
Mal ve Hizmet Alımları	31.736.488	32.545.939
Faiz Harcamaları	1.412.107	1.764.867
Cari Transferler	2.956.872	2.983.122
Sermaye Giderleri	33.577.382	28.644.198
Sermaye Transferleri	524.213	676.401
Borç Verme	1.720.280	2.039.728
Konsolide Toplam*	87.589.594	84.172.983

2014 yılı itibarıyla; mahalli idarelerin personel harcamaları 13.347.212.000 TL, SGK devlet primi harcamaları 2.171.516.000 TL, mal ve hizmet alımları 32.545.939.000 TL, faiz harcamaları 1.764.867.000 TL, cari transferleri 2.983.122.000 TL, sermaye giderleri 28.644.198.000 TL, sermaye transferleri 676.401.000 TL, borç verme kalemi 2.039.728.000 TL'dir.

Çizelge 4.7 incelendiğinde harcama kalemlerindeki en fazla payın mal ve hizmet alımları ile sermaye giderleri kalemlerine ait olduğu görülmektedir. Mal ve hizmet alımları ile sermaye giderleri harcama kalemleri toplam harcamaların %72,7'sini oluşturmaktadır. Burdan da mahalli idarelere ait giderlerin çok büyük kısmının yatırımlarla ilgili olduğu gözlemlenmektedir. 2014 Yılı Mahalli İdareler Genel Faaliyet Raporu'na (2015) göre, mal ve hizmet alımları genellikle yatırım amacıyla, sermaye harcamaları ise tamamıyla yatırım amacıyla yapılmaktadır. Dolayısıyla mahalli idarelerin gider harcamalarının büyük çoğunluğunun yerel düzeye yapılan yatırımlara yani yerel gelişmeye kaynak olarak kullanıldığı yorumu yapılabilir.

Mal ve hizmet alımları ve sermaye giderleri

Mahalli idarelerin gider kalem harcamalarının büyük çoğunluğunu oluşturan mal ve hizmet alımları gider kalemleri;

'üretime ve tüketime yönelik mal ve malzeme alımları, yolluklar, görev harcamaları, hizmet alımları, temsil ve tanıtma harcamaları, menkul mal, gayri maddi hak alım, bakım ve onarım harcamaları, gayrimenkul mal bakım ve onarım harcamaları, tedavi ve cenaze harcamaları'ndan oluşmaktadır

Mahalli idarelerin gider kalem harcamalarının bir diğer büyük çoğunluğunu oluşturan ve tamamı yatırım amacıyla yapılan sermaye harcamaları ise;

'mamul mal alımları, menkul sermaye üretim harcamaları, gayri maddi hak alımları, gayrimenkul alımları ve kamulaştırılması, gayrimenkul sermaye üretim harcamaları, menkul malların büyük onarım harcamaları, gayrimenkul büyük onarım harcamaları, stok alımları ve diğer sermaye harcamaları'ndan oluşmaktadır (2014 Yılı Mahalli İdareler Genel Faaliyet Raporu, 2015).

Sermaye harcamaları belediye türlerine göre incelendiğinde (Çizelge 4.8) belediyelerde ölçek büyüdükçe yatırım harcamalarının arttığı görülmektedir.

Çizelge 4.8 : Belediye türlerine göre sermaye harcamaları ve toplam harcamalar (2104 Yılı Mahalli İdareler Genel Faaliyet Raporu, 2015).

Türü	2013			2014		
	Sermaye Harcamaları	Toplam Harcamalar	%	Sermaye Harcamaları	Toplam Harcamalar	%
Büyükşehir Belediyeleri	9.715.562	22.681.953	42,83	13.586.856	30.376.234	44,73
İl Belediyeleri	2.182.838	7.078.819	30,84	1.012.800	4.358.653	23,24
İlçe ve Belde Belediyeleri	8.448.376	30.480.918	27,72	5.879.223	28.971.669	20,29
Toplam	20.346.776	59.964.440	33,93	20.478.879	63.266.220	32,37

Yerel Yönetimlerin Gelirleri

İl özel idareleri, büyükşehir belediyeleri ve diğer belediyelerin gelirlerini oluşturan kaynaklar aşağıda belirtilmiştir:

İl Özel İdareleri;

Vergi, resim, harç ve katılma payları, genel bütçe vergi gelirlerinden ayrılan pay, genel ve özel bütçeli idarelerden gelen ödemeler, taşınır ve taşınmaz malların kira, satış ve değerlendirilmesinden elde edilecek gelirler, hizmet karşılığı ücretler, faiz ve ceza gelirleri, bağışlar, her türlü girişim, iştirak ve faaliyetler karşılığı sağlanacak gelirler ve diğer gelirler (2104 Yılı Mahalli İdareler Genel Faaliyet Raporu, 2015).

Büyükşehir Belediyeleri;

Genel bütçe vergi gelirlerinden ayrılan pay, eğlence vergisi, sosyal ve kültürel tesisler, spor, eğlence ve dinlenme yerleri ile yeşil sahalarda tahsil edilecek her türlü belediye vergi, resim ve harçlar, her türlü ilân ve reklamların vergileri ile asma, tahsis ve bakım ücretleri, araç park yerlerinin işletilmesinden elde edilen gelir, yol, su ve kanalizasyon harcamalarına katılma payları, kira, faiz ve ceza gelirleri, kamu idare ve müesseselerinin yardımları, bağlı kuruluşlardan aktarılabilecek gelirler, iktisadî teşebbüslerinin safi hâsılatından alınan hisseler, taşınır ve taşınmaz mal gelirleri, yapılacak hizmetler karşılığı alınacak ücretler, şartlı ve şartsız bağışlar ve diğer gelirler (2104 Yılı Mahalli İdareler Genel Faaliyet Raporu, 2015).

Belediyeler;

Vergi, resim, harç ve katılma payları, genel bütçe vergi gelirlerinden ayrılan pay ve ödenekler, genel ve özel bütçeli idarelerden gelecek ödemeler, taşınır ve taşınmaz malların kira, satış ve değerlendirilmesinden elde edilecek gelirler, hizmet karşılığı ücretler, faiz ve ceza gelirleri, bağışlar, her türlü girişim, iştirak ve faaliyetler karşılığı sağlanacak gelirler ve diğer gelirler (2104 Yılı Mahalli İdareler Genel Faaliyet Raporu, 2015).

Çizelge 4.9’da yerel yönetim türlerinin 2013 ve 2014 yıllarına ait gelirleri görülmektedir.

Çizelge 4.9 : Yerel yönetimlerin türlerine göre gelirleri (2104 Yılı Mahalli İdareler Genel Faaliyet Raporu, 2015).

Türü	2013	2014
Belediyeler	53.931.284	62.544.796
Belediye Bağlı İdareleri	11.527.223	16.510.393
İl Özel İdareleri	15.835.022	7.152.387
Mahalli İdare Birlikleri	2.569.811	1.600.773
Konsolide Toplam*	83.376.231	87.170.755

2013 yılında belediyeler 62.544.796.000 TL, il özel idareleri 7.152.387.000 TL ve belediye bağlı idareleri 16.510.393.000 TL gelir elde etmiştir. Belediye ve bağlı idarelerin elde ettiği gelirin toplam gelirin % 91’i olduğu görülmektedir.

Konsolide toplamada bakıldığında, mahalli idare gelirlerinin 2013 yılından 2014 yılına bir önceki yıla göre % 4,55 artış gösterdiği görülmektedir. Bu artış belediyelerde % 15,97, belediye bağlı idarelerinde % 42,23’tür. İl özel idarelerinde (% 54,83) ve mahalli idare birliklerinde azalma görülmektedir. İl özel idareleri ve mahalli idare birliklerindeki gelir kaybı 30 il özel idaresinin ve 627 mahalli idare birliğinin tüzel kişiliğinin sona erdirilmesinden kaynaklanmaktadır.

Çizelge 4.10’da 2013 ve 2014 yılları itibarıyla gelir kalemlerine göre mahalli idarelerin gelirleri gösterilmektedir. Gelir kalemlerinde en fazla payın mahalli idarelere kaynak sağlayan faizler, paylar ve cezalar olduğu görülmektedir.

Çizelge 4.10 : Gelir kalemlerine göre yerel yönetimlerin gelirleri (2104 Yılı Mahalli İdareler Genel Faaliyet Raporu, 2015).

Türü	2013	2014
Vergi Gelirleri	8.213.046	9.291.679
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	17.916.582	18.025.346
Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	13.938.850	6.979.619
Faizler Paylar ve Cezalar	37.690.792	42.934.550
Sermaye Gelirleri	5.606.974	6.661.496
Alacaklardan Tahsilatlar	9.987	3.278.065
Toplam*	83.376.231	87.170.755

Mahalli idarelerin harcama ve gelir kalemleri üzerinden mali kapasitesi incelendiğinde, mahalli idarelerin bulundukları yerel düzeyin ekonomik gelişmesine katkı sağlamak ve hedef yerel düzeye yatırım yapmaları için merkezi bütçeden yerele ayrılan payın arttırılması gerekmektedir. Ancak sadece merkezden gelecek bütçeye bağlı kalmak da yeterli olmayacaktır. Yerel yönetimlerin bulundukları yerel düzeyin kaynaklarını ve dinamiklerini keşfetmeleri, bundan faydalanmaları ve bu kaynaklardan gelir yaratılması gerekmektedir. Yerel kaynak yaratılması ve bu kaynaklardan faydalanılması konusunda yerel yönetimlere görev düşmektedir.

Kamu yatırımları

Mahalli idarelerin mali kapasitesileri dışında, bulundukları yerel düzeydeki gelişmeyi destekleyen, teşvik eden ve merkezi idare kanalıyla yerel düzeyde kullanılan en önemli araçlardan biri kamu yatırımlarıdır. Çizelge 4.11’de görüldüğü gibi bu yatırımlar büyük ölçüde sulama, enerji, ulaştırma gibi altyapı alanlarında yoğunlaşmaktadır. 2016 yılında mahalli idarelere yapılan en yüksek yatırımların ulaştırma ve sosyal hizmetler alanında yapıldığı görülmektedir. Amaç, yerel ekonomik faaliyetlerin gerçekleşmesine imkan sağlayacak gerekli sistemlerin kurulmasını sağlamak ve yereldeki gelişmeyi desteklemektir.

Çizelge 4.11 : 2016 yılı kamu yatırımlarının bütçe türlerine göre dağılımı (Url-13).

KAYNAKLAR	TARIM	MADENCİLİK	İMALAT	ENERJİ	ULAŞTIRMA	TURİZM	KONUT	EĞİTİM	SAĞLIK	DİĞER KAMU HİZMETLERİ		TOPLAM
										İKTİSADİ	SOSYAL	
MERKEZİ YÖNETİM BÜTÇESİ *	7.393.888	240.668	88.661	1.818.568	13.195.856	479.379	425.618	11.557.530	3.860.986	7.029.485	4.468.586	50.559.225
GENEL BÜTÇE	996.086	6.800	57.297	37.081	4.846.738	332.726	425.299	6.800.835	2.880.929	6.033.818	1.686.980	24.104.589
ÖZEL BÜTÇE	6.397.802	233.868	31.364	1.781.487	8.349.118	146.653	319	4.756.695	980.057	619.669	2.781.606	26.078.638
DÜZENLEYİCİ VE DENET.KUR.										375.998		375.998
DÖNER SERMAYE ve SGK	250.688		7.692		119.882	5.000		138.984	1.467.472	39.089	345.292	2.374.099
DÖNER SERMAYE	250.688		7.692		119.882	5.000		138.984	1.467.472	39.089	64.924	2.093.731
SOSYAL GÜVENLİK KUR.											280.368	280.368
KİT	253.500	1.240.000	818.392	3.002.400	6.553.744		1.062				15.275	11.884.373
ÖZELLEŞTİRME	2.000		48.604	50.060	3.500	5.950						110.114
TOPLAM MAHALLİ İDARELER	7.900.076	1.480.668	963.349	4.871.028	19.872.982	490.329	426.680	11.696.514	5.328.458	7.068.574	4.829.153	64.927.811
GENEL TOPLAM	8.896.097	1.481.830	984.194	4.904.000	33.135.231	663.408	841.169	12.573.519	5.631.846	8.403.895	17.269.476	94.784.666

5. YEG FAKTÖRLERİNİN ALGISAL DEĞERLENDİRMESİ

Yerel ekonomik gelişme faktörlerinin önceliklendirilmesinin algısal olarak değerlendirildiği bu bölüm çalışmanın uygulama alanları ve saha araştırmasından oluşmaktadır. Çalışmanın uygulama alanları olan farklı sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeylerine sahip TR41 ve TRC1 düzey 2 bölgeleri, tezde dikkate alınan yerel ekonomik gelişme faktörlerine paralel olarak, SEGE'den ve URAK illerarası rekabetçilik endeksinden elde edilen ikincil verilerle betimlenmiştir. Bu bölümün ilk aşamasında bölgelere ilişkin derlenen ikincil verilerle nesnel bir değerlendirme yapılmıştır. İkinci aşamada kullanılan veriler ise saha çalışması ile elde edilmiştir. YEG faktörlerini yerel düzeydeki önceliklerine göre sıralayan farklı kurumsal yapılara bağlı aktörlerin cevapladıkları anketler değerlendirilmiştir. İstatistik yöntemlerle ölçülen sıralama sonuçları ve YEG faktörleriyle ilgili kişisel yorumlar kullanılarak çalışmanın algısal değerlendirme kısmı ortaya konmuştur.

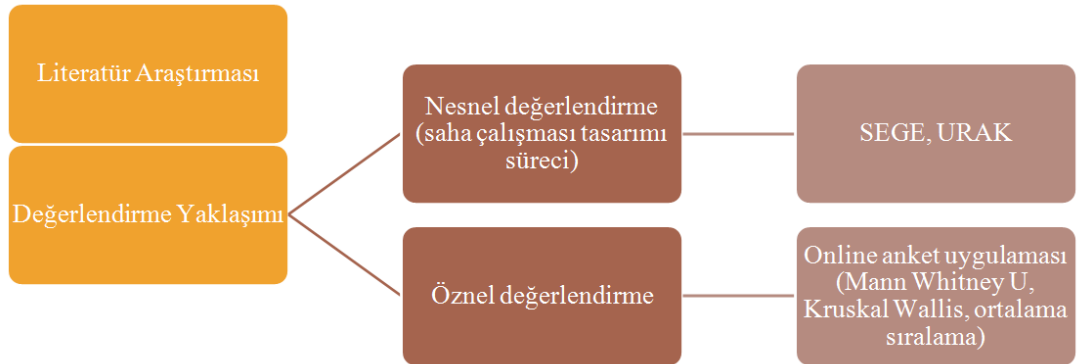
Çizelge 5.1, araştırma sorusu, çalışma detayları, ölçme ve veri analizinden oluşan araştırma tasarımını ifade etmektedir. Çalışma detayları; çalışmanın amacını, araştırma türünü, araştırma kapsamını ve araştırma ortamını, analiz birimini, örneklem tasarımını, zaman boyutunu ve veri toplama yöntemini içermektedir.

Çizelge 5.1 : Araştırma tasarımı.

	ÇALIŞMA DETAYLARI				ÖLÇME
	Çalışmanın amacı	Araştırma türü	Araştırma kapsamı	Araştırma ortamı	Ölçme ve kısıtlar
	Geniş bir literatür taraması sonucu belirlenmiş ve bilimsel çalışmalarda uzlaşılmış olan yerel ekonomik gelişme faktörlerinin önceliklendirilmesinin farklı sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyine sahip bölgelerdeki aktörler tarafından algısal olarak nasıl farklılaştığını ortaya koymaktır. *Hipotez testi (Hypothesis testing)	Araştırmanın türüne göre farklı araştırma türleri uygulanabilir (causal, correlations, group differences). *Grup farklılıkları, sıralama (ranking).	Araştırma kapsamında korelasyonel hipotezler kurulmuştur. Kurulan bu hipotezler, faktörler üzerinden farklı gruplarda önem sıralarına göre önceliklendirilmiştir. Araştırma doğal ortamında korelasyonel hipotezler üzerinden kurulduğundan minimum müdahale söz konusudur.	*Noncontrived Araştırma kapsamında çeşitli faktörler gündelik akışı devam eden doğal ortamlarında, minimum müdahale ile değerlendirildiğinden araştırma ortamı yapay olmayan -doğal- ortamdır.	Yerel düzeydeki aktörlerden ilgili tüm STK'lara ulaşılamamıştır, STK'larla ilgili resmi ya da güncel bir erişim kaynağının olmaması ve bu kuruluşlara ulaşılamaması araştırma kısıtını oluşturmaktadır.
ARAŞTIRMA SORUSU					VERİ ANALİZİ
	Analiz birimi	Örneklem tasarımı	Zaman boyutu	Veri toplama yöntemi	
Farklı sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyine sahip düzey 2 bölgelerinde yerel ekonomik gelişme faktörleri bölgesel ve kurumsal olarak nasıl farklılaşır?	Mahalli idarelerdeki ilgili uzman kişiler	Nonprobability sampling Örneklem rastgele (random) seçilmemiştir. Bölge seçimlerinde sege verileri dikkate alınmıştır. Belirlenen bölgelerdeki mahalli idareler belirlenmiş ve bu idarelerdeki ilgili uzmanlarla iletişime geçilmiştir (*purposive sampling).	Araştırma zaman boyutu olarak uzun bir süreçte değil (boylamsal *longitudinal) , kesitsel bir zamanda (*cross-sectional, one-shot) yapılmıştır.	TR41 ve TRC1 bölgelerindeki valilikler, kaymakamlıklar, il özel idareleri, büyükşehir belediyeleri, il, ilçe ve belde belediyeleri ve bağlı idareler, kalkınma ajansları, ticaret ve sanayi odaları, kent konseyleri, çeşitli sivil toplum kuruluşları, kamu ve özel ortaklar gibi yerel ekonomik gelişmede rolü olan aktörlere <i>mail yoluyla anket</i> gönderilmiştir.	Bölgesel farklılaşmayı ölçmek için, niceliksel ölçekli gözlemleri verilen iki örneklemin aynı dağılımdan gelip gelmediğini incelemede kullanılan parametrik olmayan bir istatistik test olan <i>Mann-Whitney U testi</i> kullanılmıştır. İki'den fazla örneklemin aynı dağılımdan gelip gelmediğini ölçmede kullanılan <i>Kruskal-Wallis testi</i> ise kurumsal farklılaşmayı analiz etmek için kullanılmıştır.

5.1 Çalışmanın Uygulama Alanları

Araştırma konusu ve araştırma konusuna bağlı olarak belirlenen yaklaşımlar çerçevesinde, farklı sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeylerine sahip Bursa, Eskişehir ve Bilecik illerinden oluşan TR41 düzey 2 bölge birimi ve Gaziantep, Adıyaman ve Kilis illerinden oluşan TRC1 düzey 2 bölge birimleri örneklem alanları olarak seçilmiştir. Örneklem alanları Kalkınma Bakanlığı tarafından hazırlanan sosyo ekonomik gelişmişlik sıralaması (SEGE) göz önüne alınarak seçilmiştir. Seçim yapılırken çalışmanın içeriğini zenginleştirmek amacıyla bölgelerin gelişmişlik sıralamasının yanında, seçilecek düzey 2 bölgeleri içinde yer alan illerin de farklı SEGE'na sahip olmaları dikkate alınmıştır. İlk üç sıralamada yer alan İstanbul, Ankara ve İzmir düzey 2 bölgeleri il düzeyinde olduklarından dolayı elenmiştir. Bursa, Eskişehir ve Bilecik illerinden oluşan TR41 düzey 2 bölge birimi en gelişmiş bölge örneği olarak seçilmiştir. Daha az gelişmiş bölge örneği olarak ise, Gaziantep, Adıyaman ve Kilis illerinden oluşan TRC1 düzey 2 bölge birimi tercih edilmiştir. Bu bölge biriminin seçim gerekçesi SEGE sıralamasında gerilerde olmasının yanında, bölge içindeki illerin de yine sosyo ekonomik gelişmişlik sıralamasında farklılaşmasıdır. Bu farklılaşmalar çalışmanın içeriğini zenginleştirerek farklı düzeylerde değerlendirmeler yapılabilmesine olanak sağlamıştır.

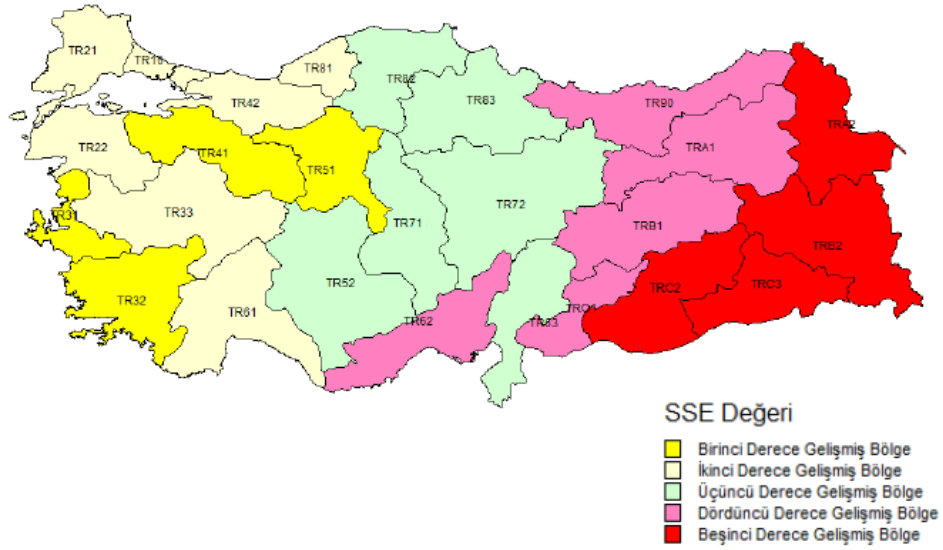
Şekil 5.1 : Araştırma yöntemi.

Çizelge 5.2 : SEGE ve URAK İllerarası rekabetçilik endeksi sıralamalarında TR41 ve TRC1 düzey 2 bölgelerinin ve illerinin sırası.

Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Endeksi (SEGE)				URAK (Uluslararası Rekabet Araştırmaları Kurumu Derneği) İllerarası Rekabetçilik Endeksi														
				Genel endeks sırası			Beşeri sermaye ve yaşam kalitesi alt endeksi sırası			Markalaşma becerisi ve yenilikçilik alt endeksi sırası			Ticaret becerisi ve üretim potansiyeli alt endeksi sırası			Erişilebilirlik alt endeksi		
Yıllar	1996	2003	2011	2007-2008	2008-2009	2009-2010	2007-2008	2008-2009	2009-2010	2007-2008	2008-2009	2009-2010	2007-2008	2008-2009	2009-2010	2007-2008	2008-2009	2009-2010
Bursa	5	5	6	4	4	4	11	10	12	3	3	3	5	5	5	8	8	8
Eskişehir	6	6	7	6	6	6	3	3	3	16	10	9	36	27	37	11	11	13
Bilecik	17	18	27	48	45	46	60	58	58	38	39	41	75	73	68	30	28	30
TR41	-	4	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Gaziantep	25	20	30	10		10	40	34	36	7	8	5	6	9	8	12	12	12
Adıyaman	61	65	66	63		64	66	66	68	68	67	64	61	61	61	53	55	56
Kilis	-	54	63	59		63	57	61	59	70	73	74	38	35	53	69	68	68
TRC1	-	14	16	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Not: 1996 yılı SEGE sıralamalarında sonradan il olan Yalova, Karabük, Kilis, Osmaniye ve Düzce illeri yoktur.

Sosyo-ekonomik gelişmişlik endeksi (SEGE) ve URAK (Uluslararası Rekabet Araştırmaları Kurumu Derneği) illerarası rekabetçilik endeksi ve alt endeks sıralamalarının yanı sıra Tüysüz (2011) NUTS2 düzeyindeki bölgeleri ‘seçimlere katılım oranı, on bin kişi başına dernek sayısı, intihar oranı, boşanma oranı, gazete ve dergi tirajı, vergi tahsilat-tahakkuk oranı, net göç hızı, elektrik kayıp-kaçak oranı ve yüksek öğrenim mezunu nüfusun toplam nüfus içindeki oranı’ değişkenlerini kullanarak sosyal sermaye seviyelerine göre gruplamıştır (Şekil 5.2).

Şekil 5.2 : Bölgelerin sosyal sermaye seviyelerine göre gruplandırılması (Tüysüz, 2011).

Şekil 5.2’te görüldüğü üzere TR41 (Bursa, Eskişehir, Bilecik) düzey 2 bölgesi sosyal sermaye açısından birinci derece gelişmiş bölgeler arasında yer almaktadır. TRC1 (Gaziantep, Adıyaman, Kilis) düzey 2 bölgesi ise sosyal sermaye açısından dördüncü derece gelişmiş bölgeler arasında yer almaktadır.

Sosyal sermaye seviyelerinin yanında bölgelerin kurumsal yapıları da nesnel değerlendirme aşamasında önemli bir girdi oluşturmaktadır. Bölgelerde bulunan kamu kurumları, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları ve meslek kuruluşları gibi bölgenin sosyal sermayesini oluşturan kurumsal dinamikler bölgelerin kurumsal yapılarını ortaya koymaktadır. Araştırma kapsamında iletişime geçilen kurumlar bu bölgelerde yer alan valilikler, kaymakamlıklar, KA’ları, merkezi kamu kurumlarının bölge ve il müdürlükleri, belediyeler, il özel idareleri, iş çevreleri, sivil toplum kuruluşları, özel sektör / firmalardır.

5.1.1 TR41 Bursa Eskişehir Bilecik Bölgesi

TR41 Bölgesinin konumu

İç Anadolu Bölgesi ile Marmara Bölgesi'ni birbirine bağlayan TR41 Bölgesi Bursa, Eskişehir ve Bilecik illerinden oluşmaktadır (Şekil 5.3). TR41 Bölgesi'nin yüzölçümü, Türkiye yüzölçümünün %3,7'sine karşılık gelmektedir (Url-11).

Şekil 5.3 : TR41 Düzey 2 bölgesinin Türkiye'deki konumu
(https://tr.wikipedia.org/wiki/Bursa_alt_b%C3%B6lgesi#/media/File:Bursa_Subregion.png)

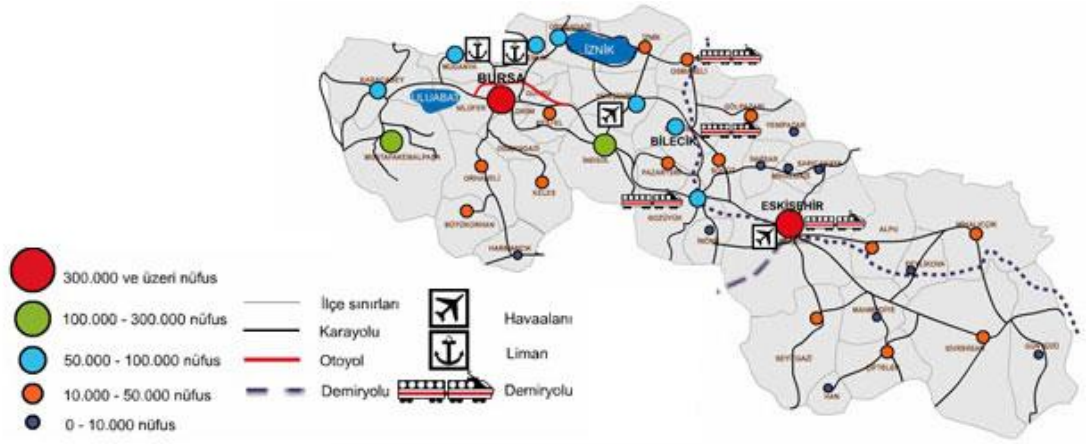
Düzey 1 Doğu Marmara Bölgesi'nin güneyinde bulunan TR41 Bölgesi, ülkenin gelişmiş bölgeleri arasında bağlantı kuran bir koridor konumundadır (Şekil 5.4). Bölge denizyolu taşımacılığı Marmara Denizi'ne kıyısı olan Bursa-Gemlik limanı üzerinden sağlanmaktadır (BEBKA, 2015).

Şekil 5.4 : TR41 Bölgesinin konumu (BEBKA, 2015).

Lojistik

Şekil 5.5'te görüldüğü gibi tüm bölge illerinde karayolu taşımacılığı gelişmiştir. Bunun yanında Marmara Denizi'ne kıyısı olan Bursa ili (Gemlik Limanı) denizyolu taşımacılığıyla, Eskişehir ve Bilecik ise demiryolu taşımacılığı ile öne çıkmaktadır. Ayrıca, Eskişehir'de Eskişehir Anadolu ve Bursa'da Bursa Yenişehir Havalimanı olmak üzere bölgede iki havalimanı bulunmaktadır. Bölge genelinde taşımacılık türleri çeşitli ve gelişmiş olmasına rağmen, lojistik anlamda en önemli sorun, ürünlerin üretildikleri noktalardan ilgili terminallere erişimde sıkıntı yaşamalarıdır (Url-11).

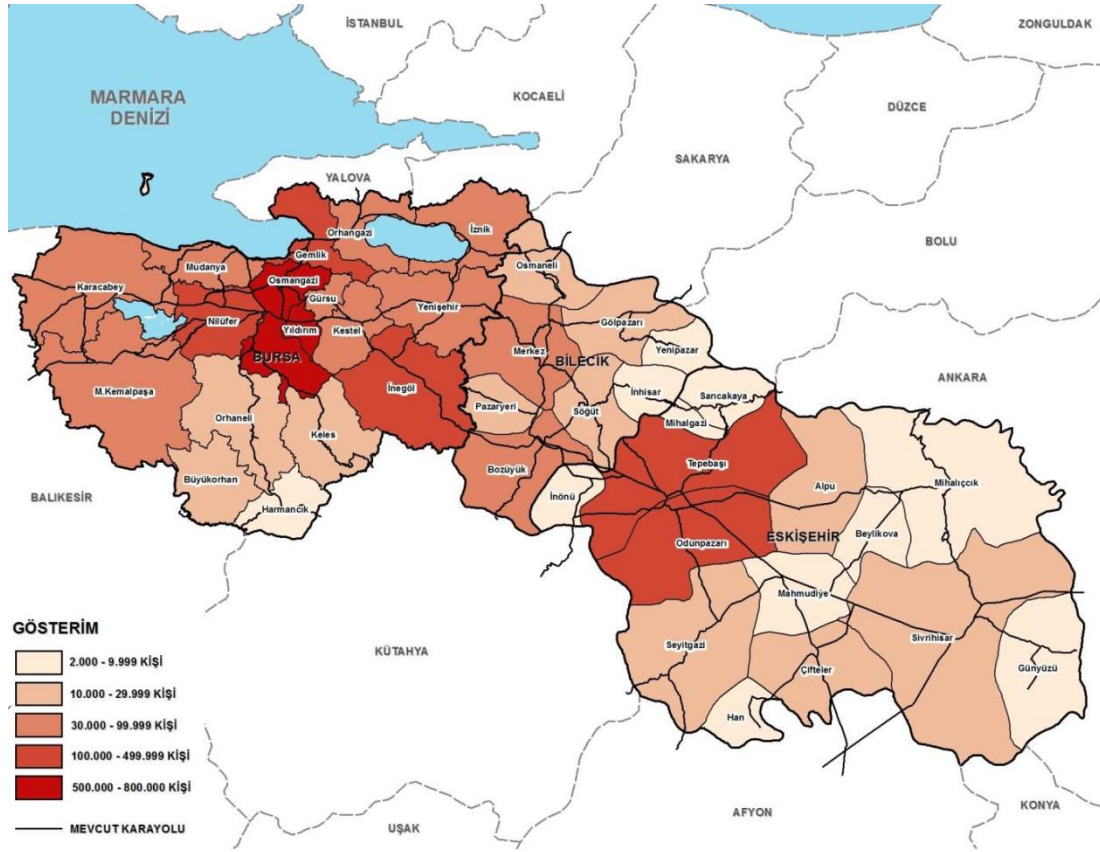
Şekil 5.5 : TR41 Bölgesi'nin lojistik durumu (Url-11).

Demografik göstergeler

TR41 düzey 2 bölgesinin nüfusu Türkiye nüfusunun %4.7'sini oluşturmaktadır (Çizelge 5.3). Şekil 5.6'da TR41 Bölgesindeki ilçelerin toplam nüfuslarının dağılımı görülmektedir. Şekilde de görüldüğü gibi nüfus il merkezlerinde yoğunlaşmaktadır.

Çizelge 5.3 : TR41 Bölgesi seçili demografik göstergeler.

Seçili Demografik Göstergeler Tablosu (2012) – TR41 BÖLGESİ	
Nüfus	3.682.037 kişi
Nüfus Yoğunluğu (km ² 'ye düşen kişi sayısı)	129 kişi/km ²
Yıllık Nüfus Artış Hızı (binde)	% 12,25
Net Göç Hızı	4,23

Şekil 5.6 : TR41 Bölgesindeki ilçelerin toplam nüfuslarının dağılımı (BEBKA, 2015).

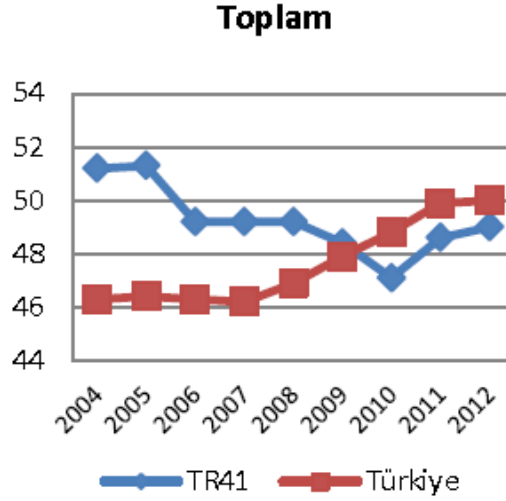
İstihdam ve işsizlik

Çizelge 5.4’te TR41 düzey 2 bölgesinin işgücü ve istihdam göstergeleri verilmektedir. TR41 düzey 2 bölgesinde işgücüne katılım oranının %49 olduğu görülmektedir. Yıllara göre işgücüne katılım oranlarını veren Şekil 5.7’ye bakıldığında; 2009’a kadar katılım oranının Türkiye ortalamasının üstünde olduğu, 2009’da bu oranın ortalamasının altına düştüğü, 2010 itibarıyla katılım oranının tekrar yükseldiği ve ortalamaya yaklaştığı görülmektedir.

Çizelge 5.4 : TR41 Bölgesi işgücü ve istihdam göstergeleri (TÜİK, 2012).

İşgücü ve İstihdam Göstergeleri (2012)– TR41

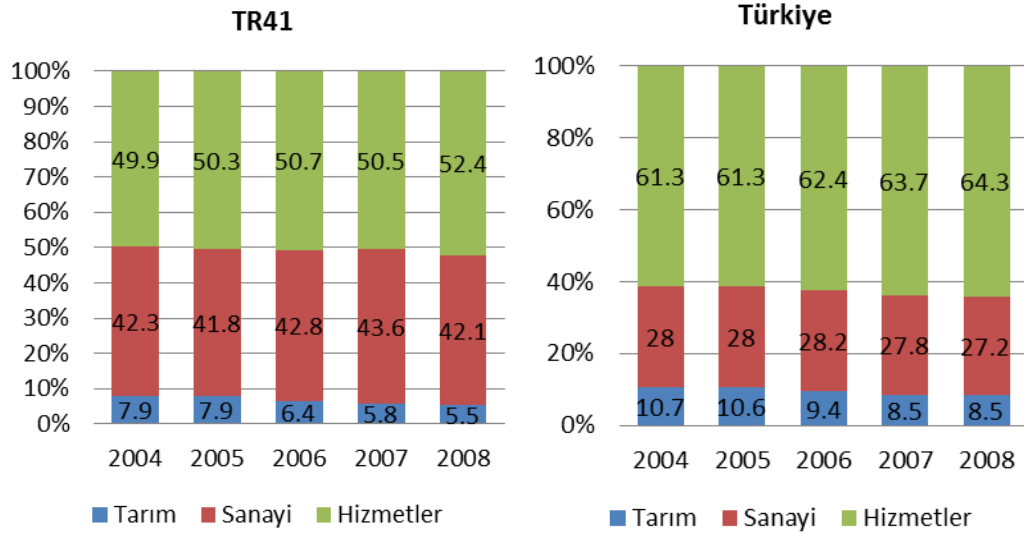
Toplam İşgücü	1.404.000 kişi
İşgücüne Katılım Oranı	% 49,0
İşgücünün ülke içindeki payı (%)	% 5,14

Şekil 5.7 : Yıllara göre işgücüne katılım oranları, (%) (BEBKA, 2015).

Sektörel katma değerler

Şekil 5.8 TR41 düzey 2 bölgesindeki ve Türkiye'deki sektörel katma değerleri göstermektedir. Bu verilere göre TR41 düzey 2 bölgesinde sırasıyla hizmetler ve sanayi sektörlerinin katma değerleri en yüksektir. Bu oranlar Türkiye ile karşılaştırıldığında TR41 düzey 2 bölgesinin sanayi katma değerinin Türkiye ortalamasının üstünde olduğu görülmektedir.

Şekil 5.8 : Sektörel katma değerler (BEBKA, 2015).

5.1.2 TRC1 Gaziantep Adıyaman Kilis Bölgesi

TRC1 Bölgesinin konumu

TRC1 düzey 2 bölgesi Doğu Anadolu Bölgesi ile Akdeniz Bölgesi arasında, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde bulunmaktadır (Şekil 5.9).

Şekil 5.9 : TRC1 Düzey 2 bölgesinin Türkiye'deki konumu
(https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/0/07/Gaziantep_Subregion.png)

TRC1 düzey 2 bölgesi Gaziantep, Adıyaman ve Kilis illerinden oluşmaktadır (Şekil 5.10). TRC1 düzey 2 bölgesinin güneyinde yer alan Kilis ili Suriye ülkesi ile sınır konumundadır.

Şekil 5.10 : TRC1 Bölgesi (Gaziantep-Kilis-Adıyaman).

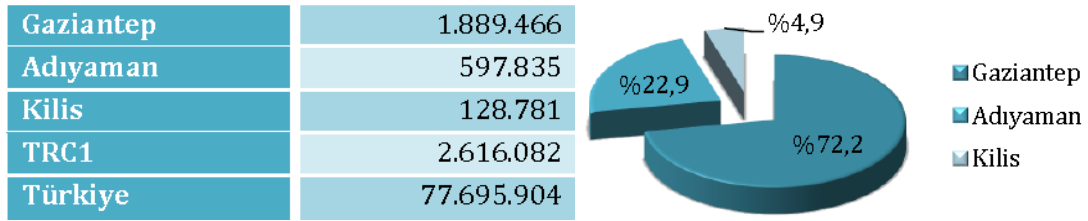
Demografik göstergeler

TRC1 düzey 2 bölgesinin nüfusu Türkiye nüfusunun %3.3'ünü oluşturmaktadır (Çizelge 5.5).

Çizelge 5.5 : TRC1 Bölgesi Bölgesi seçili demografik göstergeler.

Seçili Demografik Göstergeler Tablosu – TRC1 BÖLGESİ	
Nüfus	2.665.265 kişi
Nüfus Yoğunluğu	174 kişi/km ²
Yıllık Nüfus Artış Hızı	‰ 17,69
Net Göç Hızı (2014)	- 2,83

Şekil 5.11’de görüldüğü gibi TRC1 düzey 2 bölge nüfusunun büyük çoğunluğu, %72.2’si Gaziantep ilinde ikamet etmektedir.

Şekil 5.11 : Nüfus dağılımları (İKA, 2015).

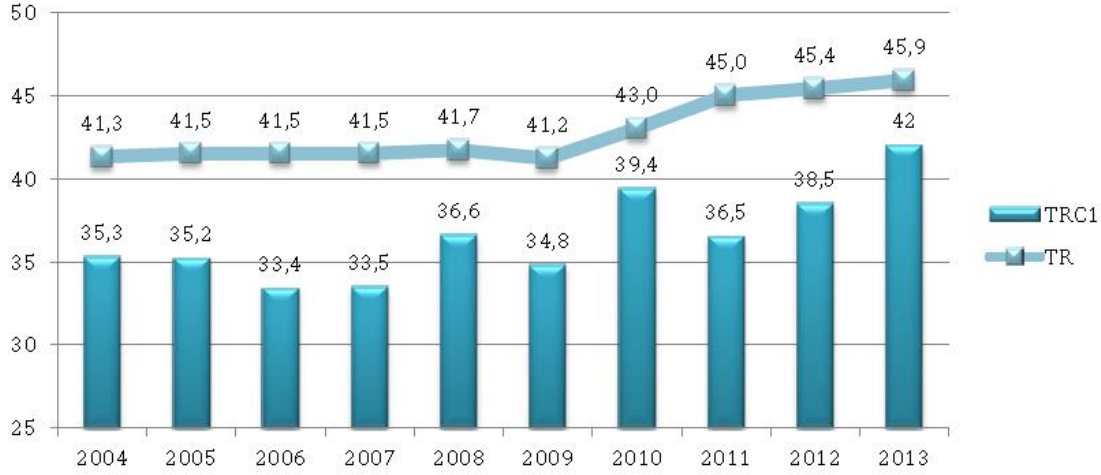
İstihdam ve işsizlik

Çizelge 5.6’da TRC1 düzey 2 bölgesinin işgücü ve istihdam göstergeleri verilmektedir. TRC1 düzey 2 bölgesinde işgücüne katılım oranının %43,2 olduğu görülmektedir.

Çizelge 5.6 : TRC1 Bölgesi işgücü ve istihdam göstergeleri (TÜİK, 2014).

İşgücü ve İstihdam Göstergeleri – TRC1 (2014)	
Toplam İşgücü	744.000 kişi
Toplam İstihdam	684.000 kişi
İşsiz Sayısı	60.000 kişi
İşgücüne Katılım Oranı	% 43,2
İstihdam Oranı	% 39,7
İşsizlik Oranı	% 8

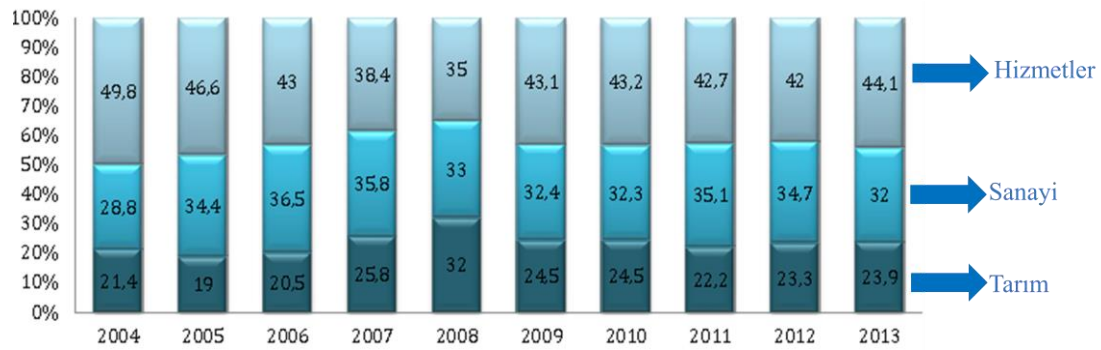
Yıllara göre istihdam oranlarını veren Şekil 5.12'ye bakıldığında; bölgenin istihdam oranının 2004'ten 2009'a kadar neredeyse aynı oranda seyrettiği, 2009 sonrası TRC1 düzey 2 bölgesindeki istihdam oranının gittikçe arttığı görülmektedir. Bu oranlar Türkiye istihdam oranı ile karşılaştırıldığında TRC1 düzey 2 bölgesi istihdam oranının 2004 ile 2013 yılları arasında Türkiye istihdam oranının üstünde olduğu görülmektedir.

Şekil 5.12 : TRC1 Bölgesi istihdam oranı (İKA, 2015).

Sektörel istihdam payları

Şekil 5.13 TRC1 düzey 2 bölgesindeki bölgesel sektörel istihdam paylarını göstermektedir. Bu verilere göre TRC1 düzey 2 bölgesinde sırasıyla hizmetler ve sanayi sektörlerinin istihdam payları en yüksektir.

Şekil 5.13 : TRC1 Bölgesi bölgesel sektörel istihdam payları (İKA, 2015).

5.2 Saha Araştırması

TR41 ve TRC1 düzey 2 bölge birimlerindeki valilikler, kaymakamlıklar, il özel idareleri, büyükşehir belediyeleri, il, ilçe ve belde belediyeleri ve bağlı idareler, kalkınma ajansları, ticaret ve sanayi odaları, kent konseyleri, çeşitli sivil toplum kuruluşları, kamu ve özel ortaklar gibi yerel ekonomik gelişmede rolü olan tüm aktörlere mail yoluyla anket gönderilmiştir. Anketler özellikle ilgili birimlere ve uzman kişilere iletilmiştir. Gönderilen online ankette katılımcılardan yerel ekonomik gelişme faktörlerini bulundukları yerel düzeyin ekonomik gelişmesine katkı sağlamadaki önem derecelerine göre sıralamaları istenmiştir. Buna ek olarak katılımcılara kendi bulundukları yerleşmenin ekonomik gelişmesine katkı sağladığını düşündükleri ya da ekonomik gelişimine engel olduğunu düşündükleri diğer unsurlar/göstergeler/öneriler ve yerleşmenin kendi dinamiklerinden kaynaklanan değerleri/potansiyelleri ya da güçlü yanları/zayıf yanları sorulmuştur.

5.2.1 Araştırma sorusu

Kökenleri 1960'lara kadar izlenebilen yerel ekonomik gelişme uygulamaları, başlangıçta belirli bölgelerde öne çıkarken, küreselleşmenin etkisiyle tüm dünyada hızla yaygınlaşmıştır. Küreselleşmenin sunduğu büyük ölçekli getirilerden tüm dünya ülkeleri aynı oranda fayda sağlayamamıştır. Uygulanan küresel politikalar sonucu özellikle farklı sosyal ve ekonomik yapıya sahip bölgeler arasında eşitsizlikler artmıştır. Artan eşitsizlikler ve büyümenin dengesiz dağılımı sonucu bölgeler merkezîyetçi, emredici politika yaklaşımları yerine daha küçük ölçekli, yerinden, yerel yaklaşımlara ihtiyaç duymuşlardır. Diğer bir deyişle küreselleşmenin ortaya çıkardığı sorunlarla baş etme ihtiyacı yerel ekonomik gelişme yaklaşımı uygulamalarının yayılmasını hızlandırmıştır.

Neredeyse tüm dünyaya yayılan yerel ekonomik gelişme yaklaşımı, yerel ve ulusal ölçeğe bağlı olarak birçok bileşenden meydana gelmektedir. Çok bileşenli bu yaklaşım ve politikalar, yerel düzeyin sahip olduğu sosyal ve ekonomik yapıya göre farklılık göstermektedir. Sosyal ve ekonomik yapının yanı sıra yerel düzeyin sahip olduğu farklı kurumsal yapılara bağlı aktörler de yerel ekonomik gelişme sürecinin önemli bir kısmını oluşturmaktadır. Bu tezin amacı, farklı sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeylerine sahip TR41 ve TRC1 düzey 2 bölgelerinde yerel ekonomik gelişme faktörlerinin farklı kurumsal yapılara bağlı aktörler tarafından nasıl

algılandığını değerlendirmektir. Söz konusu yerel ekonomik gelişme faktörleri geniş bir literatür taraması sonucu belirlenmiş olup, bilimsel çalışmalarda uzlaşmış olan göstergelerdir.

5.2.2 Yöntem

Araştırma farklı sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeylerine sahip TR41 ve TRC1 düzey 2 bölgelerinde yerel ekonomik gelişme faktörlerinin farklı kurumsal yapılara bağlı aktörler tarafından nasıl algılandığını değerlendirmeyi amaçlamaktadır.

Araştırma konusu ile ilgili olarak yerel ekonomik gelişme yaklaşımının temel kaynaklardan faydalanılarak yapılan farklı tanımları, tarihsel gelişimi, ilgili stratejileri, çalışmanın temel girdisini oluşturan faktörleri, kuramsal yaklaşımları ve aktörleri konusunda geniş bir literatür araştırması yapılmıştır. Literatür araştırması yerel ekonomik gelişme yaklaşımının dünyadaki ve Türkiye'deki yapılanmasını ortaya koymayı amaçlayan nesnel verilerle devam etmiş, kavramsal çerçeve bu yaklaşımlarla tamamlanmıştır.

Yerel ekonomik gelişme faktörlerinin algısal değerlendirmesini ölçmeyi amaçlayan bu tez çalışmasında, iki aşamadan oluşan bir değerlendirme yaklaşımı izlenmiştir. İlk aşamada seçilen örneklem alanlarına ait nesnel veriler araştırmanın temelini oluşturan yerel ekonomik gelişme faktörleri çerçevesinde değerlendirilmiştir. İkinci aşamada ise farklı kurumsal yapılara bağlı aktörler tarafından cevaplanan online anket uygulaması sonuçları bölgesel ve kurumsal farklılıkları ortaya koymaya çalışan farklı kantitatif yöntemlerle ölçülmüştür. Bu aşama çalışmanın öznel değerlendirme kısmını oluşturmaktadır.

Araştırma konusu ve araştırma konusuna bağlı olarak belirlenen yaklaşımlar çerçevesinde, farklı sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeylerine sahip Bursa, Eskişehir ve Bilecik illerinden oluşan TR41 düzey 2 bölge birimi ve Gaziantep, Adıyaman ve Kilis illerinden oluşan TRC1 düzey 2 bölge birimleri örneklem alanları olarak seçilmiştir. Örneklem alanları Kalkınma Bakanlığı tarafından hazırlanan sosyo ekonomik gelişmişlik sıralaması (SEGE) göz önüne alınarak seçilmiştir. Seçim yapılırken çalışmanın içeriğini zenginleştirmek amacıyla bölgelerin gelişmişlik sıralamasının yanında, seçilecek düzey 2 bölgeleri içinde yer alan illerin de farklı SEGE'na sahip olmaları dikkate alınmıştır. İlk üç sıralamada yer alan İstanbul, Ankara ve İzmir düzey 2 bölgeleri il düzeyinde olduklarından dolayı elenmiştir.

Bursa, Eskişehir ve Bilecik illerinden oluşan TR41 düzey 2 bölge birimi en gelişmiş bölge örneği olarak seçilmiştir. Daha az gelişmiş bölge örneği olarak ise, Gaziantep, Adıyaman ve Kilis illerinden oluşan TRC1 düzey 2 bölge birimi tercih edilmiştir. Bu bölge biriminin seçim gerekçesi SEGE sıralamasında gerilerde olmasının yanında, bölge içindeki illerin de yine sosyo ekonomik gelişmişlik sıralamasında farklılaşmasıdır. Bu farklılaşmalar çalışmanın içeriğini zenginleştirerek farklı düzeylerde değerlendirmeler yapılabilmesine olanak sağlamıştır.

TR41 ve TRC1 düzey 2 bölge birimlerindeki valilikler, kaymakamlıklar, il özel idareleri, büyükşehir belediyeleri, il, ilçe ve belde belediyeleri ve bağlı idareler, kalkınma ajansları, ticaret ve sanayi odaları, kent konseyleri, çeşitli sivil toplum kuruluşları, kamu ve özel ortaklar gibi yerel ekonomik gelişmede rolü olan tüm aktörlere mail yoluyla anket gönderilmiştir. Çizelge 5.7’de anket gönderilen kuruluşların dağılımı ve yanıt oranları görülmektedir. Anketler özellikle ilgili birimlere ve uzman kişilere iletilmiştir. Gönderilen online ankette katılımcılardan yerel ekonomik gelişme faktörlerini bulundukları yerel düzeyin ekonomik gelişmesine katkı sağlamadaki önem derecelerine göre sıralamaları istenmiştir. Buna ek olarak katılımcılara kendi bulundukları yerleşmenin ekonomik gelişmesine katkı sağladığını düşündükleri ya da ekonomik gelişimine engel olduğunu düşündükleri diğer unsurlar/göstergeler/öneriler ve yerleşmenin kendi dinamiklerinden kaynaklanan değerleri/potansiyelleri ya da güçlü yanları/zayıf yanları sorulmuştur.

Çizelge 5.7 : Anket gönderilen kuruluşların dağılımı ve yanıt oranları.

	Bursa		Eskişehir		Bilecik		TR41		Gaziantep		Adıyaman		Kilis		TRC1	
	Yanıt sayısı/ Hedef örneklem	Yanıt oranı (%)	Yanıt sayısı/ Hedef örneklem	Yanıt oranı (%)	Yanıt sayısı/ Hedef örneklem	Yanıt oranı (%)	Yanıt sayısı/ Hedef örneklem	Yanıt oranı (%)	Yanıt sayısı/ Hedef örneklem	Yanıt oranı (%)	Yanıt sayısı/ Hedef örneklem	Yanıt oranı (%)	Yanıt sayısı/ Hedef örneklem	Yanıt oranı (%)	Yanıt sayısı/ Hedef örneklem	Yanıt oranı (%)
Valilikler	1/1	100	1/1	100	0/1	0	2/3	66.6	1/1	100	0/1	0	0/1	0	1/3	33.3
Kaymakamlıklar	4/17	23.5	5/14	35.7	4/7	57.1	13/38	34.2	6/9	66.6	3/8	37.5	0/3	0	9/20	45
Kalkınma Ajansları	-	-	-	-	-	-	1/1	100	-	-	-	-	-	-	1/1	100
Merkezi Yönetime Bağlı Kurumlar	5/18	27.7	6/15	40	4/8	50	16/42	38	7/10	70	3/9	33.3	0/4	0	11/24	45.8
Belediyeler	11/18	61.1	3/15	20	5/10	50	19/43	44.1	8/10	80	4/12	33.3	0/3	0	12/25	48
İl Özel İdareleri	-	-	-	-	1/1	100	1	100	-	-	0/1		0/1		0/2	0
Yerel Yönetim	11/18	61.1	3/15	20	6/11	54.5	20/44	45.4	8/10	80	4/13	30.7	0/4	0	12/27	44.4
İş Çevreleri	6/13	46.1	3/3	100	0/2	0	9/18	50	4/6	66.6	0/2	0	1/1	100	5/9	55.5
STK	-	-	-	-	-	-	5/6	83.3	-	-	-	-	-	-	2/3	66.6
Özel Sektör / Firmalar	2/2	100	-	-	-	-	2/2	100	7/7	100	-	-	-	-	7/7	100
Toplam	25/52	48	12/34	35.2	10/21	47.6	52/112	46.4	27/34	79.4	7/25	28	2/10	20	37/70	52.8

Elde edilen anket sonuçları kullanılarak, sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyleri birbirinden farklı TR41 ve TRC1 bölgelerinde yerel ekonomik gelişme faktörlerinin önem sıralamalarının nasıl değiştiğini ölçmek için ‘Mann Whitney U’ testi kullanılmıştır. Yerel ekonomik gelişme faktörlerinin önem sıralamalarının farklı kurumsal yapılara göre (merkezi yönetim, yerel yönetim, STK, kamu, özel sektör vb.) nasıl değiştiğini ölçmek için ise ‘Kruskal Wallis’ testi kullanılmıştır. Algısal değerlendirmenin yapılması kapsamında, nesnel ikincil veriler ve kantitatif yöntemlerle ölçümlenen anket veri analizine ek olarak anket sonuçlarında yer alan uzman görüşleri de dikkate alınmıştır.

5.2.3 Araştırma bulguları

Bölgesel farklılıklar

Bölgesel farklılaşmayı ölçmek için, niceliksel ölçekli gözlemleri verilen iki örneklemin aynı dağılımdan gelip gelmediğini incelemeye kullanılan parametrik olmayan bir istatistiki test olan Mann-Whitney U testi kullanılmıştır.

Her bir yerel ekonomik gelişme faktörü için sıfır ve alternatif hipotezleri kurulmuştur ve güvenilirlik aralığı için eşik değerleri test edilmiştir.

H₀: TRC1 ve TR41 düzey 2 bölgeleri arasında, konum faktörünün yerel ekonomik gelişmeyi etkileme düzeyi algıları arasında istatistiki olarak anlamlı bir fark yoktur.

H_A: TRC1 ve TR41 düzey 2 bölgeleri arasında, konum faktörünün yerel ekonomik gelişmeyi etkileme düzeyi algıları arasında istatistiki olarak anlamlı bir fark vardır.

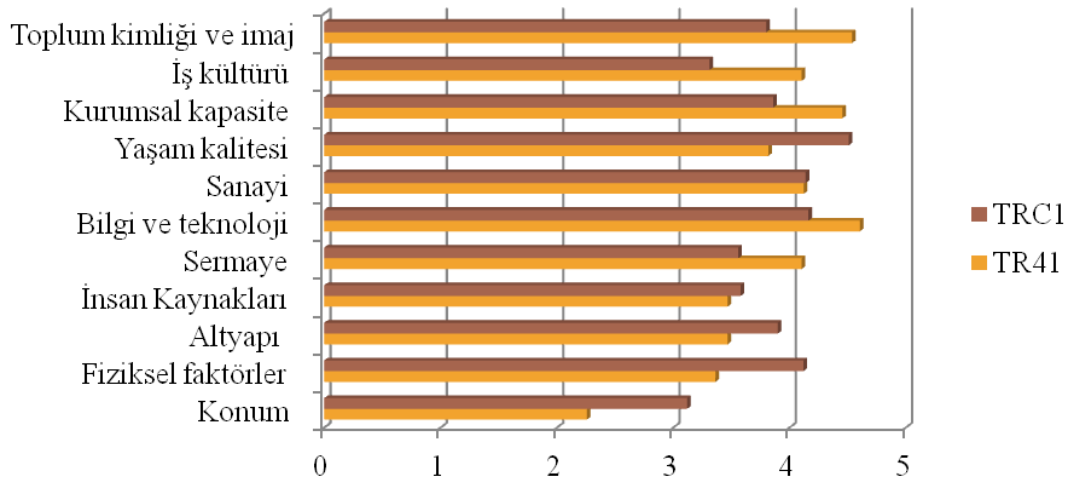
Tüm YEG faktörleri için sıfır hipotezi reddedilmiştir (H₀ is rejected). Yani TRC1 ve TR41 düzey 2 bölgeleri arasında tüm faktörlerin yerel ekonomik gelişmeyi etkileme düzeyi arasında istatistiki olarak anlamlı bir fark vardır sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuçtan sonra yerel ekonomik gelişme faktörlerinin ortalama sıralamaları hesaplanarak (Çizelge 5.8), YEG faktörlerinin önem sıralamasının bölgesel olarak nasıl farklılaştığı ortaya konulmuştur (Çizelge 5.9, Şekil 5.14).

Çizelge 5.8 : Yerel ekonomik gelişme faktörlerinin ortalama sıralaması.

	Bursa	Eskişehir	Bilecik	TR41	Gaziantep	Adıyaman	Kilis	TRC1
Konum	2,322581	1,7916667	3,090909	2,257576	3,23076923	2,875	2,333333	3,12
Fiziksel faktörler	3,451613	2,9583333	4	3,363636	4,20512821	4,5	2	4,12
Altyapı	3,387097	2,875	5	3,469697	3,87179487	4,625	2,333333	3,9
İnsan Kaynakları	3,774194	2,7083333	4,272727	3,469697	3,74358974	3,25	2,333333	3,58
Sermaye	3,580645	4,5	4,727273	4,106061	3,69230769	3,5	2	3,56
Bilgi ve teknoloji	4,677419	3,6666667	6,454545	4,606061	4,25641026	4,14285714	3	4,163265
Sanayi	3,612903	3,875	6,3	4,123077	4,20512821	3,875	4	4,14
Yaşam kalitesi	3,870968	2,7916667	5,909091	3,818182	4,55263158	5	2,666667	4,510204
Kurumsal kapasite	4,258065	3,9583333	6,090909	4,454545	3,64102564	4,75	4,333333	3,86
İş kültürü	3,709677	4,0833333	5,272727	4,106061	3,34210526	3,625	1,5	3,3125
Toplum kimliği ve imaj	4,387097	3,826087	6,454545	4,538462	3,76923077	4,375	2,666667	3,8

Çizelge 5.9 : Yerel ekonomik gelişme faktörlerinin bölgesel farklılaşması.

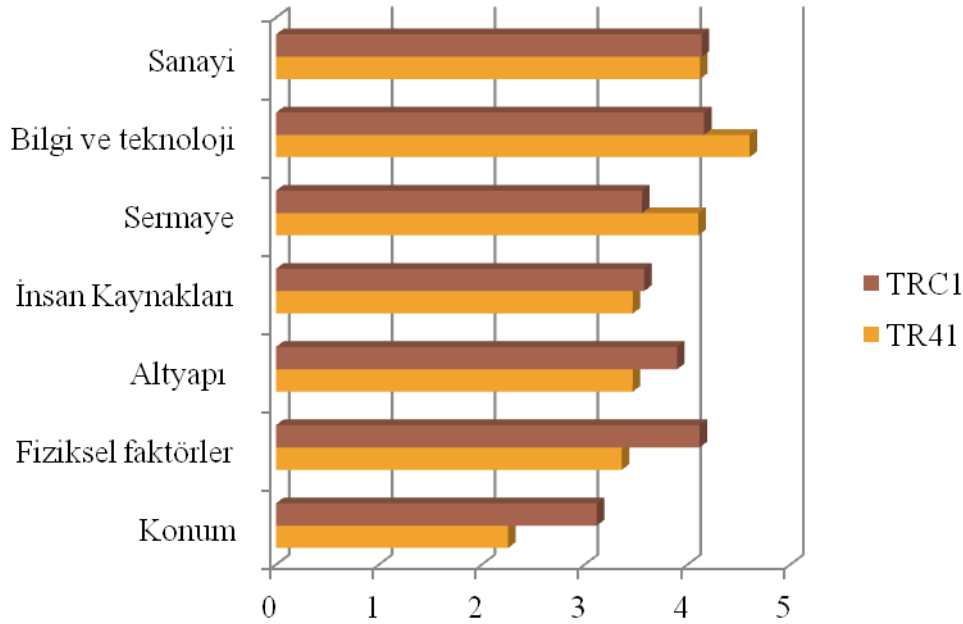
	TR41	TRC1
Konum	2,257576	3,12
Fiziksel faktörler	3,363636	4,12
Altyapı	3,469697	3,9
İnsan Kaynakları	3,469697	3,58
Sermaye	4,106061	3,56
Bilgi ve teknoloji	4,606061	4,163265
Sanayi	4,123077	4,14
Yaşam kalitesi	3,818182	4,510204
Kurumsal kapasite	4,454545	3,86
İş kültürü	4,106061	3,3125
Toplum kimliği ve imaj	4,538462	3,8

Şekil 5.14 : Yerel ekonomik gelişme faktörlerinin bölgesel farklılaşması.

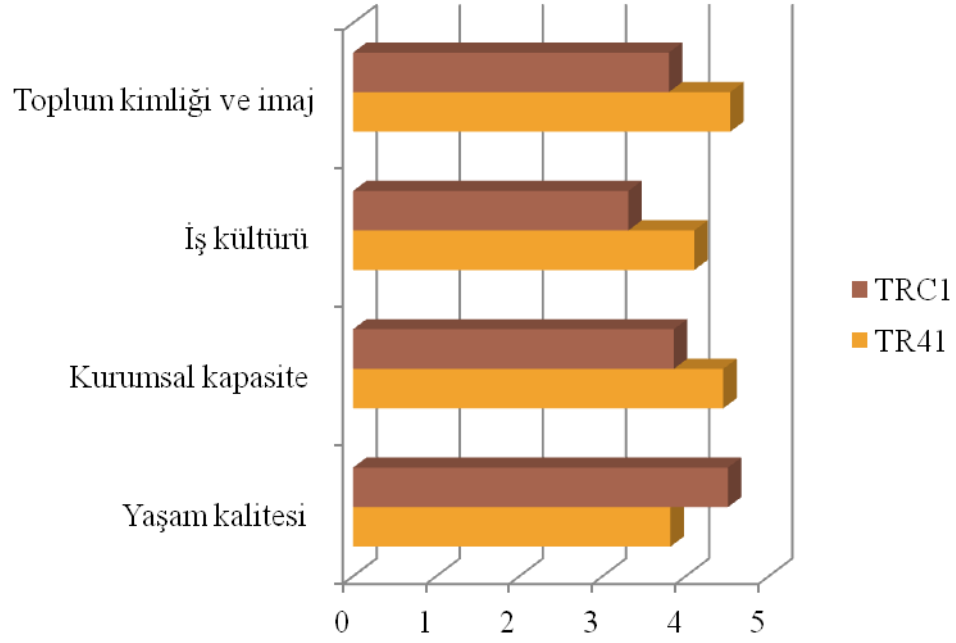
Geleneksel faktörler / geleneksel olmayan, soyut faktörler

Literatürde geleneksel ekonomik gelişme faktörleri (konum, fiziksel faktörler, altyapı, insan kaynakları, sermaye, bilgi ve teknoloji ve sanayi) ve geleneksel olmayan, soyut faktörler (yaşam kalitesi, kurumsal kapasite, iş kültürü ve toplum kimliği) çerçevesinde bu analizleri değerlendirdiğimizde; geleneksel faktörlerin TR41 bölgesi için hala önemli olduğu gözlemlenmekte ve en önemli geleneksel faktörün *konum faktörü* olduğu görülmektedir (Şekil 5.15). TRC1 bölgesi için ise geleneksel faktörler önemli olmakla birlikte *sermaye, insan kaynakları, altyapı ve konum* öne çıkmaktadır. Bu durum bölgedeki mevcut ekonomik yapıyla ilişkilendirilebilir.

Şekil 5.15 : Geleneksel ekonomik gelişme faktörlerinin bölgesel farklılaşması.

Soyut faktörlerde ise TRC1 bölgesinde *toplum kimliği ve imaj, iş kültürü ve kurumsal kapasitesinin* öne çıktığı görülmektedir (Şekil 5.16). Bu sonuç bölgede özellikle öne çıkan Gaziantep ilinin mevcut iş dinamikleri ve ekonomik yapısıyla paraleldir. İlde zaten yoğun bir sanayi üretimi ve aktif ekonomik yapının getirisi olan iş kültürü, kurumsal kapasite vb. unsurların öne çıkması beklenen bir durumdur. TR41 bölgesi için ise özellikle *yaşam kalitesi* faktörü öne çıkmaktadır. Bu da bölgenin sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyine paralel bir durumdur.

Şekil 5.16 : Geleneksel olmayan, soyut faktörlerin bölgesel farklılaşması.

Kurumsal farklılıklar

Araştırma kapsamında yapılan kurumsal farklılaşma merkezi yönetime bağlı kurumlar ve yerel yönetimler olmak üzere 2 temel eksen etrafında değerlendirilmiştir. Valilikler, kaymakamlıklar, kalkınma ajansları ve bakanlıkların taşra teşkilatlarını oluşturan bölge ve il müdürlükleri merkezi yönetime bağlı kurumları; belediyeler ve il özel idareleri yerel yönetimleri kapsamaktadır. Bu temel farklılaşma dışında Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği'ne bağlı ticaret ve sanayi odaları, ticaret odaları, sanayi odaları ve ticaret borsaları ve esnaf ve sanatkarlar odaları iş çevreleri adı altında, kent konseyleri ve meslek odaları sivil toplum kuruluşları ve firmalar özel sektör adı altında ele alınmıştır. Kurumsal olmayan ve niceliksel olarak yeterli sayıda olmayan kurum/kuruluşlar ankete dahil edilmemiştir.

Kurumsal farklılaşmayı ölçmede, niceliksel ölçekli gözlemleri verilen ikiden fazla örneklemin aynı dağılımdan gelip gelmediğini ölçmek için Kruskal-Wallis testi kullanılmıştır.

Kurumsal farklılıklar her bölgenin kendi içinde değerlendirilmiştir. Bölgelerdeki merkezi yönetime bağlı kurumlar ve mahalli idareler arasındaki farklılık ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Her bir yerel ekonomik gelişme faktörü için sıfır ve alternatif hipotezleri kurulmuştur ve güvenirlilik aralığı için eşik değerleri test edilmiştir.

H0: Yerel Ekonomik Gelişme Düzeyini Etkileyen Faktörlerden ‘‘Konum’’ Faktörünün Önem Derecesi Algısı, TR41 Düzey-2 Bölgesi İçindeki Kurumlar Arası Farklılaşma Göstermemektedir.

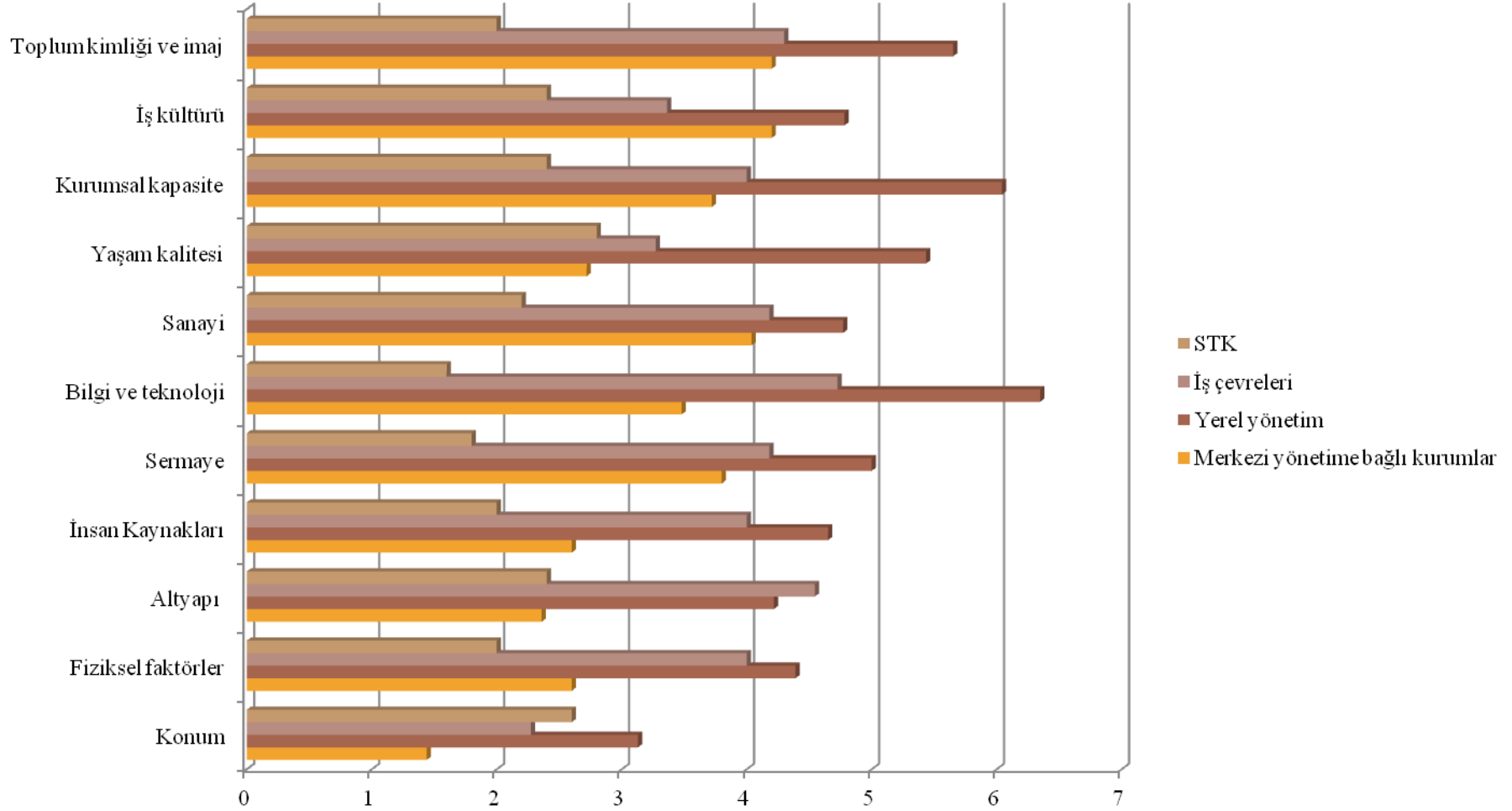
HA: Yerel Ekonomik Gelişme Düzeyini Etkileyen Faktörlerden ‘‘Konum’’ Faktörünün Önem Derecesi Algısı, TR41 Düzey-2 Bölgesi İçindeki Kurumlar Arası Farklılaşma Göstermektedir.

Kurumsal farklılıklar / TR41 Bölgesi

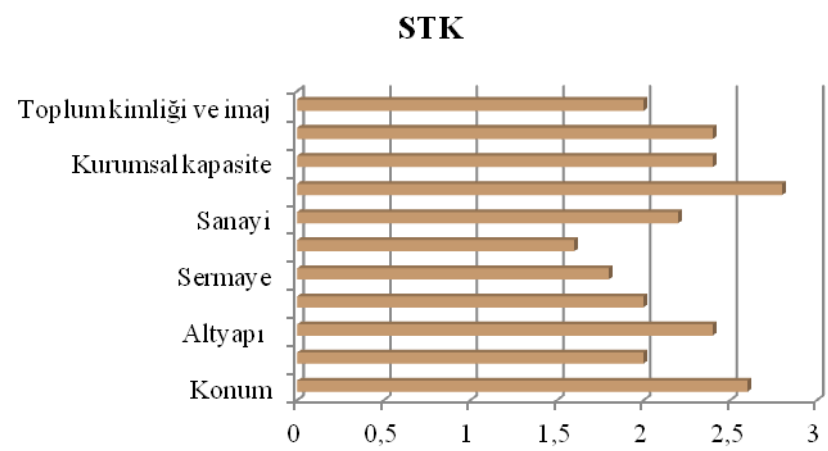
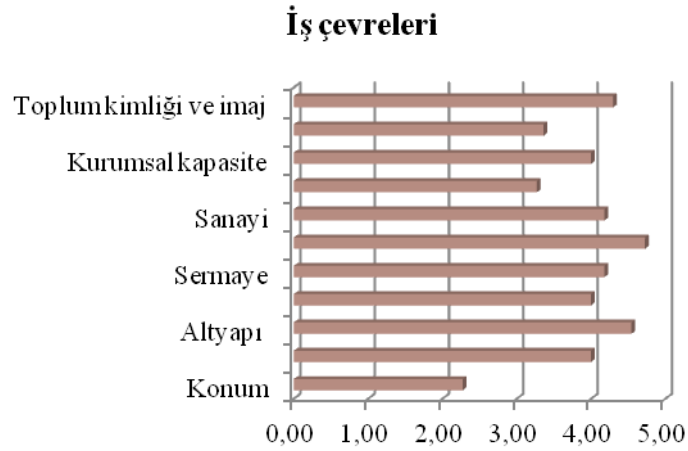
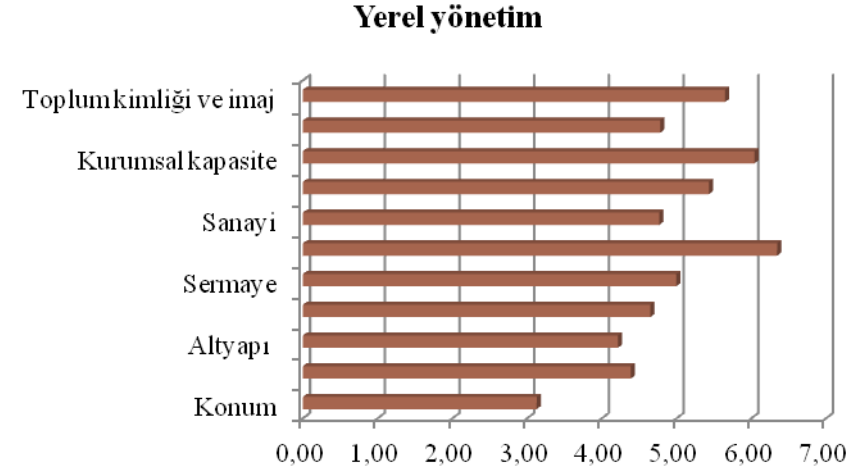
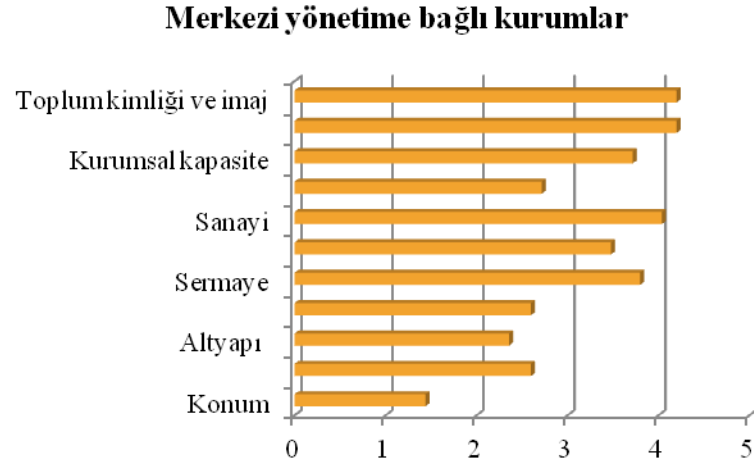
Konum, sermaye, sanayi, yaşam kalitesi, iş kültürü ve toplum kimliği ve imaj faktörlerinde sıfır hipotezi desteklenmiştir. Yani bu faktörlerin önem derecesi algısı TR41 düzey-2 bölgesi içindeki kurumlar arasında farklılaşma göstermemektedir. Bu sonuçtan sonra yerel ekonomik gelişme faktörlerinin ortalama sıralamaları kurumlar bazında hesaplanarak (Çizelge 5.10), faktörlerin önem sıralamasının kurumsal olarak nasıl farklılaştığı ortaya konulmuştur (Şekil 5.17, Şekil 5.18).

Çizelge 5.10 : YEG faktörlerinin ortalama sıralamasının kurumsal farklılaşması:
TR41 düzey 2 bölgesi.

	Merkezi yönetime bağlı kurumlar	Yerel yönetim	İş çevreleri	STK
Konum	1,44	3,13	2,27	2,6
Fiziksel faktörler	2,6	4,39	4,00	2
Altyapı	2,36	4,22	4,55	2,4
İnsan Kaynakları	2,6	4,65	4,00	2
Sermaye	3,8	5,00	4,18	1,8
Bilgi ve teknoloji	3,48	6,35	4,73	1,6
Sanayi	4,04	4,77	4,18	2,2
Yaşam kalitesi	2,72	5,43	3,27	2,8
Kurumsal kapasite	3,72	6,04	4,00	2,4
İş kültürü	4,2	4,78	3,36	2,4
Toplum kimliği ve imaj	4,2	5,65	4,30	2

Şekil 5.17 : YEG faktörlerinin ortalama sıralamasının kurumsal farklılaşması: TR41 düzey 2 bölgesi.

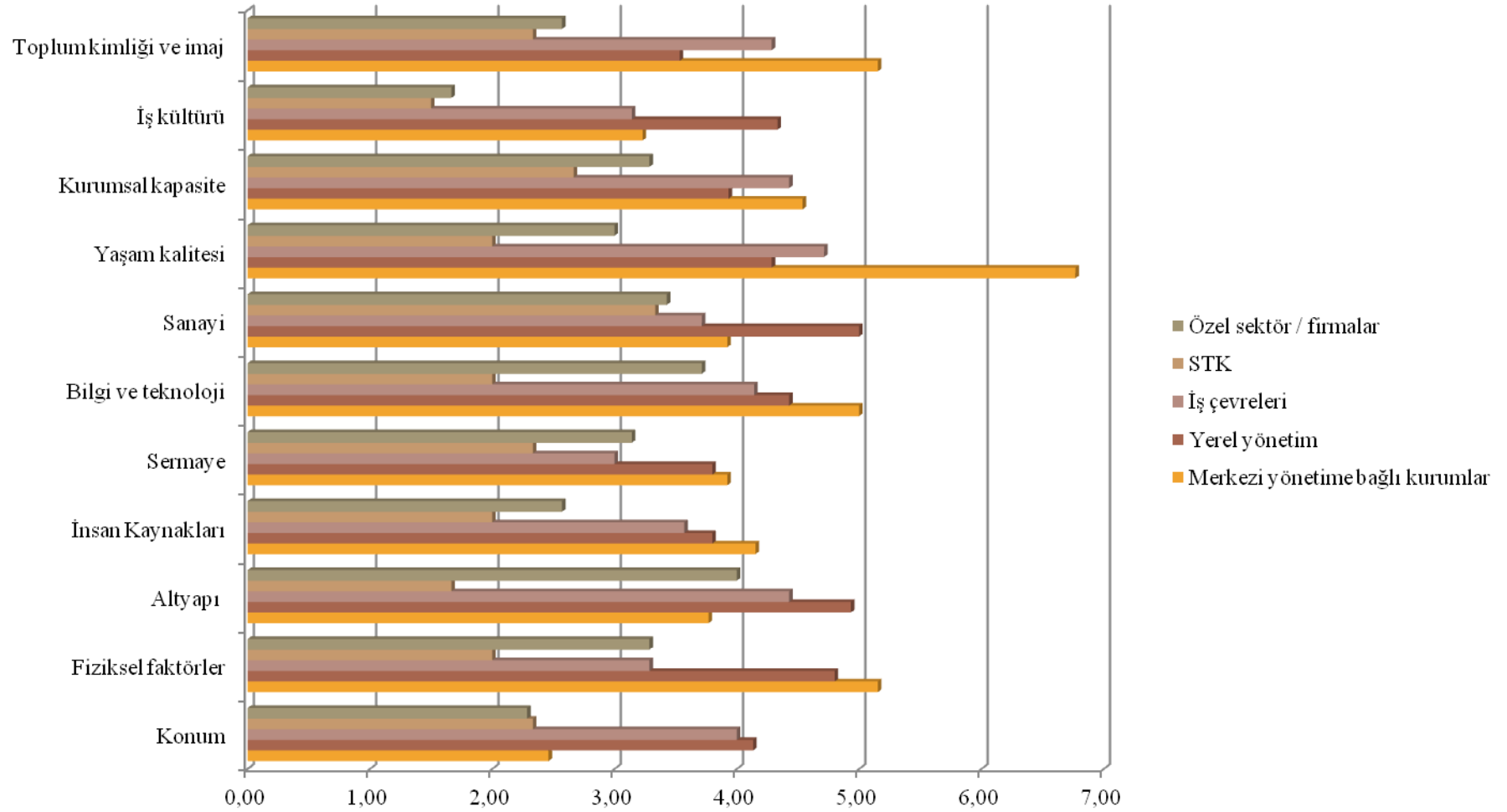
Şekil 5.18 : YEG faktörlerinin ortalama sıralamasının kurumsal farklılaşması: TR41 düzey 2 bölgesi.

Kurumsal farklılıklar / TRC1 Bölgesi

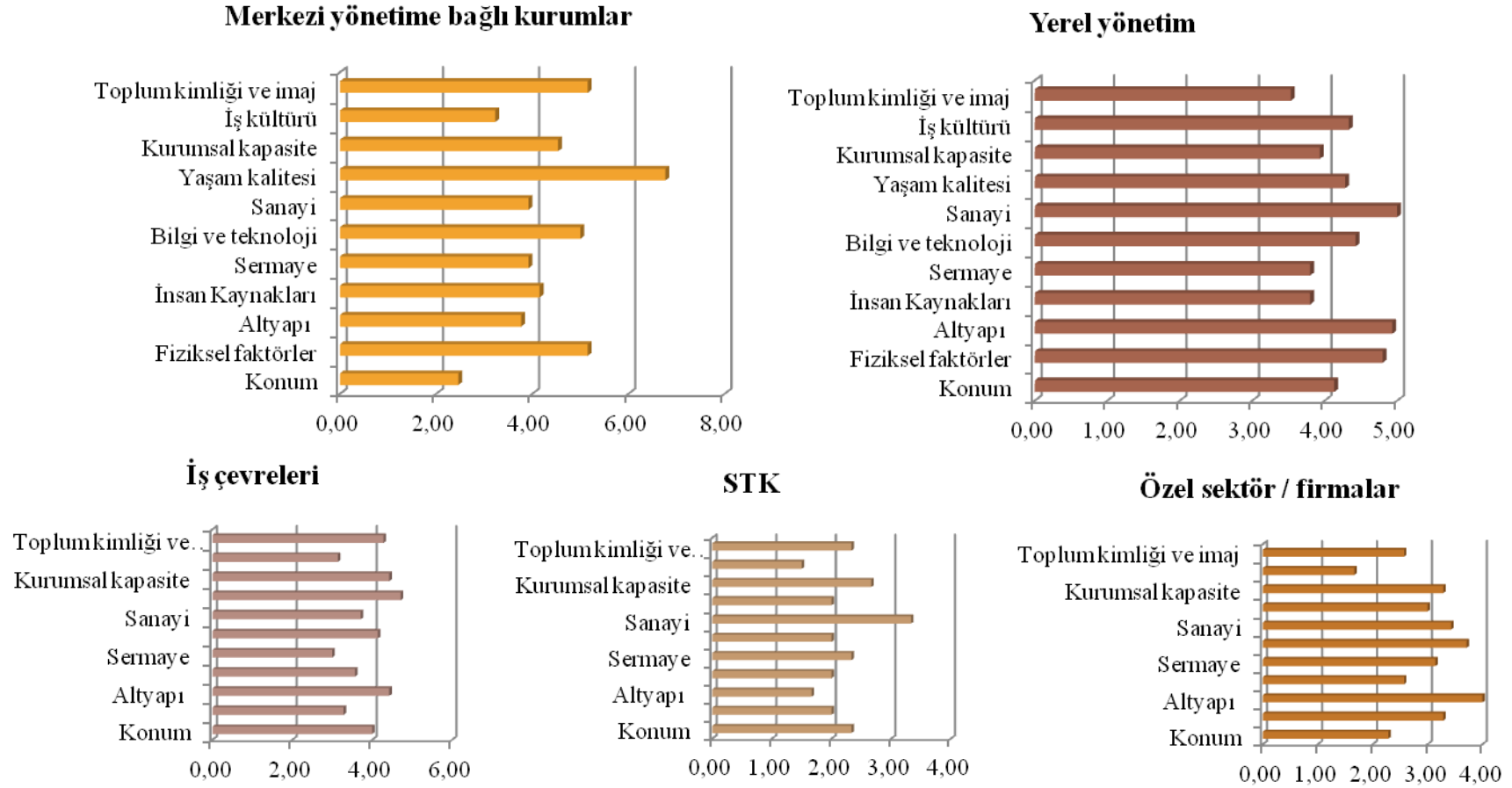
TRC1 düzey 2 bölgesinde tüm yerel ekonomik gelişme faktörleri için (konum, fiziksel faktörler, altyapı faktörü, insan kaynakları faktörü, sermaye faktörü, bilgi ve teknoloji, sanayi faktörü, yaşam kalitesi faktörü, kurumsal kapasite, iş kültürü ve toplum kimliği ve imaj) sıfır hipotezi desteklenmiştir. Yani yerel ekonomik gelişme faktörlerinin önem derecesi algısı TRC1 düzey 2 bölgesi içindeki kurumlar arasında farklılaşma göstermemektedir. Bu sonuçtan sonra yerel ekonomik gelişme faktörlerinin ortalama sıralamaları kurumlar bazında hesaplanarak (Çizelge 5.11), faktörlerin önem sıralamasının kurumsal olarak nasıl farklılaştığı ortaya konulmuştur (Şekil 5.19, Şekil 5.20).

Çizelge 5.11 : YEG faktörlerinin ortalama sıralamasının kurumsal farklılaşması:
TRC1 düzey 2 bölgesi.

	Merkezi yönetime bağlı kurumlar	Yerel yönetim	İş çevreleri	STK	Özel sektör / firmalar
Konum	2,46	4,13	4,00	2,33	2,29
Fiziksel faktörler	5,15	4,80	3,29	2,00	3,29
Altyapı	3,77	4,93	4,43	1,67	4,00
İnsan Kaynakları	4,15	3,80	3,57	2,00	2,57
Sermaye	3,92	3,80	3,00	2,33	3,14
Bilgi ve teknoloji	5,00	4,43	4,14	2,00	3,71
Sanayi	3,92	5,00	3,71	3,33	3,43
Yaşam kalitesi	6,77	4,29	4,71	2,00	3,00
Kurumsal kapasite	4,54	3,93	4,43	2,67	3,29
İş kültürü	3,23	4,33	3,14	1,50	1,67
Toplum kimliği ve imaj	5,15	3,53	4,29	2,33	2,57

Şekil 5.19 : YEG faktörlerinin ortalama sıralamasının kurumsal farklılaşması: TRC1 düzey 2 bölgesi.

Şekil 5.20 : YEG faktörlerinin ortalama sıralamasının kurumsal farklılaşması: TRC1 düzey 2 bölgesi.

Düzey 2 bölgeleri içinde iller düzeyinde farklılaşma

Düzey 2 bölgeleri içinde yerel ekonomik gelişmeyi etkileyen faktörlerin iller düzeyinde farklılaşmasını ölçmede, niceliksel ölçekli gözlemleri verilen ikiden fazla örneklemin aynı dağılımdan gelip gelmediğini ölçmek için Kruskal-Wallis testi kullanılmıştır.

Her bir yerel ekonomik gelişme faktörü için sıfır ve alternatif hipotezleri kurulmuştur ve güvenilirlik aralığı için eşik değerleri test edilmiştir.

H0: TR41 Düzey 2 Bölgesi İçinde, Yerel Ekonomik Gelişmeyi Etkileyen Konum FaktörüneYönelik İller Bazında Ortaya Konulan Önem Düzeyi Algıları Farklılaşma Göstermemektedir.

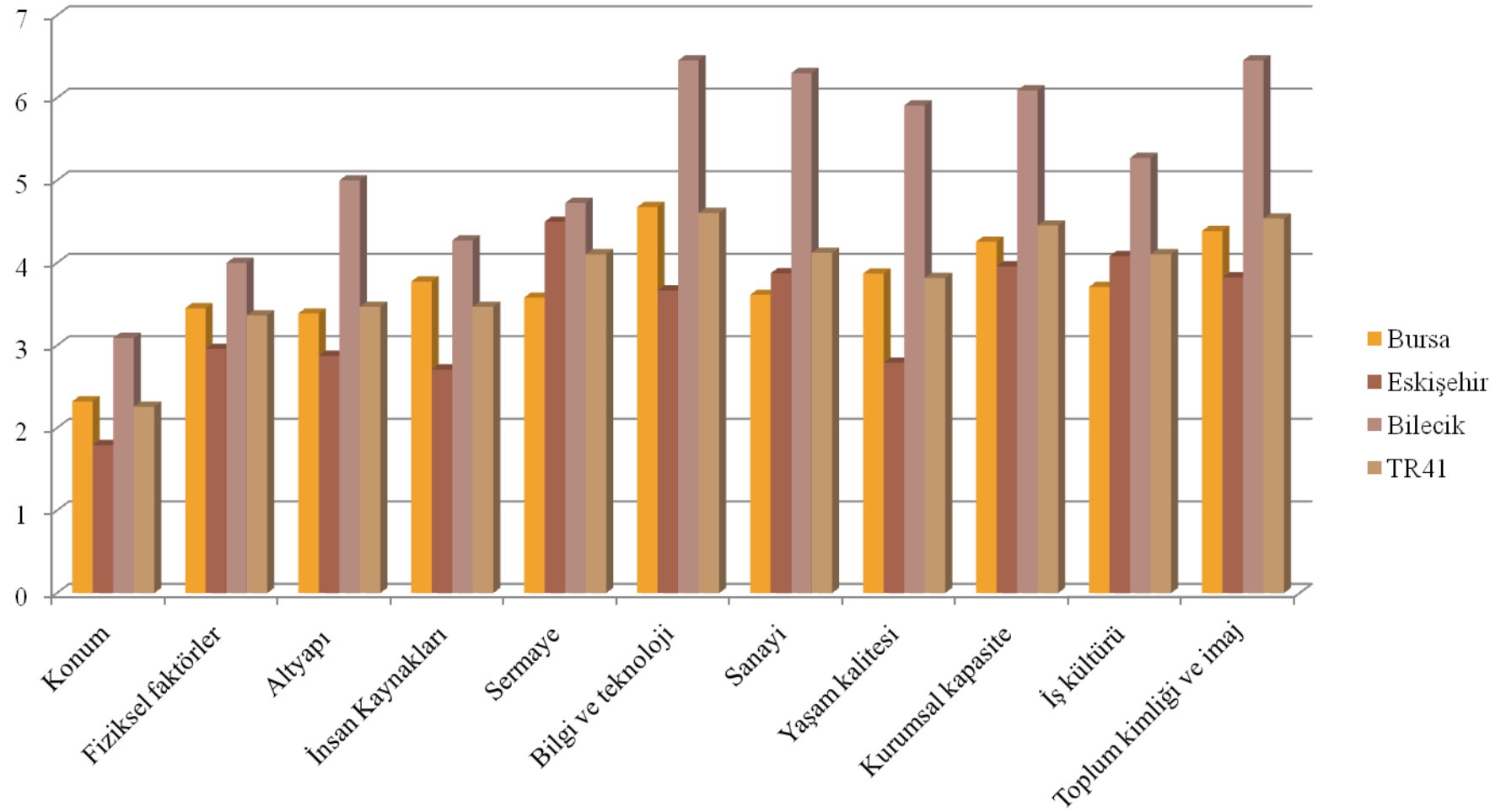
HA: TR41 Düzey 2 Bölgesi İçinde, Yerel Ekonomik Gelişmeyi Etkileyen Konum Faktörüne Yönelik İller Bazında TRC1 Düzey 2 Bölgesi İçinde, Yerel Ekonomik Gelişmeye Yönelik Faktörlere Yönelik İller Bazında Ortaya Konulan Önem Düzeyi Algıları Farklılaşma östermektedir.

TR41 Düzey 2 Bölgesi

TR41 düzey 2 bölgesinde yapılan analiz sonucunda yaşam kalitesi faktörü dışındaki tüm faktörlerde (konum, fiziksel faktörler, insan kaynakları, altyapı, sermaye, bilgi ve teknoloji, sanayi, kurumsal kapasite, iş kültürü ve toplum kimliği ve imaj) sıfır hipotezi desteklenmiştir.

Yani TR41 Düzey 2 Bölgesi İçinde, yaşam kalitesi faktörü dışında, yerel ekonomik gelişmeyi etkileyen faktörlere yönelik iller bazında ortaya konulan önem düzeyi algıları farklılaşma göstermemektedir.

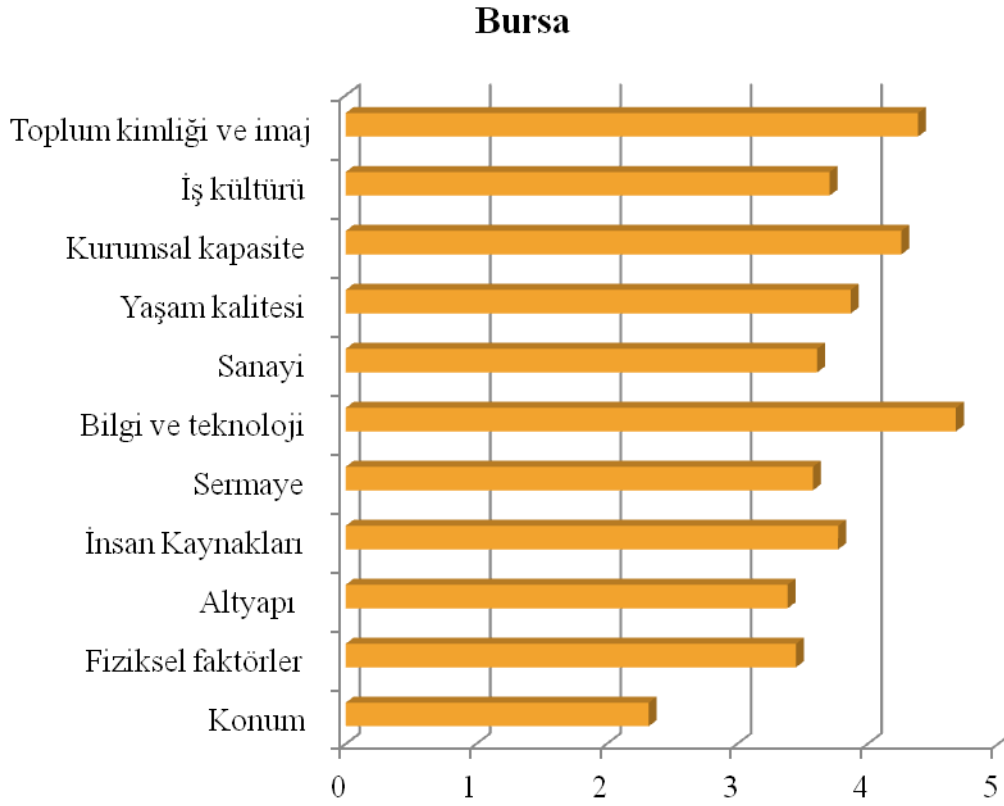
TR41 düzey 2 bölgesinde yerel ekonomik gelişme faktörlerinin önceliklendirilmesi önem sıralamasına göre incelendiğinde ise geleneksel faktörlerin Bilecik ilinin yerel ekonomik gelişmesinde Bursa ve Eskişehir illerine kıyasla daha büyük öneme sahip olduğu görülmektedir (Şekil 5.21).

Şekil 5.21 : TR41 bölgesinde YEG faktörlerinin farklılaşması.

Bursa

Bursa iline ait anket sonuçları ortalamalarına göre sıralandığında, konum faktörünün Bursa ilinin yerel ekonomik gelişmesinde en önemli yerel ekonomik gelişme faktörü olduğu ortaya çıkmaktadır (Şekil 5.22). Fiziksel faktörler, altyapı, sermaye ve sanayi gibi geleneksel faktörlerin ilin yerel ekonomik gelişmesinde hala önemli olduğu görülmektedir. Geleneksel olmayan, soyut faktörlerde ise iş kültürü faktörünün diğer soyut faktörlere kıyasla ilin yerel ekonomik gelişmesinde daha önemli olduğu görülmektedir.

Şekil 5.22 : Bursa ilinde YEG faktörlerinin ortalama sıralaması.

Ankette de görüldüğü gibi (Şekil B.1) ilgili uzmanlara bilimsel olarak uzlaşılmış 11 YEG faktörü önceliklendirmesi dışında, bulundukları yerleşmenin ekonomik gelişmesine katkı sağladığını düşündükleri ya da ekonomik gelişimine engel olduğunu düşündükleri diğer unsurlar, göstergeler ve öneriler de sorulmuştur. Uzmanlardan bulundukları yerleşmenin yerel dinamiklerinden kaynaklanan değerleri, potansiyelleri, güçlü yanları ve zayıf yanları sorulmuştur.

Bursa ilinde açık görüş sorusunu merkezden ve farklı ilçelerden toplam 17 yerel aktör cevaplamıştır. Açık görüşlerde il genelinde *‘üretime değil tüketime yönelik bir yaşam’* sürüldüğü, yani üretim potansiyelinin giderek düştüğüne dikkat çeken bir uzman görüşü bulunmaktadır.

Yerel kaynak olarak ve yatırım aracı olarak *‘arazi kaynağı problemi’* öne çıkmaktadır. Sanayi sektörünün bölgedeki gelişmişliği her ne kadar yerel bir kaynak olarak öne çıksa da *‘sanayi yatırımlarının arazi üzerindeki baskısı’* mevcut arazi kaynakları üzerinde bir tehdit olarak görülmektedir. Kamu yatırımları olarak bölgeye yapılan ulaşım yatırımlarının yerel düzeydeki arazi kaynakları üstündeki rant baskısı da sıkça dile getirilmektedir;

‘Ulaşım yatırımlarının getirdiği rant (Orhangazi, İstanbul-İzmir otoyolu)’.

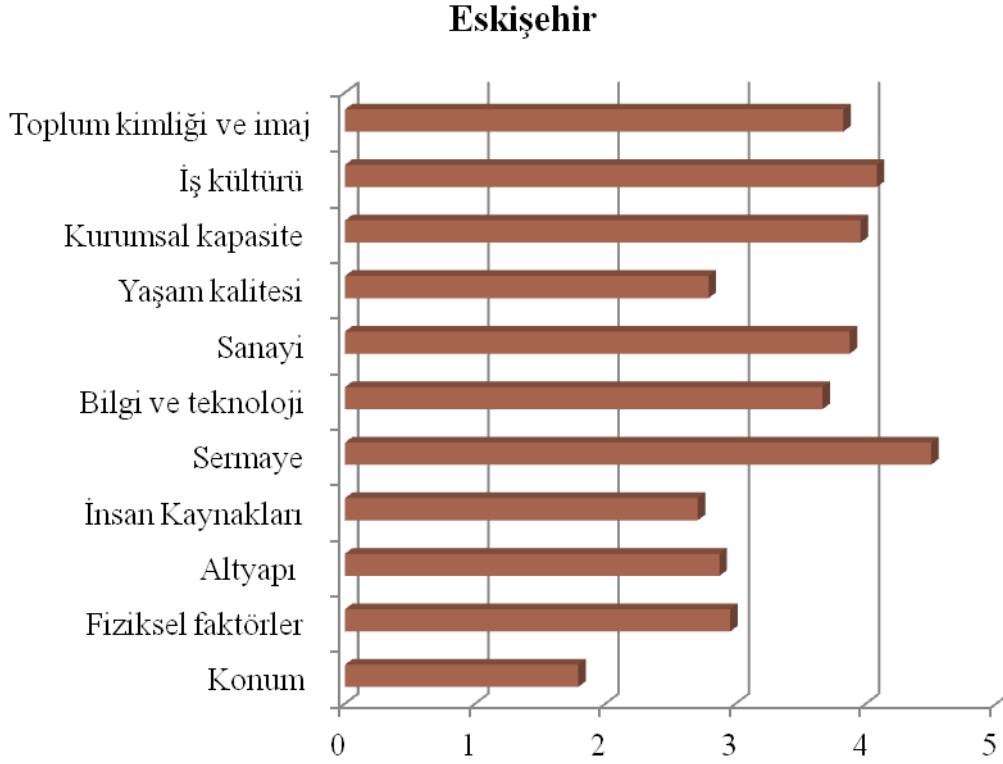
Araştırmanın nesnel değerlendirme kısmında da değinildiği gibi ilin *‘lojistik potansiyel’*ine vurgu yapılmış ancak gelişmişlik düzeyi yüksek de olsa hala *‘sanayi alanı alt yapı ve ara eleman eksikliği’*nden bahsedilmektedir.

Bazı ilçelerde hala üretime dayalı, tarıma dayalı bir ekonominin varlığını sürdürmesi de uzmanlar tarafından yerel bir artı olarak öne çıkmaktadır. Anket çalışmasının açık görüş sorusunu cevaplayan uzmanların özellikle ilçe düzeyindeki yerel kaynakların farkında oldukları görülmektedir. Kurumların ilgili bölümlerinde çalışan yerel aktörler, ilçe düzeyindeki yerel kaynakların yerel yönetim tarafından değerlendirilmesi ve bu içsel kaynaktan fayda sağlanması yönünde ortak bir görüş sunmaktadırlar.

İlçelerin merkeze kıyasla gelişmişlik anlamında daha geride olması görüşü ise bulundukları yerel düzeyin zayıf yönlerinden biri olarak öne çıkmaktadır.

Eskişehir

Eskişehir iline ait anket sonuçları ortalamalarına göre sıralandığında, Bursa ilindeki sonuçlara benzer bir şekilde konum faktörünün Eskişehir ilinin yerel ekonomik gelişmesinde en önemli yerel ekonomik gelişme faktörü olduğu ortaya çıkmaktadır (Şekil 5.23). İnsan kaynakları, altyapı ve fiziksel faktörlerden oluşan geleneksel faktörlerin Eskişehir ilinin yerel ekonomik gelişmesinde hala önemli olduğu görülmektedir. Geleneksel olmayan, soyut faktörlerde ise yaşam kalitesi faktörünün diğer soyut faktörlere kıyasla ilin yerel ekonomik gelişmesinde daha önemli olduğu görülmektedir.

Şekil 5.23 : Eskişehir ilinde YEG faktörlerinin ortalama sıralaması.

Eskişehir ilinde açık görüş sorusunu merkezden ve farklı ilçelerden toplam 10 yerel aktör cevaplamıştır.

Açık görüşlerde sıkça ‘yanlış teşvik yatırımları, kıt olan kaynakların verimsiz kullanımı’na dikkat çekilmektedir. Bununla ilgili olarak ‘mevzuat değişiklikleri’ ve kurumlardaki ‘koordinasyon eksikliği’ zayıf bir yön olarak görülmektedir.

Yerel gelişmede bir risk olarak görülen ‘kırsal nüfusun merkeze kayması’ sorunu sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyi yüksek olan Eskişehir ilinde de hala bir tehdit unsuru konumundadır.

‘Termal kaynaklar, at ve atıcılık kültürü, atlı sporlar, hipoterapi merkezi’, ‘sebze üretimi, seralar’, ‘merkeze olan yakınlık, tarihi eserler, doğal güzellikler’ Eskişehir’in güçlü yanları, potansiyelleri ve yerel kaynakları olarak dile getirilmektedir. Bunun yanında ‘ulaşım imkanlarının çeşitliliği’nin yerel ekonomik gelişme için önemli olduğu düşünülmektedir;

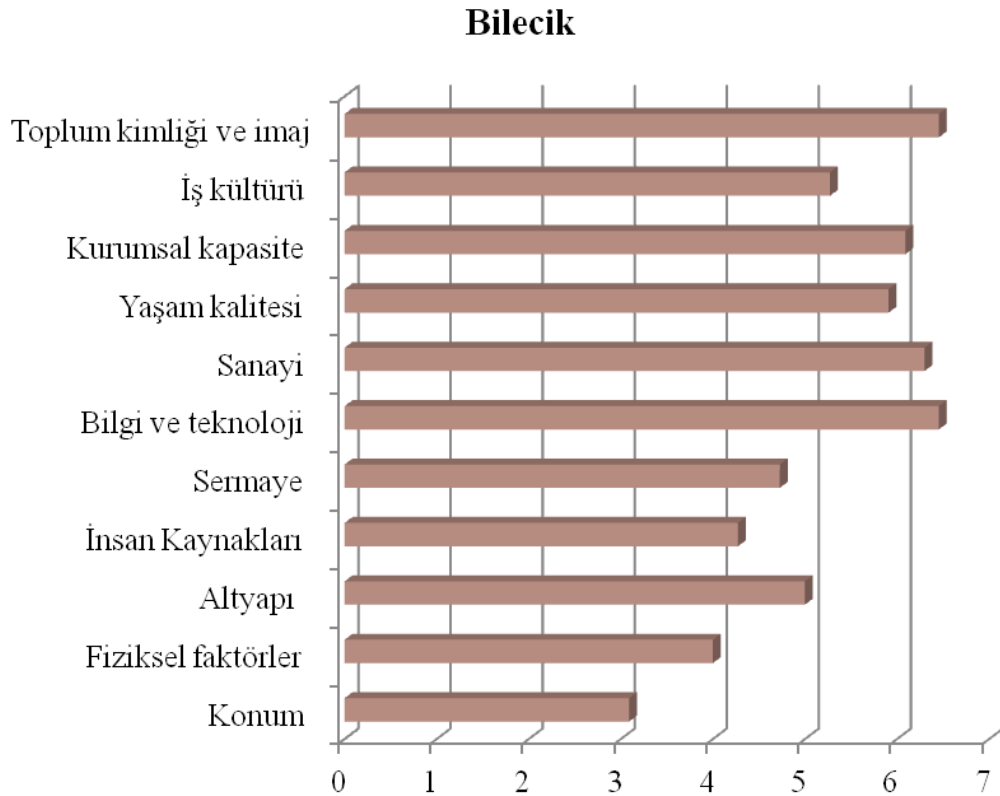
‘Ulaşım imkanlarının çeşitliliği kalkınma ve gelişme dinamiklerini olumlu anlamda değiştirecektir.’

Şekil 5.23'e paralel olarak geleneksel faktörlerin, özellikle konum faktörünün yerel aktörler tarafından önemi sıkça dile getirilmektedir. Ulaşımın çeşitlilik anlamında ve erişilebilirlik anlamında güçlü bir yön olarak ortaya çıkmasının yanı sıra hala özellikle ilçelerde ulaşım ile ilgili bazı sorunlar olduğu da ifade edilmektedir.

Yerel kaynak olarak dile getirilen tarihi birikimin aynı zamanda '*sit alanlarının fazla olmasından dolayı sanayi yatırımlarına engel*' olması da dikkat çeken görüşler arasındadır.

Bilecik

Bilecik iline ait anket sonuçları ortalamalarına göre sıralandığında, konum faktörünün Bursa ve Eskişehir illerinde olduğu gibi, ilin yerel ekonomik gelişmesinde en önemli yerel ekonomik gelişme faktörü olduğu ortaya çıkmaktadır (Şekil 5.24). Fiziksel faktörler, insan kaynakları, sermaye ve altyapı gibi geleneksel faktörlerin ilin yerel ekonomik gelişmesinde önemli olduğu görülmektedir. Geleneksel olmayan, soyut faktörlerde ise iş kültürü faktörünün diğer soyut faktörlere kıyasla ilin yerel ekonomik gelişmesinde daha önemli olduğu görülmektedir.

Şekil 5.24 : Bilecik ilinde YEG faktörlerinin ortalama sıralaması.

Bilecik ilinde açık görüş sorusunu merkezden ve farklı ilçelerden toplam 6 yerel aktör cevaplamıştır. Bilecik her ne kadar gelişmişlik düzeyi yüksek olan bir bölge içinde de yer alsa, diğer illere kıyasla gelişmişlik düzeyi anlamında gerilerdedir ve dolayısıyla geleneksel faktörlerin Bilecik'in yerel ekonomik gelişmesindeki önemi çok büyüktür. Aşağıda belirtilen açık görüş bu durumu ve Şekil 5.24'teki önceliklendirme sıralamasını tam olarak desteklemektedir;

‘..konum, lojistik ve yerel kaynaklara (mermer, yeraltı kaynakları) sahip olunmasına rağmen topoğrafya, işgücü kalitesi ve toplum yapısı ekonomik gelişmeyi olumsuz etkilemektedir.’

Yerel kaynakların farkında olunmasına rağmen, ağır altyapı olarak nitelendirebileceğimiz sorunlar yerel düzeyin gelişmesinde engel teşkil etmektedirler;

‘..yerleşmenin sahip olduğu toprak özelliği, mermer madeni, ulaştırma tabur komutanlığı, inanç turizmi..’

‘..ulaşım zorlukları, iklimsel olumsuzluklar ve alt yapı problemleri..’

Bilecik ilinin konumu ve sahip olduğu toprak yapısı anketin açık görüş sorusunu yanıtlayan yerel aktörler tarafından güçlü yönleri arasında ifade edilmektedir;

‘..sakarya havzasında bulunması ve tarımsal alanların verimli olması, tarihi zenginliğe sahip olması, doğal güzellikleri içerisinde barındırması..’

Şekil 5.24'teki önceliklendirme sıralamasında da görüldüğü gibi geleneksel olmayan, soyut faktörlere yeterli önemin verilmemesi yerel ekonomik gelişmeyi olumsuz etkileyen, ekonomik gelişmeyi gerileyen unsurlar olarak ifade edilmektedir;

‘..nüfusun gün geçtikçe azalması ve büyük şehirlere yoğun göçün yaşanması, sermaye yetersizliği, araştırma ve geliştirme kaynaklarının yeterli olmaması, alt yapı sorunları, yol ve ulaşım sorunu..’

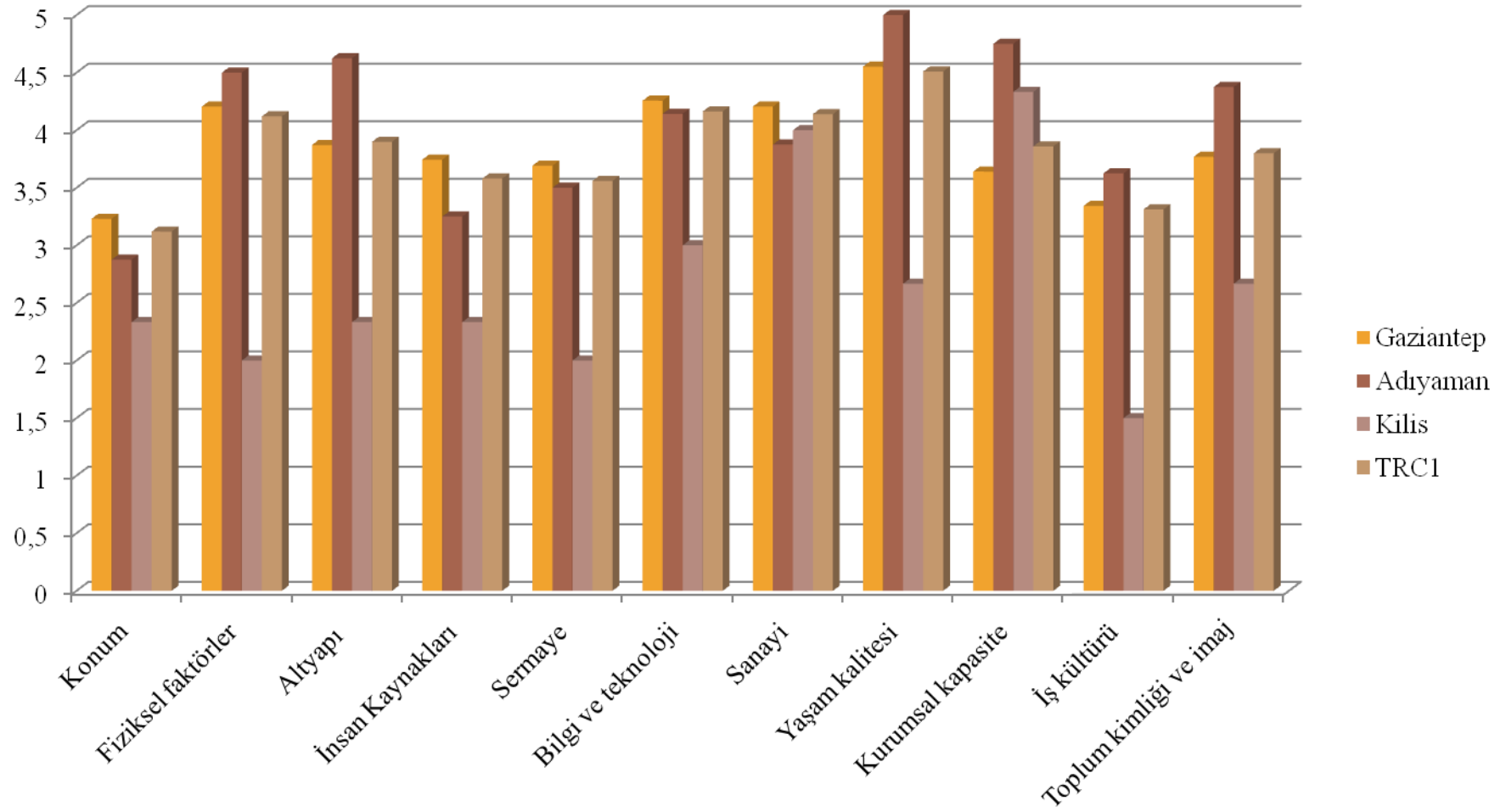
Yerel aktörler tarafından sıklıkla verimli toprağın mevcudiyeti yerel bir zenginlik, potansiyel olarak dile getirilmektedir ancak ‘tarımsal üretim için yeterli yatırım yapılmaması’ bu yerel kaynaklardan faydalanılmadığını göstermektedir. ‘Siyaset unsuru’ ve siyasi kararların getirdiği birtakım stratejiler ya da kısıtlamalar da Bilecik ilinde yerel ekonomik gelişmenin önüne bariyer koymaktadır.

TRC1 Düzey 2 Bölgesi

TRC1 düzey 2 bölgesinde yapılan analiz sonucunda tüm faktörlerde (konum, fiziksel faktörler, altyapı, insan kaynakları, sermaye, bilgi ve teknoloji, sanayi, yaşam kalitesi, kurumsal kapasite, iş kültürü ve toplum kimliği ve imaj) sıfır hipotezi desteklenmiştir.

Yani TRC1 düzey 2 bölgesi içinde, yerel ekonomik gelişmeyi etkileyen faktörlere yönelik iller bazında ortaya konulan önem düzeyi algıları farklılaşma göstermemektedir.

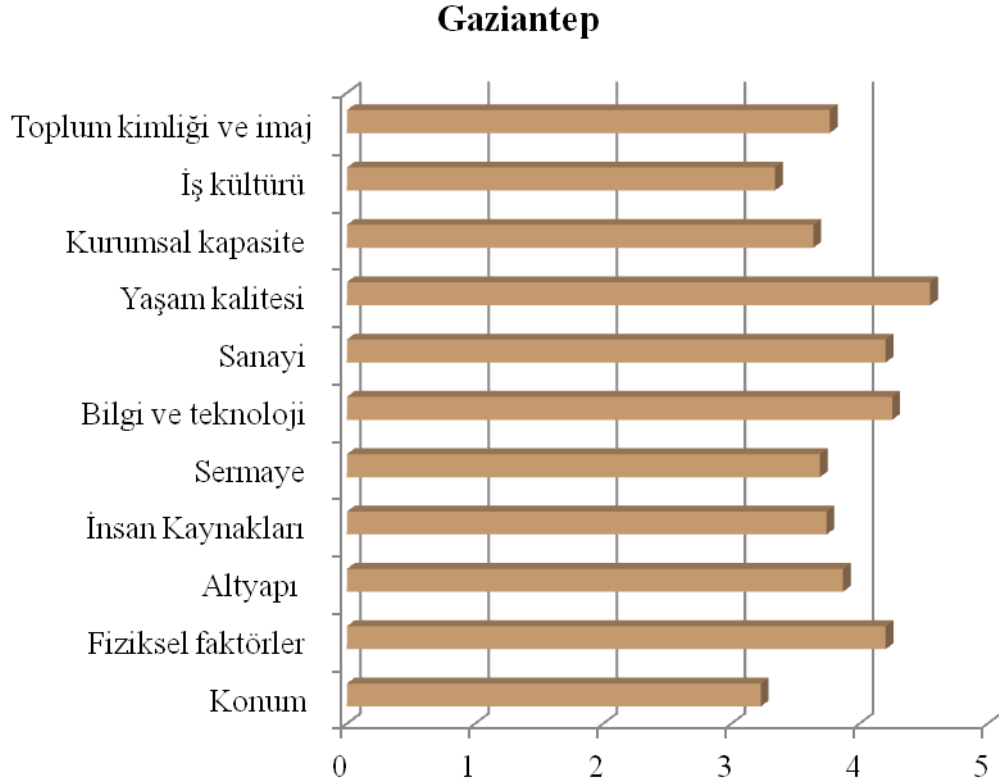
TRC1 düzey 2 bölgesinde yerel ekonomik gelişme faktörlerinin önceliklendirilmesi önem sıralamasına göre incelendiğinde ise geleneksel faktörlerin Adıyaman ve Kilis illerinin yerel ekonomik gelişmesinde Gaziantep iline kıyasla daha büyük öneme sahip olduğu görülmektedir (Şekil 5.25).

Şekil 5.25 : TRC1 bölgesinde YEG faktörlerinin farklılaşması.

Gaziantep

Gaziantep iline ait anket sonuçları ortalamalarına göre sıralandığında, konum ve iş kültürü faktörlerinin ilin yerel ekonomik gelişmesinde öne çıktığı görülmektedir (Şekil 5.26). İnsan kaynakları, sermaye ve altyapı gibi geleneksel faktörlerin yanısıra iş kültürü ve kurumsal kapasite faktörleri de Gaziantep ilinin yerel ekonomik gelişmesinde öncelik sıralamasında önem taşımaktadırlar.

Şekil 5.26 : Gaziantep ilinde YEG faktörlerinin ortalama sıralaması.

Gaziantep ilinde açık görüş sorusunu merkezden ve farklı ilçelerden toplam 26 yerel aktör cevaplamıştır. Açık görüşlerde Gaziantep ilinin yerel ekonomik gelişmesine katkı sağlayan unsurlar arasında, ‘*insanların girişimci karakterde olması*’ ve ‘*şehrin bölge içindeki konumu*’ öne çıkarken, bazı fiziksel ve sosyal yetersizliklerin yerel ekonomik gelişmeyi olumsuz etkilediği dile getirilmektedir;

‘Organize sanayi bölgelerinin gelişmişliği, havayolu ve demiryolu ağının mevcudiyeti, limanlara yakınlığı ekonominin gelişmesine katkı sağlarken, eğitim kalitesinin düşüklüğü, derslik sayılarının artırılması için yeterli arazinin bulunmaması ve yeterli imar çalışmalarının yapılmamış olması.

Babadan oğula aile şirketleri yöneticiliği ve yerel hammadde kaynaklarının olmayışı ekonominin gelişmesindeki en büyük engellerdir.'

'Nitelikli, eğitilmiş personel eksikliği, mesleki donanımlı ara eleman eksikliği, Güvenlik sorunu olan bölgeye yakınlığı..'

Özellikle ilçelerdeki yerel aktörler bulundukları alanda *'organize sanayi bölgesinin oluşturulduğunu ancak faaliyete geçmediğini'* dile getirmektedirler. *'Altyapı sorunları ile uğraşılması, ilçemizin yetiştirdiği ürünleri pazarlayamaması'* sorunları da bulundukları yerel düzeydeki kaynaklardan verimli bir şekilde faydalanılmadığını göstermektedir.

Gaziantep şehri sahip olduğu kaynaklar ve sunduğu imkanlar sebebiyle bölgede bir cazibe merkezi konumundadır. Ancak merkez ve ilçelerdeki yerel aktörler sınır bölgesindeki krizin Gaziantep ilinin yerel gelişmesini her anlamda olumsuz etkilediğini ifade etmektedirler. İpekyolu Kalkınma Ajansı da (İKA) Suriye'de yaşanan krizin ildeki yerel ekonomik gelişmeye olan olumsuz etkileri üzerinde durmaktadır.

İldeki yerel ekonomik gelişmenin sağlanabilmesi için daha uzun vadeli ve bütüncül bir yaklaşım sergilenmesi gerektiğini savunan bir yerel aktör bu durumu şöyle ifade etmektedir;

'Yeni oluşan imar alanlarında sosyal ve teknik altyapı hizmetlerinin adaletli yürütülememesi' ve dolayısıyla söz konusu adaletsiz durumun *'yeni imar alanlarının kullanimini engellediğini ve bu yüzden taşınmaz maliyetlerini yükselmektedir. 50 yıllık makro planlar yapılarak kent bütünü nun sosyal teknik ve imar alt yapısının birlikte çözülmesi gerekmektedir.'*

Zeugma, Rum Kalesi, Gaziantep ilinin yemek kültürü ve yöresel ürünleri bölgedeki önemli içsel kaynaklar olarak sayılmaktadır. Aynı zamanda bölgede tarıma elverişli toprakların varlığı ve yetiştirilen bazı tarımsal ürünler de (antep fıstığı, ceviz, zeytin vb.) önemli yerel kaynaklar arasında yer almaktadır. Daha sektörel bir değerlendirme yapıldığında *'inşaat, tarım, galericilik ve çiftlikler'* ekonomiye katkı sağlayan unsurlar olarak öne çıkmaktadır. Özellikle belirli ilçelerde yer alan *'galericilik, tarım ve hayvancılık'* ciddi yerel potansiyel olarak görülmektedir.

Nizip Ticaret Odası sahip olduğu üretim kültürünün yerel bir potansiyel olduğunu belirtmekte ancak bu potansiyelin önündeki engelleri şu şekilde sıralamaktadır;

‘İlçemiz tarıma dayalı sanayi kültürüne sahiptir, bu durum hammaddeye ulaşmada avantaj olmakla beraber iç ve dış pazarlara uzaklığı, ulaşımın sadece karayolu ile yapılması, limanlara uzaklık ve yetişmiş eleman gücüne erişim açısından ciddi dezavantajlıdır.’

Konum, fiziksel faktörler, altyapı, sermaye vb. gibi geleneksel faktörlerin yanısıra Gaziantep ilinde iş kültürü, kurumsal kapasite gibi geleneksel olmayan soyut faktörler de ilde yerel ekonomik gelişmenin sağlanmasında büyük önem taşımaktadır.

‘Şirket birleşmeleri olamadığından işletmeler rekabet ortamında büyüyemiyor.Bu durumda kurumsal kimlik oluşması zorlaşıyor.’

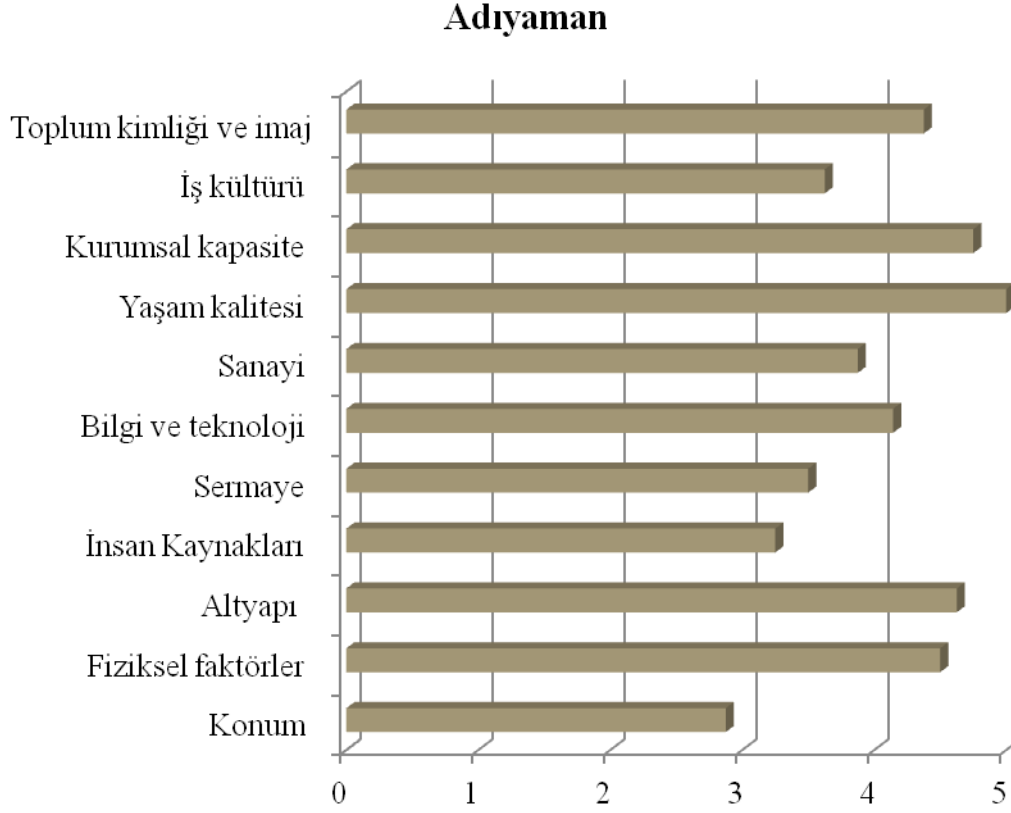
Bazı yasa ve uygulamaların yerel düzeydeki olumsuz etkileri ise aşağıdaki gibi dile getirilmektedir;

‘..GAP Bölgesi Turizm Master Planı hazırlanmıştır. Ancak ülkenin içinde bulunduğu istikrar ve Suriye savaşı vb nedenlerle bu projeye kaynak sağlanmasını güçleştirmektedir. 6360 sayılı yasa ile bu alanlarda Büyükşehir Belediyesi tarafından uygulama projeleri hazırlanmıştır, ancak yasanın yaratmış olduğu kaynak kısıtlılığı bu projelerin ötelenmesine neden olmaktadır.’

Merkeze uzak olan ilçelerde ‘sosyal faaliyetlerin olmaması’ ve ‘şehrin fazla miktarda göç alması’ ise ilin yerel ekonomik gelişmesini olumsuz etkileyen etkenler arasında sayılmaktadır.

Adıyaman

Adıyaman iline ait anket sonuçları ortalamalarına göre sıralandığında, konum faktörünün ilin yerel ekonomik gelişmesinde en önemli yerel ekonomik gelişme faktörü olduğu ortaya çıkmaktadır (Şekil 5.27). İnsan kaynakları, sermaye ve sanayi gibi geleneksel faktörlerin ilin yerel ekonomik gelişmesinde önemli olduğu görülmektedir. Geleneksel olmayan, soyut faktörlerde ise iş kültürü faktörünün diğer soyut faktörlere kıyasla ilin yerel ekonomik gelişmesinde daha önemli olduğu görülmektedir.

Şekil 5.27 : Adıyaman ilinde YEG faktörlerinin ortalama sıralaması.

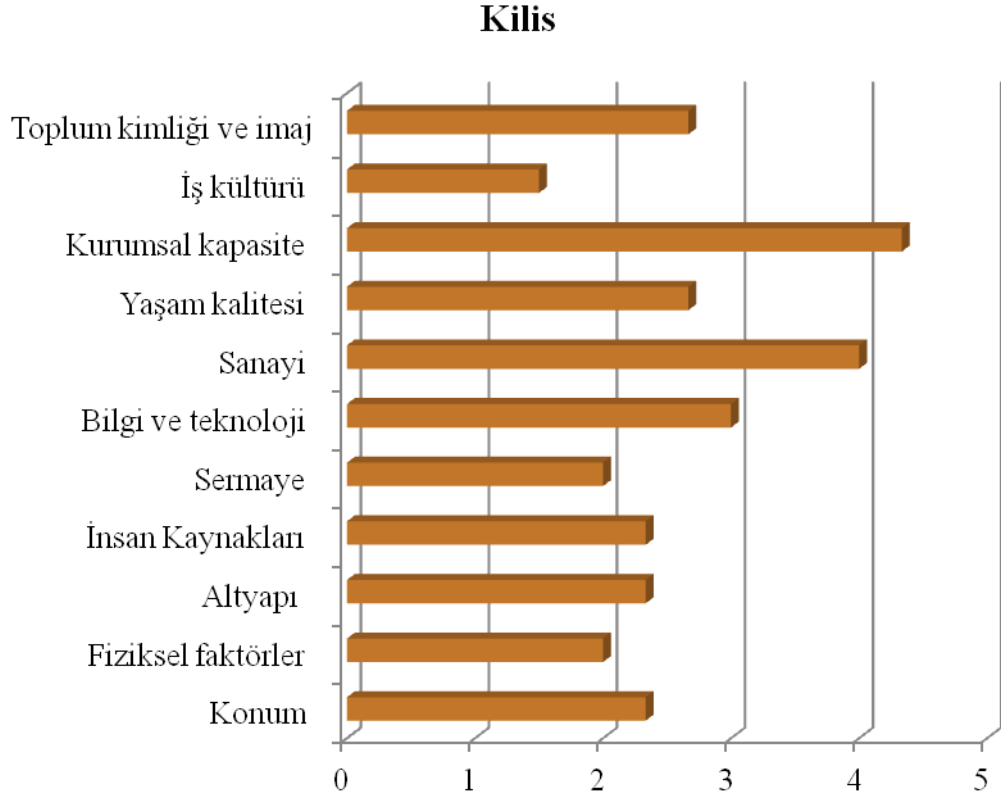
Adıyaman ilinde açık görüş sorusunu merkezden ve farklı ilçelerden toplam 6 yerel aktör cevaplamıştır. Açık görüşlerde Adıyaman ilinin sahip olduğu turizm potansiyeli yerel ekonomik gelişme açısından öne çıkmaktadır. Aynı zamanda tarıma dayalı üretim ve hayvancılık kaynaklarının da doğru stratejilerle yönetildiğinde Adıyaman ilinin ekonomik gelişmesinde etkili olacağı yönünde yorumlar yer almaktadır.

Yerel ekonomik stratejilerinin temelinde yer alan ekonomik faaliyet ve bileşenlerinin risklerinden biri olan göç durumu Adıyaman ilinin gelişiminde bir tehdit olarak görülmektedir;

‘İlçemizde iş sahasının az olması nedeniyle sürekli göç vermek zorunda kalmaktadır.’

Kilis

Kilis iline ait anket sonuçları ortalamalarına göre sıralandığında, sermaye ve fiziksel faktörlerin ilin yerel ekonomik gelişmesinde en önemli yerel ekonomik gelişme faktörleri olduğu ortaya çıkmaktadır (Şekil 5.28).

Şekil 5.28 : Kilis ilinde YEG faktörlerinin ortalama sıralaması.

İnsan kaynakları, altyapı ve konum gibi geleneksel faktörlerin ilin yerel ekonomik gelişmesinde önemli olduğu görülmektedir. Geleneksel olmayan, soyut faktörlerde ise *iş kültürü* faktörünün diğer soyut faktörlere kıyasla ilin yerel ekonomik gelişmesinde daha önemli olduğu görülmektedir.

Kilis ilinde açık görüş sorusunu merkezden ve farklı ilçelerden toplam 3 yerel aktör cevaplamıştır. Tüm açık görüşlerde Suriye ile sınır ili olma durumundan söz edilmektedir. Bu durumun bölgede ‘*sınır ticaretini bitirme noktasına getirdiği, özel sektör yatırımlarının askıya alındığı ve Kilis ilinde ekonomik bir çöküş yaşandığı*’ ifade edilmektedir.

Aynı zamanda Gaziantep ilinin sahip olduğu sanayi potansiyelinin Kilis ilinin gelişmesini engellediği dile getirilmektedir;

‘..komşumuz Gaziantep ili sanayinin orada yoğunlaşması buranın sanayileşmesini engelliyor. Burada sanayi kültürü ve kalifiye eleman bulmak çok zor.’

6. GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Bu çalışmada yerel ekonomik gelişmenin göstergeleri olan temel faktörler farklı kurumsal yapılara bağlı yerel aktörlerin önceliklendirilmesi açısından değerlendirilmiştir. Farklı sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeylerine sahip Bursa, Eskişehir ve Bilecik illerinden oluşan TR41 düzey 2 bölgesi ve Gaziantep, Adıyaman ve Kilis illerinden oluşan TRC1 düzey 2 bölgesi değerlendirmenin yapıldığı alanlardır. Çalışma alanları Kalkınma Bakanlığı tarafından hazırlanan sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralaması (SEGE) göz önüne alınarak seçilmiştir. Seçim yapılırken çalışmanın içeriğini zenginleştirmek amacıyla bölgelerin gelişmişlik sıralamasının yanında, seçilecek düzey 2 bölgeleri içinde yer alan illerin de farklı SEGE sıralamalarına sahip olmaları dikkate alınmıştır. İlk üç sıralamada yer alan İstanbul, Ankara ve İzmir düzey 2 bölgeleri il düzeyinde olduklarından dolayı elenmiştir. Bursa, Eskişehir ve Bilecik illerinden oluşan TR41 düzey 2 bölgesi en gelişmiş bölge örneği olarak seçilmiştir. Daha az gelişmiş bölge örneği olarak ise, Gaziantep, Adıyaman ve Kilis illerinden oluşan TRC1 düzey 2 bölgesi seçilmiştir. Bu bölgenin seçim gerekçesi SEGE sıralamasında gerilerde olmasının yanında, bölge içindeki illerin de kendi aralarında sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralamasında farklılaşmasıdır. Bu farklılaşmalar çalışmanın içeriğini zenginleştirerek farklı düzeylerde değerlendirmeler yapılabilmesine olanak sağlamıştır.

Farklı sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeylerine sahip TR41 ve TRC1 düzey 2 bölgelerinde yerel ekonomik gelişme faktörlerinin önceliklendirilmesi ve algısal değerlendirmesini ortaya koymayı amaçlayan bu çalışmada, Türkiye'nin mahalli idare birimlerinde ilgili uzmanlık alanlarında çalışan ve yerel ekonomik gelişmede rolü olan farklı kurumsal yapılara bağlı aktörler algısal değerlendirmenin yapıldığı yerel uygulayıcıları oluşturmaktadır. YEG faktörlerinin önceliklendirilmesinin algısal değerlendirmesinde birkaç aşamalı bir yaklaşım belirlenmiştir. Öncelikle çalışma uygulama alanları elde edilen ikincil verilerle nesnel olarak değerlendirilmiştir. Öznel değerlendirme kısmında ise söz konusu aktörlere İTÜ tarafından geliştirilmiş veri toplama ve istatistik sisteminde hazırlanan anket çalışması internet üzerinden gönderilmiştir. Anket sonuçlarıyla elde edilen veriler

bölgesel ve kurumsal bazdaki ayrımlar farklı kantitatif yöntemlerle analiz edilmiştir. YEG faktörlerinin önceliklendirilmesinin algısal değerlendirmesi kapsamında, nesnel ikincil veriler ve kantitatif yöntemlerle ölçümlenen anket veri analizine ek olarak anket sonuçlarında yer alan uzman görüşleri de dikkate alınmıştır.

Yerel ekonomik gelişme faktörlerinin önceliklendirilmesinin algısal olarak değerlendirildiği dördüncü bölüm çalışmanın uygulama alanları ve saha araştırmasından oluşmaktadır. Çalışmanın uygulama alanları olan farklı sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeylerine sahip TR41 ve TRC1 düzey 2 bölgeleri tezde dikkate alınan YEG faktörlerine paralel olarak ikincil verilerle betimlenmiştir. Bu bölümün ilk aşamasında bölgelere ilişkin derlenen ikincil verilerle nesnel bir değerlendirme yapılmıştır. İkinci aşamada ise YEG faktörlerini yerel düzeydeki önceliklerine göre sıralayan farklı kurumsal yapılara bağlı aktörlerin cevapladıkları anketler değerlendirilmiştir. İstatistik yöntemlerle ölçülen sıralama sonuçları ve YEG faktörleriyle ilgili kişisel yorumlar kullanılarak çalışmanın önceliklendirme ve algısal değerlendirme kısmı ortaya konmuştur.

Yapılan nesnel ve öznel değerlendirmeler sonucunda, farklı sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyine sahip bölgelerde bilimsel çalışmalarda uzlaşılmış olan yerel ekonomik gelişme faktörlerinin öncelik sıralamasının farklılaştığı görülmektedir.

Nesnel değerlendirme

Değerlendirme kısmının ilk aşamasını oluşturan *nesnel değerlendirme bölümünde* TR41 ve TRC1 bölgeleri sosyo-ekonomik gelişmişlik endeksi (SEGE) ve URAK (Uluslararası Rekabet Araştırmaları Kurumu Derneği) İllerarası rekabetçilik endeksi ve alt endeksleri (beşeri sermaye ve yaşam kalitesi, markalaşma becerisi ve yenilikçilik, ticaret becerisi ve üretim potansiyeli ve erişilebilirlik) bakımından karşılaştırılmıştır. Sosyo-ekonomik gelişmişlik endeksi (SEGE) ve URAK (Uluslararası Rekabet Araştırmaları Kurumu Derneği) illerarası rekabetçilik endeksi ve alt endeks sıralamalarının yanı sıra Tüysüz (2011) NUTS2 düzeyindeki bölgeleri '*seçimlere katılım oranı, on bin kişi başına dernek sayısı, intihar oranı, boşanma oranı, gazete ve dergi tirajı, vergi tahsilat-tahakkuk oranı, net göç hızı, elektrik kayıp-kaçak oranı ve yüksek öğrenim mezunu nüfusun toplam nüfus içindeki oranı*' değişkenlerini kullanarak sosyal sermaye seviyelerine göre gruplamıştır. TR41 (Bursa, Eskişehir, Bilecik) düzey 2 bölgesi sosyal sermaye açısından birinci derece

gelişmiş bölgeler arasında yer alırken, TRC1 (Gaziantep, Adıyaman, Kilis) düzey 2 bölgesi ise sosyal sermaye açısından dördüncü derece gelişmiş bölgeler arasında yer almaktadır. Kullanılan bu verilerle TR41 ve TRC1 bölgelerinin gelişmişlik düzeyi bakımında birbirinden farklı bölgeler oldukları ortaya konulmuştur.

Öznel değerlendirme

Değerlendirme kısmının ikinci aşamasını oluşturan *öznel değerlendirme bölümünde* ise nesnel verilere genellikle paralel bir sonuç çıktığı gözlemlenmektedir. Konum, fiziksel faktörler, altyapı, insan kaynakları, sermaye, bilgi ve teknoloji, sanayi, yaşam kalitesi, kurumsal kapasite, iş kültürü ve toplum kimliği ve imajdan oluşan yerel ekonomik gelişme faktörlerinin önceliklendirilmesi bu 2 bölgede farklılaşma göstermektedir.

Bölgesel farklılaşmayı ölçmek için kullanılan Mann-Whitney U testi sonucu tüm sıfır hipotezleri (H_0 : TRC1 ve TR41 düzey 2 bölgeleri arasında, YEG faktörünün yerel ekonomik gelişmeyi etkileme düzeyi algıları arasında istatistiki olarak anlamlı bir fark yoktur.) reddedilmiştir. Yani *TRC1 ve TR41 düzey 2 bölgeleri arasında tüm faktörlerin yerel ekonomik gelişmeyi etkileme düzeyi arasında istatistiki olarak anlamlı bir fark vardır* sonucuna ulaşılmıştır. Alınan ortalama değerler de bu sonucu destekler niteliktedir.

Konum faktörü her iki bölge için de bulundukları yerleşmenin ekonomik gelişimine katkı sağlamadaki önem sıralamasında öne çıkmaktadır. *Sanayi ve insan kaynakları faktörleri* her iki bölge için yine benzer öneme sahip faktörler arasında yer almaktadır. Bu değerler sonucunda TR41 bölgesi için *yaşam kalitesi faktörünün*, TRC1 bölgesi için ise *iş kültürü faktörünün* öne çıktığı görülmektedir.

Kurumsal farklılaşmayı ölçmek için kullanılan Kruskal Wallis testi sonucu ise TR41 düzey 2 bölgesinde *konum, sermaye, sanayi, yaşam kalitesi, iş kültürü ve toplum kimliği ve imaj faktörlerinin* öncelik derecesi algısının kurumlar arasında farklılaşma göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. TRC1 düzey 2 bölgesinde ise yerel ekonomik gelişme faktörlerinin önem derecesi algısı kurumlar arasında farklılaşma göstermemektedir sonucuna ulaşılmıştır.

Geleneksel faktörler / geleneksel olmayan, soyut faktörler

Literatürde geleneksel ekonomik gelişme faktörleri (konum, fiziksel faktörler, altyapı, insan kaynakları, sermaye, bilgi ve teknoloji ve sanayi) ve geleneksel olmayan, soyut faktörler (yaşam kalitesi, kurumsal kapasite, iş kültürü ve toplum kimliği) çerçevesinde bu analizleri değerlendirdiğimizde; geleneksel faktörlerin TR41 bölgesi için hala önemli olduğu gözlemlenmekte ve en önemli geleneksel faktörün *konum faktörü* olduğu görülmektedir. TRC1 bölgesi için ise geleneksel faktörler önemli olmakla birlikte *sermaye, insan kaynakları, altyapı ve konum* öne çıkmaktadır. Bu durum bölgedeki mevcut ekonomik yapıyla ilişkilendirilebilir.

Soyut faktörlerde ise TRC1 bölgesinde *toplum kimliği ve imaj, iş kültürü ve kurumsal kapasitesinin* öne çıktığı görülmektedir. Bu sonuç bölgede özellikle öne çıkan Gaziantep ilinin mevcut iş dinamikleri ve ekonomik yapısıyla paraleldir. İlde zaten yoğun bir sanayi üretimi ve aktif ekonomik yapının getirisi olan iş kültürü, kurumsal kapasite vb. unsurların öne çıkması beklenen bir durumdur. TR41 bölgesi için ise özellikle *yaşam kalitesi* faktörü öne çıkmaktadır. Bu da bölgenin sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyine paralel bir durumdur.

Sonuç olarak, geniş bir literatür taraması sonucu belirlenmiş ve bilimsel çalışmalarda uzlaşılmış olan yerel ekonomik gelişme faktörlerinin önceliklendirilmesi bölgelerin ve yerel düzeylerin sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeylerine ve yerel yönetim yapılanmalarına bağlı olarak değişmektedir. Merkezi yönetimin gelişme eksenleri ve vizyonlarını dikkate almanın yanında, yerel düzeyde çok aktörlü, çok düzeyli ve yerinden yönetim anlayışını benimseyen yerel yönetimlerin, yerel potansiyelleri dikkate alan daha doğru politikalar üreterek, yerel ekonomik gelişmede daha başarılı olmaları beklenmektedir.

KAYNAKLAR

- Akşahin, S.B.** (2008). Avrupa Birliği'nin Bölgesel Politikası, Yapısal Araçların Koordinasyonu ve Türkiye'nin Uyumu, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, AB Uzmanlık Tezi, Ankara.
- Armstrong, H. ve Taylor, J.** (2000). *Regional Economics and Policy*, 3rd edn, Blackwell, Oxford.
- Ateljevic, J., O'Rourke, T. & Poljasevic, B. Z.** (2013). Local Economic Development in Bosnia and Herzegovina: Role of Local Development Agencies, *Journal of Balkan and Near Eastern Studies*.
- Barro, R.** (1990). Government Spending in a Simple Model of Economic Growth, *Journal of Political Economy*, 98, S103-S125.
- Bartik, T.J.** (2003). Local economic development policies. Upjohn Institute Staff Working Paper No. 03-91, Kalamazoo, Michigan.
- Becker, G.S., Murphy, K.M. & Tamura, R.** (1990). Human Capital, Fertility and Economic Growth, *The Journal of Political Economy*, Vol:98, No.5
- Blakely, E.J.** (1994). *Planning Local Economic Development: Theory and Practice* (Second edition). Newbury Park: Sage.
- Bölgesel Gelişme Özel İhtisas Komisyonu Raporu.** Kalkınma Bakanlığı, 2008.
- Bursa Eskişehir Bilecik Kalkınma Ajansı (BEBKA).** (2015). TR41 Bölgesi Mevcut Durum Analizi.
- Bursa Eskişehir Bilecik Kalkınma Ajansı (BEBKA).** (2015). TR41 Bursa Eskişehir Bilecik Bölge Planı (2014-2023).
- Canzanelli, G. ve Dichter, G.** (2001). Local Economic Development, Human Development, and Decent Work: Best Practices and Trends, *ILO Working Papers*, November, 1-14.
- Casanova, F.** (2004). Local Development, Productive Networks and Training: Alternative Approaches to Training and Work for Young People, ILO.
- Cities Alliance.** (2007). *Understanding Your Local Economy: A Resource Guide for Cities*.
- Crescenzi, R.** (2011). Reconciling Top-down and Bottom-up Development Policies, *Environment and Planning A*, Volume: 43, 2011, s.773.
- DPT.** (1963). Kalkınma Planı (Birinci Beş Yıl) 1963 - 1967 Ocak, Ankara.
- DPT.** (1967). İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, 1968-1972, Ankara.
- DPT.** (1972). Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı, 1973-1977, Ankara.
- DPT.** (1978). Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı, 1979-1983, DPT Yayın No: 1664, Ankara.

- DPT.** (1984). Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, 1985-1989, DPT Yayın No: 1974, Ankara.
- DPT.** (1989). Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı, 1990-1994, DPT Yayın No: 2174, Ankara.
- DPT.** (1995). Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 1996 - 2000, Ankara.
- DPT.** (2000). Uzun Vadeli Strateji ve Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, 2001-2005, Ankara.
- DPT.** (2003). İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması (2003). Bölgesel Gelişme ve Yapısal Uyum Genel Müdürlüğü.
- DPT.** (2006). Dokuzuncu Kalkınma Planı 2007-2013, Ankara.
- Eraydın, A.** (2004). Bölgesel Kalkınma Kavram, Kuram ve Politikalarında Yaşanan Değişimler, Kentsel Ekonomik Araştırmalar Sempozyumu, C: 1, DPT Yayını, Ankara.
- Fujita, M. ve Krugman, P.** (2004). The new economic geography: Past, present and the future, Papers Reg. Sci. 83, 139–164.
- Göymen, K.** (2000). Bölgesel Kalkınmada Yerel İdareciliğin Rolü, Yoksulluk, Tesev Yayınları, İstanbul.
- Hazman, G. G.** (2011). “Türkiye’de Yerel Düzeyde Kalkınma Hedefleri ve Belediyeler”, Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Helmsing, AHJ.** (2005). Governance of local economic development in sub-Saharan Africa: Who are the dancers and do they act ‘in concert’? In Egziabher, TG & Helmsing, AHJ (Eds), Local Economic Development in Africa: Enterprises, Communities and Local Development. Shaker Publishing BV, Maastricht.
- Hodge, I. and Midmore, P.** (2008). Models of Rural Development and Approaches to Analysis Evaluation and Decision-Making.
- ILO (International Labour Organization).** (2006). A Local Economic Development Manual for China. ILO, Geneva.
- ILO (International Labour Organization).** (2008). Local Economic Development Outlook 2008. ILO, Geneva.
- IMF (International Monetary Fund).** (2000). World Investment Report. Washington: IMF
- İpekyolu Kalkınma Ajansı (İKA).** (2015). TRC1 Gaziantep-Adıyaman-Kilis Bölge Planı (2014-2023).
- Kalkınma Bakanlığı.** (2013). İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması (Sege-2011). Bölgesel Gelişme ve Yapısal Uyum Genel Müdürlüğü. Ankara.
- Kalkınma Bakanlığı.** (2013). Onuncu Kalkınma Planı, (2014-2018), <http://www.kalkinma.gov.tr/Lists/Yaynlar/Attachments/518/Onuncu%20Kalk%C4%B1nma%20Plan%C4%B1.pdf> Erişim Tarihi: 30.12.2014.

- Klein, P.G.** (1998). New Institutional Economics, Encyclopedia of Law and Economics.
- Liou, K.T.** (2001). Governance And Economic Development: Changes and Challenges. *International Journal of Public Administration*, 24 (10).
- Mawson, J.** (2010). Social enterprise, strategic networks and regional development: The West Midlands experience, *International Journal of Sociology and Social Policy*, Vol. 30 Iss: 1/2, pp.66 – 83.
- Moulaert, F. ve Sekia, F.** (2003). Territorial innovation models: a critical survey, *Regional Studies*, 37(3), pp. 289–302.
- Moussis, N.** (1998). Handbook of European Union, Rixensart, European Study Service.
- Nel, E.L.** (2001). Local Economic Development: A Review Assessment of Its Current Status In South Africa, *Urban Studies*, 38, 7, 1003-1024.
- Newell, D. ve Robinson, J.** (2008). “Local Economic Development: Importance of Sales Tax and Other Factors”, Policy Brief, Center of Public Policy and Administration.
- North, D.C.** (1990). An Introduction to Institutions and Institutional Change, *Institutions, Institutional Change and Economic Performance*.
- North, D.C.** (1991). Institutions, *Journal of Economic Perspectives*, Vol.5, No.1, ss.97-112.
- OECD.** (2004). The Role of the European Union in Local and Regional Development, World Bank Institute City Round, Paris.
- OECD.** (2006). LEED Series of Studies, LEED Programme (Local Economic and Employment Development), <http://www.oecd.org>.
- OECD.** (2012). “Building more and better jobs, How the OECD’s Local Economic and Employment Development (LEED) Programme can help”, <http://www.oecd.org>.
- Pike A., Rodríguez-Pose, A. ve Tomaney, J.** (2006). “Local and regional development”. London: Routledge.
- Plummer, P. and Taylor, M.** (2001). “Theories of local economic growth: concepts, models and measurement”.
- Rodríguez-Pose, A.** (2001). “The Role of the ILO in Implementing Local Economic Development Strategies in a Globalized World”, Working Papers.
- Rogerson, C. M. & Rogerson, J. M.** (2010). Local economic development in Africa: Global context and research directions, *Development Southern Africa*.
- Romer, P. M.** (1994). The Origins of Endogenous Growth, *The Journal of Economic Perspectives* 8 (1): 3–22.
- Romp, W., Haan, J.d.** (2007). Public Capital and Economic Growth: A Critical Survey. *Perspektiven der Wirtschaftspolitik*. 8: 6-52.

- Ruecker, A. & Trah, G.** (2007). Local and regional economic development: Towards a common framework for GTZ's LRED interventions in South Africa. GTZ (German Technical Cooperation), Eschborn.
- Schönegger, C. ve Guritzer-Maurer, H.** (2007). Hertzöne: Lammertal's women's network. Leader Magazine (Speacial Focus: Governance in Leader+), En 8/2007; pp. 5-6.
- Smith, J.** (2014). Evaluating Local Economic Development Policies: Theory and Practice.
- Steiner, M.** (1990). 'Good' and 'bad' regions? Criteria to evaluate regional performance in the face of an enforced internationalisation on the European economy, Built Environment 16, 52-68.
- Swinburn, G. ve Murphy, F.** (2008). Local Economic Development Strategic Planning & Practice Casebook, World Bank, Washington, DC.
- Tello, M. D.** (2010). From national to local economic development: theoretical issues.
- Theodoros, M. ve Dimitris, K.** (2003), Medium Size Cities Economic Development and Regional Competitiveness: The Case of Larissa-Volos Dipole in Thessaly Region of Greece.
- Titiz, İ.** (2007). "Belediyeler ve Bölgesel Kalkınma", Yerel Siyaset Dergisi (EK), Sayı: 16.
- Trah, G.** (2004). Business development services and local economic development. Programme description of GTZ Local Economic Development & Business Development Services Programme, GTZ South Africa Office, Pretoria.
- Tutar, F. ve Demiral, M.** (2007). "Yerel Ekonomilerin Yerel Aktörleri: Bölgesel Kalkınma Ajansları", Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi, 2 (1), 65-83.
- Tüysüz, N.** (2011). Sosyal Sermayenin Ekonomik Gelişme Açısından Önemi ve Sosyal Sermaye Endeksinin Hesaplanması, Uzmanlık Tezi, Kalkınma Bakanlığı, Yayın No: 2827.
- Valler, D. & Wood, A.** (2010). Conceptualizing local and regional economic development in the USA. Regional Studies 44, 139–51.
- White, S. ve Gasser, M.** (2001). Local economic development: a tool for supporting locally owned and managed development processes that foster the global promotion of decent work. Geneva: ILO, Job Creation and Enterprise Development Department.
- Will, M. and Neidhardt, R.** (2006). Local/Regional Economic Development in South-Eastern Europe Introduction to The Collection of Documents and A Brief Description of The Approaches, Deutsche Gesellschaft für Technische Zusammenarbeit (GTZ) GmbH, 2006, s, 14-15, www.gtz.de.
- Wong, C.** (1998). Determining factors for local economic development: the perception of practitioners in the North West and Eastern regions of the UK, Regional Studies, 32, pp. 707–720.

- Wong, C.** (2002). Developing Indicators to Inform Local Economic Development in England, Urban Studies, Vol. 39
- World Bank.** (2003). Local Economic Development: Quick Reference. Urban Development Division, World Bank, Washington, DC.
- Yerel Yönetimler Özel İhtisas Komisyonu Raporu.** (2014). Kalkınma Bakanlığı.
- 2014 Yılı Mahalli İdareler Genel Faaliyet Raporu.** (2015). Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü.
- Url-1** <<http://www.ilo.org/>>, erişim tarihi 11.04.2016.
- Url-2** <<http://www.worldbank.org/>>, erişim tarihi 12.04.2016.
- Url-3** <<http://www.citiesalliance.org>>, erişim tarihi 12.04.2016.
- Url-4** <<http://www.migm.gov.tr/>>, erişim tarihi 14.04.2016.
- Url-5** <www.tbmm.gov.tr>, erişim tarihi 14.04.2016.
- Url-6** <icisleri.gov.tr>, erişim tarihi 20.04.2016.
- Url-7** <<http://www.ibb.gov.tr/>>, erişim tarihi 20.04.2016.
- Url-8** <<http://www.uclg.org/>>, erişim tarihi 20.04.2016.
- Url-9** <http://ec.europa.eu/index_en.htm>, erişim tarihi 20.04.2016.
- Url-10** <<http://www.oecd.org/>>, erişim tarihi 20.04.2016.
- Url-11** <<http://www.bebka.org.tr/>>, erişim tarihi 20.04.2016.
- Url-12** <<http://www.ika.org.tr/>>, erişim tarihi 20.04.2016.
- Url-13** <<http://www.kalkinma.gov.tr/>>, erişim tarihi 21.06.2016.

EKLER

EK A: Yasal Düzenlemeler

EK B: Anket Çalışması

EK A

Çizelge A.1 : Yıllara göre Türkiye’de yerel yönetimler alanında yapılan yasal düzenlemeler (Yerel Yönetimler, ÖİK, 2014).

Yıllar	Düzenlemenin Adı	İçerik
1855	İstanbul Şehremaneti	İlk belediye örgütü olan İstanbul Şehremaneti kurulmuştur.
1857	Altıncı Daire-i Belediye	Galata-Beyoğlu’nda 14 Belediye Dairesine ayrılan Dersaadet de “Altıncı Daire-i Belediye” kurulmuştur.
1864	Vilayet Nizamnamesi	1864 Nizamnamesi’yle Meclis Hükümetleri dönemine kadar devam edecek olan “vilayet taksimatı” kurularak, eyaletler kaldırılmıştır. Vilayet, birkaç eyaletten oluşan geniş bölge yönetimidir. Osmanlı devletinin 19. yüzyılın ikinci yarısında biçimlenen toprağa dayalı örgütlenme düzeni içinde vilayetler livalara (sancaklarabugünkü iller), livalar kazalara (ilçelere), kazalar nahiyelere (bucaklara) bölünmüştür. Kanunda, “vilayetin hususi işleri” başlıklı bir bölüm düzenlenmiş ve bu bölümde vilayetin yerel işleri ile ilgilenmek üzere Vilayet Umumi Meclisi’nin (il genel meclisi) toplanması öngörülmüştür.
1868	İstanbul Belediyesinde düzenleme	İstanbul Belediyesi yeniden düzenlendi. 14 Belediye dairesine ayrıldı. Belediye daireleri şubeye dönüştürülmüştür.
1871	İdare-i Umumiye-i Vilayet Nizamnamesi	İl Genel Meclislerinin görev alanı genişletilmiştir.
1876	Kanuni Esasi	Kanuni Esasi’de 112 md. belediye işlerinin İstanbul ve taşrada seçimle oluşacak belediye meclisleri eliyle yürütüleceğini 108. md. ise illerin yönetiminin yetki genişliği ve görevler ayrımı esaslarına göre görüleceğini belirtmiştir.
1876	Vilayet Belediye Kanunu	Her kent ve kasabada birer belediye örgütü kurulması amaçlanmıştır
1877	Dersaadet Belediye Kanunu	Belediye daire sayısı 20’ye çıkarılmıştır.
1913	İdare-i Umumiye-i Vilayet Kanunu	1913 düzenlemesi ile il genel meclislerine “Vilayet Hususi İdaresi (İl Özel İdaresi)” adı ile tüzel kişilik verilmiştir. Bu tarihten sonra vilayet umumi meclisleri görev, yetki ve kaynak bakımından daha geniş olanaklara kavuşturulmuştur
1921	Teşkilatı Esasiye Kanunu (1921)	Bu kanunun genel felsefesi ademi merkeziyet üzerine inşa edilmiştir. Vilayet, kaza ve nahiye olarak üç düzeylidir. Merkeziyet istisnaidir.

Çizelge A.1 (devam): Yıllara göre Türkiye’de yerel yönetimler alanında yapılan yasal düzenlemeler (Yerel Yönetimler, ÖİK, 2014).

Yıllar	Düzenlemenin Adı	İçerik
1924	Teşkilatı Esasiye Kanunu (1924)	1924 Anayasası’nda da yerel yönetimler görevler ayrımı ilkesi çerçevesinde düzenlenmiştir.
1924	486 sayılı Umuru Belediye Muteallik Ahkâmı Cezaiye Hakkında Kanun	Belediye tarafından verilebilecek bazı cezalar düzenlenmiştir.
1924	442 sayılı Köy Kanunu	Köylere tüzel kişilik, köy organlarına görev ve yetkiler verilmiştir.
1926	831 sayılı Sular Hakkında Kanun	Belediye ve köylerde su tedariki ve idaresi hakkında düzenleme yapılmıştır
1927	1151 sayılı Bozcaada ve İmroz Kazalarının Mahalli İdareleri Hakkında Kanun	İmroz ve Bozcaada mahalli idarelerinin görev ve yetkileri düzenlenmiştir.
1930	1580 sayılı Belediye Kanunu	Kentsel hizmetler düzenlenmiş, belediyelerin yetki ve sorumlulukları belirlenmiştir. Kanunu’nun 13.maddesi hükmü uyarınca kadınlara belediye seçimlerinde seçme ve seçilme hakkı tanınmıştır.
1930	1593 sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanunu	Genel sağlıkla ilgili düzenleme yapılmıştır.
1933	2290 sayılı Belediye Yapı ve Yollar Kanunu	Yapılar ve yollarla ilgili düzenleme yapılmıştır.
1933	2295 sayılı Belediye Teşkilatı Olan Yerlerde Muhtar ve İhtiyar Heyetlerinin Lağvı Hakkında Kanun	19/06/1933 tarihli ve 2295 sayılı Kanun ile Belediye teşkilatı olan yerlerde mahalle muhtarlıkları ve ihtiyar heyetleri kaldırılmıştır.
1933	2301 sayılı Belediyeler Bankası Kuruluş Kanunu	Atatürk’ün talimatlarıyla Belediyelerin imar faaliyetlerini finanse etmek üzere, 11/06/1933 tarihinde 2301 sayılı Kanunla ‘Belediyeler Bankası’ kurulmuştur.
1934	2644 sayılı Tapu Kanunu	Her türde gayrimenkullerin tesciline yönelik hükümleri içermektedir.
1938	3533 sayılı Umumi, Mülhak ve Hususi Bütçelerle İdare Edilen Daireler ve Belediyelerle Sermayesinin Tamamı Devlete veya Belediye veya Hususi İdarelere Ait Daire ve Müesseseler Arasındaki İhtilafların Tahkim Yolu İle Halli Hakkında Kanun	Umumi, mülhak ve hususi bütçelerle idare edilen daireler ve belediyelerle sermayesinin tamamı Devlete veya belediye veya hususi idarelere ait olan daire ve müesseseler arasında çıkan anlaşmazlıklar bu Kanun hükümlerine göre düzenlenmektedir.

Çizelge A.1 (devam): Yıllara göre Türkiye’de yerel yönetimler alanında yapılan yasal düzenlemeler (Yerel Yönetimler, ÖİK, 2014).

Yıllar	Düzenlemenin Adı	İçerik
1944	4541 sayılı Şehir ve Kasabalarda Mahalle Muhtar ve İhtiyar Heyetleri Teşkiline Dair Kanun	15/04/1944 tarihli ve 4541 sayılı Kanun ve 26/04/1945 tarihli ve 3/2412 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla kabul edilen “Şehir ve Kasabalardaki Mahalle Muhtar ve İhtiyar Kurulları Tüzüğü” ile Mahalle muhtarlıkları yeniden düzenlenerek mahalle teşkilatları tekrar kurulmuştur.
1945	4759 sayılı İller Bankası Kanunu	Belediyeler Bankası kapatılıp yerine İller Bankası kurulmuştur.
1949	5442 sayılı İl İdaresi Kanunu	İl, ilçe ve bucak kurulması, kaldırılması, adlarının, bağlılıklarının, merkez ve sınırlarının belirtilmesi ve değiştirilmesine yönelik usuller belirlenmiştir.
1960	1580 sayılı Belediye Kanunu’nun 15. Maddesinin 58. Bendine Tevfikan Belediyelerce Kurulan Toptancı Hal’lerinin Sureti İdaresi Hakkında Kanun	Toptancı hallerinde gerçekleştirilen her türlü işlemlere yönelik hükümleri belirtmektedir.
1960	91 sayılı Devlet Planlama Teşkilatı Kuruluş Kanunu	Devlet Planlama Teşkilatı kurulmuştur.
1960	160 sayılı Devlet Personel Dairesi Kuruluş Kanunu	Devlet Personel Dairesi kurulmuştur.
1961	Türkiye Cumhuriyeti Anayasası (1961)	112. ve 116. maddelerinde yerel yönetimlere ilişkin düzenlemeye yer verilmiştir.
1963	307 sayılı Belediye Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	27/07/1963 tarihli ve 307 sayılı Kanun uyarınca Belediye Başkanları doğrudan halk tarafından seçilmeye başlanmış; güçlü başkan sistemine geçilmiştir.
1965	634 sayılı Kat Mülkiyeti Kanunu	Tamamlanmış yapılar üzerinde bağımsız mülkiyet hakları kurulmasına dair düzenleme yapılmıştır.
1968	1053 sayılı Belediye Teşkilatı Olan Yerleşim Yerlerine İçme, Kullanma ve Endüstri Suyu Temini Hakkında Kanun	Belediyelerde kullanılacak olan içme, kullanma ve endüstri suyunun hangi şart ve koşullar altında ve hangi kurumlar tarafından yapılacağına dair düzenleme yapılmıştır.
1969	1164 sayılı Arsa Üretimi ve Değerlendirilmesi Hakkında Kanun	Arsa üretimi ve değerlendirilmesine ilişkin düzenleme yapılmıştır.
1970	1319 sayılı Emlak Vergisi Kanunu	Emlak vergileri düzenlenmiştir.
1977	2108 sayılı Muhtar Ödenek ve Sosyal Güvenlik Kanunu	Köy muhtarlarına ve mahalle muhtarlarına yönelik olarak belirlenen aylık ödenek miktarlarını ve sosyal güvenlik haklarını belirleyen hükümleri içermektedir.

Çizelge A.1 (devam): Yıllara göre Türkiye’de yerel yönetimler alanında yapılan yasal düzenlemeler (Yerel Yönetimler, ÖİK, 2014).

Yıllar	Düzenlemenin Adı	İçerik
1978	Yerel Yönetim Bakanlığı	Yerel yönetimlerin yönetsel ve mali sorunlarını çözmek, böylece bu yönetimlere etkinlik ve işlerlik kazandıracak düzenlemeleri yapmak amacıyla kurulmuştur.
1981	2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu	Belediyeye ait her türlü gelir kalemine yönelik esasları belirlemektir.
1981	2560 sayılı İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun	İstanbul ili su ve kanalizasyon hizmetlerinin yürütülmesine ilişkin usul ve esaslar belirlenmiştir.
1982	2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu	Turizm sektörünü düzenleyecek, geliştirecek, dinamik bir yapı ve işleyişe kavuşturacak düzenleme yapılmıştır.
1982	Türkiye Cumhuriyeti Anayasası (1982)	127. maddesinde yerel yönetimler düzenlenmiştir.
1983	2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu	Korunması gerekli taşınır ve taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ile ilgili hususları ve bunlarla ilgili gerçek ve tüzel kişilerin görev ve sorumluluklarını kapsamaktadır.
1983	2872 sayılı Çevre Kanunu	Kanunun amacı; çevrenin sürdürülebilir kalkınma ilkeleri doğrultusunda korunmasını sağlamaktır.
1983	2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu	Kamu yararının gerektirdiği hallerde gerçek ve özel hukuk tüzel kişilerinin mülkiyetinde bulunan taşınmaz malların kamulaştırılmasını düzenlemektedir.
1984	3030 sayılı Büyükşehir Belediyeleri Kanunu	Anakentlerde iki kademeli belediye yapısına geçilmiştir.
1984	2972 sayılı Mahalli İdareler İle Mahalle Muhtarlıkları ve İhtiyar Heyetleri Seçimi Hakkında Kanun	Mahalli idareler organlarının seçimlerine ilişkin esasları belirlemek amacıyla yürürlüğe konulmuştur.
1984	2981 sayılı İmar ve Gecekondu Mevzuatına Aykırı Yapılara Uygulanacak Bazı İşlemler ve 6785 sayılı İmar Kanununun Bir Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun	İmar ve gecekondu mevzuatına aykırı olarak inşa edilmiş ve inşa halindeki bütün yapılar hakkında uygulanacak işlemleri düzenlemek amacıyla çıkarılmıştır.
1984	2985 sayılı Toplu Konut Kanunu	Konut ihtiyacının karşılanmasına yönelik usul ve esasları belirler.

Çizelge A.1 (devam): Yıllara göre Türkiye’de yerel yönetimler alanında yapılan yasal düzenlemeler (Yerel Yönetimler, ÖİK, 2014).

Yıllar	Düzenlemenin Adı	İçerik
1985	3194 sayılı İmar Kanunu	İmar planları ve inşaat ruhsatlarına ilişkin düzenleme yapılmıştır.
1985	3152 sayılı İçişleri Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun	İçişleri Bakanlığı’nın kurulmasına, teşkilat ve görevlerine ilişkin esasları düzenlemektir.
1985	3202 sayılı Köye Yönelik Hizmetler Hakkında Kanun	Köye ve bağlı yerleşim birimlerine yönelik hizmetleri ve bu hizmetlerin yerine getirilmesi ile ilgili esasları düzenlemektir.
1987	3360 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu	İl özel idareleriyle ilgili hükümler yeniden düzenlenmiştir.
1987	3402 sayılı Kadastro Kanunu	Ülke koordinat sistemine göre memleketin kadastral veya topoğrafik kadastral haritasına dayalı olarak taşınmaz malların sınırlarını arazi ve harita üzerinde belirterek hukuki durumlarını tespit etmek suretiyle 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu’nun öngördüğü tapu sicilini kurmak, mekânsal bilgi sisteminin alt yapısını oluşturmak için düzenlenmiştir.
1989	3572 sayılı İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatlarına Dair Kanun	İşyeri açma ve çalışma ruhsatları düzenlenmiştir.
1991	3723 sayılı Kanun ile Yerel Yönetimler Özerklik Şartı’nın Kabulü	Türkiye 1991 yılında 3723 sayılı Kanun ile bu şartı onaylamıştır.
2001	4708 sayılı Yapı Denetimi Hakkında Kanun	Can ve mal güvenliğini sağlamak için, imar plânına, fen, sanat ve sağlık kurallarına, standartlara uygun kaliteli yapı yapılması için proje ve yapı denetimini sağlamak ve yapı denetimine ilişkin usul ve esasları düzenlemektedir.
2003	5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu	Yerel yönetimlerde dahil kamu kurum ve kuruluşlarının mali yönetimi ve denetimi yeniden yapılandırılmıştır.
2004	5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu	Büyükşehir belediyelerinin teşkilat yapısı, görev, yetki ve sorumlulukları düzenlenmiştir.
2004	5104 sayılı Kuzey Ankara Girişi Kentsel Dönüşüm Projesi Kanunu	Ankara kentinin kuzey bölgesinin kentsel dönüşümüne ilişkin yapılan düzenlemeleri içermektedir.
2005	5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu	İl özel idarelerinin teşkilat yapısı, görev ve yetkileri düzenlenmiştir.
2005	5393 sayılı Belediye Kanunu	Belediyelerin teşkilat yapısı, görev ve yetkileri düzenlenmiştir.
2005	5355 sayılı Mahalli İdare Birlikleri Kanunu	Mahalli idare birliklerinin kuruluş, teşkilat, görev, yetki ve sorumlulukları düzenlenmiştir.

Çizelge A.1 (devam): Yıllara göre Türkiye’de yerel yönetimler alanında yapılan yasal düzenlemeler (Yerel Yönetimler, ÖİK, 2014).

Yıllar	Düzenlemenin Adı	İçerik
2005	5286 sayılı Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğünün Kaldırılması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	Köye ve bağlı yerleşim birimlerine yönelik hizmetleri ve bu hizmetlerin yerine getirilmesi ile ilgili esasları düzenlemektedir.
2005	5366 sayılı Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun	Kültür ve tabiat varlıklarını koruma kurullarınca sit alanı olarak tescil ve ilan edilen bölgeler ile bu bölgelere ait koruma alanlarının, bölgenin gelişimine uygun olarak yeniden inşa ve restore edilerek, bu bölgelerde konut, ticaret, kültür, turizm ve sosyal donatı alanları oluşturulması, tabii afet risklerine karşı tedbirler alınması, tarihi ve kültürel taşınmaz varlıkların korunmasını düzenlemektedir.
2005	5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu	Toprağın doğal veya yapay yollarla kaybını ve niteliklerini yitirmesini engelleyerek korunmasını, geliştirilmesini ve çevre öncelikli sürdürülebilir kalkınma ilkesine uygun olarak, plânlı arazi kullanımını sağlayacak usûl ve esasları belirlemek amacını taşımaktadır.
2006	5449 sayılı Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkında Kanun	Kalkınma Ajanslarının kurulması ve görevlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır.
2007	5586 sayılı Jeotermal Kaynaklar ve Doğal Mineralli Sular Kanunu	Jeotermal ve doğal mineralli su kaynaklarının etkin bir şekilde aranması, araştırılması, geliştirilmesi, üretilmesi, korunması, bu kaynaklar üzerinde hak sahibi olunması ve hakların devredilmesi, çevre ile uyumlu olarak ekonomik şekilde değerlendirilmesi ve terk edilmesi ile ilgili usûl ve esasları düzenlemek amacıyla çıkarılmıştır.
2007	5706 sayılı İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Hakkında Kanun	İstanbul’u 2010 yılı Avrupa Kültür Başkenti olarak hazırlamak, 2010 yılında yapılacak etkinlikleri planlamak ve yönetmek, kamu ve sivil kurum ve kuruluşların bu amaçla yapacakları çalışmalarda koordinasyonu sağlamak üzere İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Ajansının kurulması ile görev ve yetkilerini düzenlemek amacıyla çıkarılmıştır.
2008	5747 sayılı Büyükşehir Belediyesi Sınırları İçerisinde İlçe Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	Büyükşehir belediyeleri sınırları içinde yeni ilçeler kurulmuştur.

Çizelge A.1 (devam): Yıllara göre Türkiye’de yerel yönetimler alanında yapılan yasal düzenlemeler (Yerel Yönetimler, ÖİK, 2014).

Yıllar	Düzenlemenin Adı	İçerik
2008	5779 sayılı İl Özel İdarelerine ve Belediyelere Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkında Kanun	İl Özel İdareleri ve belediyelerin genel bütçe vergi gelirlerinden aldıkları paylar yükseltilmiştir.
2011	6107 sayılı İller Bankası Anonim Şirketi Hakkında Kanun	İller Bankası “İLBANK” adı ile yeniden teşkilatlandırılmıştır.
2011	636 sayılı Çevre, Orman ve Şehircilik Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname	Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, Çevre ve Orman Bakanlığı kapatılarak, Çevre, Orman ve Şehircilik Bakanlığı kurulmuştur.
2011	644 sayılı Çevre ve Şehircilik Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname	04/07/2011 tarihli ve 644 sayılı KHK uyarınca Çevre ve Şehircilik Bakanlığı kurulmuştur.
2011	645 sayılı Orman ve Su İşleri Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname	04/07/2011 tarihli ve 644 sayılı KHK uyarınca Orman ve Su İşleri Bakanlığı kurulmuştur.
2012	6305 sayılı Afet Sigortaları Kanunu	Binalarda afetler sonucu meydana gelebilecek zararların karşılanmasına yönelik sigorta hükümlerini içermektedir.
2012	6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun	Bu kanunda afet riski altındaki kentlerin yapı stoğunun güçlendirilmesine yönelik hükümler yer almıştır.
2012	6360 sayılı Onüç İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmialtı İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	TBMM tarafından 12/11/2012 tarihinde kabul edilen 6360 sayılı Onüç İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmialtı İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun teşkilatlanmaya ilişkin maddelerinin ilk mahalli idareler genel seçiminde yürürlüğe girmesi ile Türkiye’de, 29 Büyükşehir belediyesi, 52 il özel idaresi, 1.394 belediye, 18.201 köy bulunacaktır. Büyükşehir belediyesi olan 29 ilde BŞB sınırlarıyla il sınırları örtüşecektir.
2013	6447 sayılı 6360 sayılı On Üç İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Altı İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	TBMM tarafından 14/03/2013 tarihinde kabul edilen 6447 sayılı Kanun ile 6360 sayılı Kanun’un adı ve bazı maddelerinde değişiklik yapılarak Ordu ilinde sınırları mülki sınırlarla örtüşen Ordu Büyükşehir Belediyesi ve Ordu il merkezi mülki sınırlarıyla örtüşen Altınordu adıyla bir ilçe kurulmuştur.

Yerel Ekonomik Gelişme Göstergeleri

1 Bulunduğunuz İl: *

2 Bulunduğunuz İlçe: *

3 Bulunduğunuz Belde:

4 Çalıştığınız kurum: *

5 Çalıştığınız departman/birim ve pozisyon: *

6 Lütfen aşağıdaki 11 faktörü bulunduğunuz yerleşmenin ekonomik gelişimine katkı sağlamadaki önemlerine göre sıralayınız. [Örneğin, yaşadığınız ilçe ya da beldenin ekonomik olarak gelişmesinde en önemli unsurun yaşanılan yerleşmenin bölge içindeki konumundan kaynaklandığını düşünüyorsanız konum faktörünü 1. derece önemli olarak işaretleyiniz. Diğer faktörleri de yine aynı yöntemle önem sıralamasına koyunuz.] *

	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.
	derece	derece	derece	derece	derece	derece	derece	derece	derece	derece	derece
	önemli	önemli	önemli	önemli	önemli	önemli	önemli	önemli	önemli	önemli	önemli
1. Bulunduğunuz yerleşmenin il ve bölge içindeki konumu (erişilebilirliği, pazara/tedarikçilere/merkezi iş alanlarına yakınlığı vb.)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
2. Uygun arazi, bina vb. bulunması (fiziksel faktörler, uygun yapılaşmış çevre kaynaklarının maliyeti ve mevcudiyet durumu)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
3. Altyapı (yol, su, elektrik, gaz, kanalizasyon, peyzaj, çevre ve ulaşım vb.)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
4. İnsan Kaynakları (işgücü durumu, katılım düzeyi, işgücünün kalite, tutum, maliyet ve diğer özellikleri)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
5. Sermaye (yerel işletme ve ekonomik kalkınma amaçlı yatırımlar için kullanılabilecek mali kaynakların varlığı -para, kredi vb.)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
6. Bilgi ve teknoloji (araştırma, bilgi geliştirme, teknolojik yenilikler vb.)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
7. Sanayi (alanın sahip olduğu sanayi bölgeleri/sanayi potansiyeli/endüstri kültürü)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
8. Yaşam kalitesi (alanın yaşanabilirliği, doğal-yapılaşmış çevrenin kalitesi, kamu olanakları, hayat pahalılığı vb.)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
9. Kurumsal kapasite (ekonomik kalkınma faaliyetlerini destekleyen yerel politikaların tutarlılığı ve yerel aktörler arasındaki işbirliği)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
10. Girişimcilik, yerel dinamikler/kaynaklar, yenilik ve uyum kapasitesi (iş kültürü)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
11. Bulunduğunuz yerleşimde yaşayan insan profili (gündelik yaşamda topluluk içindeki karşılıklı işbirliği ve sosyal duyarlılık derecesi, iş geliştirme tutumları ve bu toplum karakterinin dış dünyadaki imajı)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

7 Bulunduğunuz yerleşmenin ekonomik gelişmesine katkı sağladığını düşündüğünüz ya da ekonomik gelişimine engel olduğunu düşündüğünüz diğer unsurlar/göstergeler/önerileriniz nelerdir?

Şekil B.1 : Anket çalışması.

ÖZGEÇMİŞ

Ad-Soyad : Ebru KURT
Doğum Tarihi ve Yeri : 04.12.1988, Şehitkamil/GAZİANTEP
E-posta : ebru.kurt@gmail.com

ÖĞRENİM DURUMU:

- **Lisans** : 2012, İstanbul Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlaması Bölümü.

MESLEKİ DENEYİM:

- 2011-2013 yılları arasında Burak İnşaat'ta mimarlık üzerine şantiye şefi olarak çalıştı.
- 2013-2014 yılları arasında Atatürk Üniversitesi Mimarlık ve Tasarım Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü'nde araştırma görevlisi olarak çalıştı.

YAYINLAR, SUNUMLAR VE YÜRÜTÜLEN ETKİNLİKLER:

- Us Fatih, Kurt Ebru, "Representation Of Space Emotion In Motion Picture Films", 07/2011, V Mediterranean Congress Of Aesthetics, SPAIN-Universidad Politecnica de Cartagena, 04.07.2011 - 08.07.2011
- Dursun Dogan, Kurt Ebru, "Erzurum'da Neoliberal Kentlesme Modelinin Yansımaları: Kentsel Dönüşüm Projeleri", 11/2013, KBAM, Mersin Üniversitesi, 28.11.2013 - 30.11.2013, <http://kbam.metu.edu.tr/sempozyumlar/4-kbam-sempozyumu/>
- "[Katılımcı] Livable cities, climate and human comfort", 24.04.2014 - 25.04.2014, Ataturk University Faculty of Architecture and Design
- "[Katılımcı] International Architectural - Urban - Landscape Workshop: `Connecting City Spaces, Kwiatkowskiego Route in Gdynia`", 27.06.2014 - 01.07.2014, Gdansk University of Technology, Faculty of Architecture, Department of Urban Design and Regional Planning, ul. Narutowicza 11/12 80-233 Gdansk, Poland

- "Dönüşen Erzurum'da Modern Mimarlık Mirası Sergisi", 11/2014, X. DOCOMOMO_tr Türkiye Mimarlığında Modernizmin Yerel Açılımları, Atatürk Üniversitesi Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, 01.11.2014 - 02.11.2014, <http://docomomo2014.atauni.edu.tr/>
- [Etkinlik Görselleştirme Sorumlusu], [Kapak Tasarımı], Türkiye Mimarlığında Modernizmin Yerel Açılımları X. Poster Sunuşları Bildiri Özetleri Kitabı", 2015, ISBN: 978-975-442-677-9, Zafer Medya, <http://docomomo2014.atauni.edu.tr/>
- "X. DOCOMOMO_tr Türkiye Mimarlığında Modernizmin Yerel Açılımları", 31.10.2014 - 02.11.2014, Atatürk Üniversitesi, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, ERZURUM, Düzenleme Kurulu Üyesi, <http://docomomo2014.atauni.edu.tr/index.php/cagri/>
- "2000'li yılların muhasebesi", 17.04.2015 - 17.04.2015, İTÜ Mimarlık Fakültesi, İstanbul, İstanbul Buluşmaları - 2000'li Yıllarda İstanbul'da Birlikte Yaşam, TMMOB Şehir Plancıları Odası İstanbul Şubesi, İTÜ, YTÜ, MSGSÜ [Günay, Z., Aksümer, G., Göğüş, B., Buyrukçu, Ç., Çetin, R., Kurt, E., Ulubaş, A.]
- "[Katılımcı] An Urban and Regional Economics Workshop on: Ageing and the Economy", 28.05.2015 - 29.05.2015, Jönköping International Business School, SWEDEN
- Kurt Ebru, Gezici Korten Emine Ferhan, "The Changes in the Economic Structure of TRC1 Region in the Context of Foreign Trade", 10/2015, IGU DES 2015 ANKARA MINI-CONFERENCE Local and Regional Development in, Koza Suite Hotel, Ankara, Türkiye, 22.10.2015 - 24.10.2015
- Ulubaş Aslı, Göğüş Yasın Barıs, Ibisoglu Çıgdem, Kurt Ebru, Aksümer Gizem, Çetin Reyçan, Günay Zeynep, "Akademi ve kent gündemi: İstanbul planlama okullarının 2000'li yıllarla imtihanı", 2015, 39. Dünya Şehircilik Kolokiyumu: Müdahale, Mücadele ve Planlama, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon, 05.11.2015 - 08.11.2015
- "İstanbul planlama okullarının 2000'li yıllarla imtihanı", 11.11.2015 - 11.11.2015, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Çarşamba Seminerleri, [Ulubaş, A., Göğüş, B., Buyrukçu, Ç., Kurt, E., Aksümer, G., Çetin, R., Günay, Z. - Akademinin Kent Gündemi Çalışma Grubu]
- "II. ULUSLARARASI KENT ARAŞTIRMALARI KONGRESİ Küresel ve Yerel Arasında Kentler: Fırsatlar ve Sorunlar", 11.05.2016 - 13.05.2016, İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Taşkışla Kampüsü, Düzenleme Kurulu Üyesi - Kongre Düzenleyicileri: Kent Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi ve İdeal Kent (Kent Araştırmaları Dergisi), <http://kentarastirmalarikongresi.org/sayfa.aspx?id=48>